

VILNIAUS UNIVERSITETAS
TEISĖS FAKULTETAS
BAUDŽIAMOSIOS TEISĖS KATEDRA

Renatos Jatužytės,
Dieninio skyriaus V kurso
Baudžiamosios justicijos specializacijos studentės

Magistro darbas

Pinigų plovimo sudėties analizė

Analysis of elements of crime: money laundering

Vadovas dr. A. Čepas

Recenzentas doc. dr. A. Abramavičius

Vilnius, 2007 m.

Turinys

Įžanga	3
I. Pinigų plovimo samprata	6
1.1. Ištakos	6
1.2. Pinigų plovimo bendrieji bruožai	8
1.3. Pinigų plovimo būdai	10
II. Baudžiamoji atsakomybė už pinigų plovimą Lietuvos Respublikos teisės aktuose	15
2.1. Pinigų plovimo sudėties įtvirtinimas ir jos vieta Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse	15
2.2. Pinigų plovimo sudėtis	17
2.2.1. Objektas ir dalykas	17
2.2.2. Objektinioji pusė	22
2.2.3. Subjektas	27
2.2.4. Subjektyvioji pusė	29
2.3. Lietuvos Respublikos pinigų plovimo prevencijos įstatymo, kitų poįstatyminių teisės aktų, skirtų pinigų plovimo prevencijai, santykis su BK.....	30
2.4. Pinigų plovimo santykis su kitomis panašiomis nusikalstamomis veikomis bei atribojimas nuo šių veikų	33
2.4.1. BK 189 str. ir 216 str. santykis	33
2.4.2. BK 182 str. ir 216 str. santykis	34
2.4.3. BK 199 str. ir 216 str. santykis	36
2.4.4. BK 220 str. ir 216 str. santykis	37
III. Baudžiamoji atsakomybė už pinigų plovimą tarptautiniuose teisės aktuose	38
3.1. Bendrosios pastabos	38
3.2. Tarptautinės sutartys	39
3.3. Europos Sąjungos teisės aktai	46
Išvados	55
Santrauka	56
Summary	57
Panaudotų šaltinių sąrašas	58

Ižanga

Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso¹ (toliau – BK) 216 straipsnyje yra numatyta baudžiamoji atsakomybė už nusikalstamu būdu įgytų pinigų ar turto legalizavimą arba dar kitaip vadinamą pinigų plovimą². Pinigų plovimas iš kitų nusikalstamų veikų išsiskiria ne tik savo dalyko specifiškumu, objektyviosios ir subjektyviosios pusės požymiais, tačiau yra ir vienas iš sunkiausiai išaiškinamų nusikaltimų³. Šiandien pinigų plovimas tampa vis sudėtingesniu procesu, beveik visos pinigų plovimo operacijos yra tarptautinio pobūdžio. Su pinigų plovimu kovojančios valstybės jau nebepajėgia vienos pačios išaiškinti šių nusikalstamų veikų, todėl šiandien ypatingai svarbi yra bendra valstybių pinigų plovimo prevencija ir kontrolė siekiant pažaboti šio nusikaltimo plitimą. Per pastaruosius dvidešimt metų, nuo to momento, kai 1988 m. gruodžio 19 d. Vienoje buvo priimta Jungtinių Tautų konvencija dėl kovos su neteisėta narkotinių priemonių ir psichotropinių medžiagų apyvarta (toliau – Vienos konvencija)⁴, tiek tarptautiniu, tiek Europos Sąjungos mastu buvo priimtas ne vienas teisės aktas, įpareigojantis valstybes imtis kuo griežtesnių prevencinių ir represinių priemonių prieš pinigų plovėjus bei skatinantis valstybes bendradarbiauti.

Nors Vienos konvencijoje pinigų plovimo sąvoka apsiribojo tik nusikalstamomis veikomis, susijusiomis su prekyba narkotikais, pastaraisiais metais pinigų plovimas yra apibrėžiamas daug plačiau ir siejamas beveik su visomis nusikalstamomis veikomis, iš kurių

¹ Valstybės žinios, 2000, Nr. 89-2741.

² Autorė nurodo, kad šiame darbe sąvokos „nusikalstamu būdu įgytų pinigų ar turto legalizavimas“ ir „pinigų plovimas“ yra vartojamos kaip sinonimai, išskyrus atvejus, kai darbe iškeliama problema dėl sąvokos „nusikalstamu būdu įgytų pinigų ar turto legalizavimas“ atitikimo tarptautiniuose teisės aktuose įtvirtintai pinigų plovimo sampratai. Be to, autorė pabrėžia, kad sąvokos „pinigai“, „pinigai ar turtas“, „turtas“ taip vartojamos kaip lygiavertės, išskyrus atvejus, kai darbe, analizuojant pinigų plovimo dalyko specifiką, yra nurodyta kitaip.

³ Lietuvos Respublikos Generalinės Prokuratūros 2002 m. veiklos ataskaitoje nurodoma, kad FNTT prie VRM Pinigų prevencijos skyrius nors ir pateikia tolesniam tyrimui nemažą skaičių medžiagų, tačiau baudžiamųjų bylų pagal BK 326 str. atlikus tyrimą praktiškai neiškeliami ir tos nusikalstamos veikos neatskleidžiamos. Šioje veiklos ataskaitoje Generalinė prokuratūra nurodė, jog skirs ypatingą dėmesį pinigų plovimo tyrimo kontrolei, o tuo tikslu Generalinė prokuratūra parengė ir neseniai išleido metodinę priemonę „Nusikalstamu būdu įgytų pinigų ar turto legalizavimo tyrimas“. Nurodyta metodine priemone remiamasi ir šiame darbe. Žr. Generalinės Prokuratūros veiklos ataskaitos [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-03-18]. Prieiga per internetą:

<<http://www.prokuraturos.lt/Apieprokuratura/Planavimodokumentaiataskaitos/tabid/171/Default.aspx>>

Baudžiamųjų bylų dėl pinigų plovimo iškeliama labai nedaug. 2001 m. buvo iškeltos 4 tokios bylos, 2000 m. – 3, 1999 m. – 4, 1998 m. – 4, 1997 m. – 6, 1996 m. – 5, tuo tarpu jų išaiškinamumas irgi labai mažas, jis tesudaro apie 25 proc. visų išaiškintų nusikaltimų. 2001 m. tokių atvejų išaiškinta nebuvo, 2000 m. išaiškintas 1 atvejis, 1999 ir 1998 m. – po 1 atvejį, 1997 m. – 3 atvejai. Žr. Gutauskas A. *Organizuotas nusikalstamumas Lietuvoje: faktinė padėtis ir teisėsaugos institucijų praktika*. Jurisprudencija, 2003, Nr. 49(41), p. 5-18.

2005 m. Lietuvos teismuose buvo nagrinėjamos 3 pinigų plovimo bylos, o 2006 m. – buvo iškeltos dar 2 bylos. žr. Baudžiamųjų bylų nagrinėjimo ataskaitos (I instancija), 2005 m. ir 2006 m. [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-03-18]. Prieigos per internetą: <<http://www.teismai.lt/teismai/ataskaitos/2005/baudziamosios.xls>> ir <<http://www.teismai.lt/teismai/ataskaitos/2006/baudziamosios.xls>>

⁴ Valstybės žinios, 1998, Nr. 38-1004.

nusikalstamo pasaulio atstovai gauti bet kokios materialinės naudos (toliau – predikatiniai nusikaltimai).

Pinigų plovimo, kaip tarptautinio reiškinių paplitimas, jo ypatinga žala valstybių finansų sistemoms, visuomenės saugumui ir gerovei, gerai verslo praktikai, taip pat teisės doktrinos, skirtos pinigų plovimo analizei, Lietuvoje stoka, dar tik bepradedanti formuotis teismų praktika, lemia šios magistro darbo temos aktualumą tiek praktikai, tiek ir baudžiamosios teisės mokslui⁵.

Šio magistro darbo tyrimo objektas yra pinigų plovimo sudėties analizė, kuri atliekama nagrinėjant pinigų plovimo požymius, įtvirtintus Lietuvos teisės aktuose.

Atsižvelgiant į nurodytą tyrimo objektą, šiame darbe, pirmiausia, yra siekiama pateikti bendrąją pinigų plovimo sampratą ir šio nusikaltimo padarymo mechanizmą. Antra, šio darbo tikslas yra kuo visapusiškiau ir išsamiau išanalizuoti pinigų plovimo sudėties, įtvirtintos BK, požymius, ypatingą dėmesį skiriant objektyviesiems šios nusikalstamos veikos požymiams, jų analizei. Didesnis dėmesys pinigų plovimo dalykui ir objektyviajai pusei šiame darbe yra skiriamas todėl, kad siekiant juos kuo geriau suvokti yra reikalinga išanalizuoti ir poįstatyminius teisės aktus, kurie nors ir yra skirti pinigų plovimo prevencijai, tačiau yra reikšmingi aiškinantis pinigų plovimo objektyviuosius požymius, be to, pinigų plovimo dalyko problematika kelia nemažai diskusijų. Trečia, šiame darbe analizuojant tarptautiniuose teisės aktuose numatytus pinigų plovimo požymius taip pat yra siekiama įvertinti, ar Lietuvos Respublikos teisės aktuose įtvirtinti pinigų plovimo sudėties požymiai atitinka tarptautinių teisės aktų, ypač Europos Sąjungos, privalomąsias nuostatas.

Siekiant išsamiai atskleisti pinigų plovimo požymių specifiką, šiame darbe apie pinigų plovimo prevenciją, teisės aktus, skirtus pinigų plovimo prevencijai, bus kalbama tik tiek, kiek tai yra būtina išsamiai apibūdinti pinigų plovimo sudėties požymius. Pinigų plovimo prevencijai didesnio dėmesio darbe neskiriama todėl, kad šiai plačiai sričiai nagrinėti yra reikalinga atlikti papildomą tyrimą, kadangi jai įgyvendinti Lietuvoje ir tarptautinėje bendruomenėje yra priimta labai daug teisės aktų. Tarptautiniai teisės aktai šiame darbe yra analizuojami taip pat tik ta apimtimi, kiek yra reikalinga atskleisti juose numatytus pinigų plovimo požymius ir palyginti juos su tais, kurie yra numatyti Lietuvos Respublikos teisės aktuose.

Rašant šį magistro darbą buvo naudojami istorinis, sisteminis – analitinis, loginis ir lyginamasis metodai. Pasitelkus istorinį metodą darbe yra pateikiama pinigų plovimo

⁵ Pavyzdžiui, Tarptautinio valiutos fondo skaičiavimais, bendra pasaulyje per metus išplaunama pinigų suma galėtų sudaryti 2-5 procentus bendrojo pasaulio produkto, t.y. per metus išplaunama nuo 590 milijardų iki 1,5 trilijono dolerių. Žr. Money Laundering FAQ. *How much money is laundered per year?* [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-03-19]. Prieiga per internetą:

<http://www.fatf-gafi.org/document/29/0,2340,en_32250379_32235720_33659613_1_1_1_1,00.html>

kriminalizavimo raida. Loginis, sisteminis – analitinis bei lyginamasis metodai šiame darbe yra naudojami atliekant teisės aktų, teisės doktrinos ir teismų praktikos analizę, apibendrinant nagrinėjamaais klausimais esamas pozicijas, pateikiant teisės doktrinos atstovų ir šio darbo autorės formuluojamas išvadas.

Šio darbo originalumas pasireiškia tuo, kad pinigų plovimo sudėties išsamesnis tyrimas Lietuvoje kriminalizavus pinigų plovimą nebuvo atliktas, be to, teismų praktika dar tik pradeda formuotis. Šiek tiek daugiau dėmesio pinigų plovimo sudėties analizei buvo skirta Lietuvos baudžiamosios teisės doktrinos atstovų – A. Abramavičiaus, D. Mickevičiaus ir G. Švedo – knygoje „Europos Sąjungos teisės aktų įgyvendinimas Lietuvos baudžiamojoje teisėje“⁶, taip pat R. Grockio ir E. Vaitiekūno parengtoje metodinėje priemonėje prokuratūros darbuotojams „Nusikalstamu būdu įgytų pinigų ar turto legalizavimo tyrimas“⁷.

Be aukščiau nurodytų pagrindinių šaltinių, analizuojant šio darbo temą taip pat yra remiamasi profesoriaus V. Vaškelaičio knyga „Pinigai: centriniai bankai ir jų funkcijos“⁸, užsienio teisės doktrinos atstovų Guy Stessens⁹, Wilmer Parker¹⁰ – darbais, kuriuose yra nagrinėjami su pinigų plovimu susiję klausimai, bei specialiuose interneto puslapiuose pateikiamais aktualiais dokumentais apie pinigų plovimą.

⁶ Abramavičius A., Mickevičius D., Švedas G. *Europos Sąjungos teisės aktų įgyvendinimas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2005.

⁷ Grockis R., Vaitiekūnas E. *Nusikalstamu būdu įgytų pinigų ar turto legalizavimo tyrimas*. Vilnius: Lietuvos Respublikos Generalinė prokuratūra, 2002.

⁸ Vaškelaitis V. *Pinigai: centriniai bankai ir jų funkcijos*. Vilnius, 2006.

⁹ Stessens G. *Money laundering. A new law enforcement model*. Cambridge university press, 2000.

¹⁰ Parker W. *Money Laundering, Asset Forfeiture & International Financial Crimes I*. 1995.

I. Pinigų plovimo samprata

1.1. Ištakos

Niekas tiksliai nežino, kada atsirado turto, įgyto nusikalstamu būdu, legalizavimo idėja. Teigiama, kad pats legalizavimo procesas paplito dar 2 tūkstantmetyje prieš Kristų. Sterling'as Seagrave'as savo knygoje „Užjūrio ponai“ (angl. „*Lords of the Rim*“) pateikia Kinijos užjūrio istorijos santrauką, kurioje nurodo, kad Kinijos pirkliai ir kiti asmenys, nenorėdami mokėti didelių mokesčių ir siekdami nuo valdovų nuslėpti savo turtus, kad šie iš jų nebūtų atimti, surado būdus ir kelius kaip paslėpti turimus turtus. Turtas buvo perkeliamas arba investuojamas į nuošalias Kinijos provincijas ar tiesiog už Kinijos ribų, kad nereikėtų valdovams mokėti didelių mokesčių ar atiduoti turimo turto. Šiuo požiūriu, galima teigti, kad tai jau buvo ofšorinio verslo ištakos, tam tikra prasme ir vengimas mokėti mokesčius. Be to, tai buvo panašu į pagrindinius pinigų plovimo principus – paslėpti, perkelti ir investuoti turta, sudarant įspūdį, kad jis įgytas teisėtai¹¹.

Manoma, kad pinigų plovimo sąvoka atsirado JAV po to, kai nusikalstamos grupuotės JAV išrado būdą legalizuoti neteisėtai įgytas lėšas apie 1920 m. supirkdami Čikagos ir kitų miestų skalbyklas. Pajamos, gautos iš nusikalstamos veiklos, buvo „sumaišomos“ su pajamomis, gautomis iš skalbyklų teikiamų paslaugų, ir deklaruojamos kaip gautos iš teisėtos veiklos, t.y. skalbyklų finansinėse atskaitomybėse atsispindėdavo žymiai didesnės atliktų darbų apimtys ir užsakymų skaičius nei jų buvo iš tikrųjų. Kadangi paslaugas teikiančias įmones daug sunkiau finansiškai kontroliuoti nei gamybines ar prekybines, todėl tai buvo itin sėkmingas būdas „skalbėjams“ nuslėpti nešvarius pinigus ir juos išplauti. Nusikaltėliai taip pat investuodavo ir į skalbimo priemonių įmones, nes veikiančios skalbyklos turėjo daugiau tokių priemonių naudoti. Taigi, reikėjo ir fiktyvių sandorių skalbimo priemonėms įsigyti¹².

Pinigų plovimas yra teisinis – ekonominis terminas, vartojamas apibrėžti nusikalstamu būdu įgytų pinigų ar turto investavimą ar pervedimą į teisėtą apyvartą taip, kad tikrasis tų pinigų šaltinis negalėtų būti atsektas.

Teigiama, kad terminas „pinigų plovimas“ pradėtas vartoti nuo 1973 m. JAV įvykusio ir spaudoje plačiai aprašyto Watergate'o skandalo, o teisiniu terminu tapo 1982 m. JAV byloje US v \$4,255,625.39 (1982) 551 F Supp.314, kurioje buvo sprendžiamas

¹¹ SilkscreenCONSULTING [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-02-24]. Prieiga per internetą: <<http://www.laundryman.u-net.com/home.htm>>

¹² Cit. op. 8, p. 353.

klausimas dėl pajamų, gautų nusikalstamu būdu, konfiskavimo¹³. Dauguma pinigų plovimo apibūdinimų artėjo prie apibrėžimo, kuris buvo pateiktas 1985 m. JAV Organizuoto nusikalstamumo komisijos prezidento pranešime apie organizuotą nusikalstamumą, finansų institucijas ir pinigų plovimą: „pinigų plovimas yra procesas, kuriuo slepiamas pajamų buvimas, nelegalus jų šaltinis ar neteisėtas panaudojimas bei tokių pajamų maskavimas, kad atrodytų, jog tos pajamos gautos teisėtai“¹⁴.

Tam, kad geriau suprasti pinigų plovimą kaip nusikaltimą, reikia apžvelgti ir pinigų plovimo kaip reiškinio vystymąsi bei jo kriminalizaciją. Ilgą laiką nusikaltėliai buvo baudžiami tik už padarytus nusikaltimus, o visa iš tokių nusikaltimų gauta materialinė nauda, jos panaudojimas nebuvo laikomas nusikaltimu. Vėliau valstybėms skiriant ypatingą dėmesį kovai su narkotikų prekyba ir organizuotu nusikalstamumu, traukiant asmenis baudžiamojon atsakomybėn už prekybą narkotikais, buvo nuspėsta kriminalizuoti ir lėšų, gautų nusikalstamu būdu panaudojimą, jų slėpimą, kilmės pakeitimą. Pirmasis tarptautinis teisės aktas, įtvirtinęs pinigų plovimą kaip nusikaltimą, buvo Vienos konvencija, tačiau pagal šią konvenciją pinigų plovimo dalyku buvo laikomi tik pinigai ar turtas, gauti iš narkotikų verslo. Vėliau, 1990 m. lapkričio 8 d., buvo priimta Europos Tarybos konvencija dėl pinigų išplovimo ir nusikalstamu būdu įgytų pajamų paieškos, arešto bei konfiskavimo¹⁵ (toliau – Strasbūro konvencija), kuri buvo pirmoji tarptautinė sutartis, skirta išimtinai pinigų plovimo kriminalizavimui, prevencijai ir tarptautiniam bendradarbiavimui.

Šiandien tarptautinėje bendruomenėje yra laikomasi nuomonės, kad gali būti legalizuojamos pajamos ne tik iš narkotikų verslo, bet iš bet kokios nusikalstamos veikos gauta bet kokia nauda. Vis labiau išsišaknijant organizuotam nusikalstamumui buvo prieita prie supratimo, kad yra ir kitų nusikaltimų, kuriuos atliekant nusikaltėliai gauna didelių pajamų, pavyzdžiui prekyba ginklais, žmonėmis, prostitucija ir pan. Bernasconi atkreipė dėmesį į tai, kad pinigų plovimas sudaro „achilo kulną“ organizuotame nusikalstamume. Be to, buvo nueita teisingu keliu ir link to, kad atsakomybėn už pinigų plovimą yra traukiami ne tik tie asmenys, kurie padarė predikacinius nusikaltimus ir legalizavo iš tokių nusikaltimų gautus pinigus, bet ir tie, kurie nepadarė predikacinių nusikaltimų, tačiau legalizavo ar padėjo legalizuoti nusikalstamu būdu įgytas pajamas žinodami, kad jos yra gautos iš nusikalstamos veiklos¹⁶. Taigi, laikui bėgant predikacinių nusikaltimų ratas buvo labai išplėstas, neapsiribojant vien nusikaltimais iš narkotikų verslo.

¹³ *Cit. op.* 9, p. 83; taip pat Billy's Money Laundering Information Website [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-02-24]. Prieiga per internetą: < http://www.laundryman.u-net.com/page1_hist.html >

¹⁴ *Cit. op.* 9, p. 83.

¹⁵ Valstybės žinios, 1995, Nr. 12-263.

¹⁶ *Cit. op.* 9, p. 11-14.

Galima teigti, kad pinigų plovimas Lietuvoje buvo kriminalizuotas 1993 metais, kai 1993 m. sausio 28 d. Lietuvos Respublikos Seimo priimtame įstatyme Nr. I-57¹⁷ buvo numatyta baudžiamoji atsakomybė už neteisėtas finansines operacijas, atliekamas su nusikalstamu būdu įgytomis lėšomis arba už tokių lėšų naudojimą komercinei, ūkinei veiklai. Minėtu įstatymu anksčiau galiojęs Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas¹⁸ buvo papildytas 162-5 str. „Neteisėtos finansinės operacijos“. Pažymėtina, kad jau tada, traukiant baudžiamojon atsakomybėn asmenis už neteisėtas finansines operacijas, nebuvo svarbu, iš kokios nusikalstamos veikos buvo gautos lėšos, svarbiausia, kad tokia veika būtų uždrausta baudžiamojo įstatymo¹⁹.

1.2. Pinigų plovimo bendrieji bruožai

Pinigų plovimas yra antrinis nusikaltimas. Dažniausi nusikaltimai, iš kurių gauti pinigai ar turtas legalizuojami, yra narkotikų prekyba, sukčiavimai, pasisavinimai, grobstymai, korupcija, terorizmas, prostitucija, prekyba žmonėmis, kontrabanda.

Kaip jau minėta, pinigų plovimas bendriausia prasme yra suprantamas kaip procesas, kurio esminis tikslas – iš pažiūros teisėtos kilmės nusikalstamu būdu įgytam turtui ar pinigams suteikimas. Nusikalstamos veiklos dalyviai susiduria su problemomis, kaip nuslėpti tikrąjį tų pinigų ar turto savininką, jų šaltinį, o kartu ir neprarasti jų kontrolės kaitaliojant jų pavidalą. Praktikoje nusikaltėliai su nusikalstamu būdu įgytais pinigais ar turtu atlieka daug sudėtingų finansinių operacijų, sudaro įvairaus pobūdžio sandorius, gabena kontrabandos būdu pinigus per valstybių sienas, investuoja ir pan. tam, kad paslėptų neteisėtą pinigų ar turto kilmę, o tai padarius, naudotų ar disponuotų šiais pinigais, turtu, kaip gautais teisėtai, savo nuožiūra, nebijodami, kad tie pinigai ar turtas bus konfiskuoti.

Bet kokios pinigų plovimo operacijos pagrindinis tikslas yra dvilypis: pirmiausia, yra siekiama paslėpti nusikaltimus, iš kurių yra gaunamos pajamos ar kitas turtas, t.y. predikatinius nusikaltimus, o kai tai pavyksta, nusikaltėliai siekia užsitikrinti, jog bus galima naudotis ta nauda savo nuožiūra, kuri buvo gauta iš predikatinio nusikaltimo. Tam, kad pasiekti šį pagrindinį tikslą, yra reikalinga įgyvendinti daug tarpinių uždavinių. Pinigų plovimo operacijos sudaro kompleksinį procesą, dažniausiai jos yra atliekamos per bankus, naudojantis naujausiomis technologijomis ir bendradarbiaujant su įvairiais asmenimis. Dažniausiai tokios operacijos, kai siekiama išplauti nusikalstamu būdu įgytus pinigus ar turtą yra vadinamos pirmo lygio pinigų plovimu (angl. *money laundering in first degree*),

¹⁷ Valstybės žinios, 1993, Nr. 5-90.

¹⁸ Priimtas 1961 m. birželio 26 d., nebegalioja nuo 2003 m. gegužės 1 d.

¹⁹ Plačiau apie tai, kaip kito pinigų plovimo sudėties požymiai, kalbama darbo II dalyje.

priešingybė joms – legalizuotų pajamų gražinimas į teisėtą apyvartą jas investuojant (angl. *recycling*). Beveik visoms pinigų plovimo operacijoms yra būdingi trys elementai: pirmas, pinigų įliejimas į teisėtą apyvartą, antras, nusikalstamu būdu įgytų pajamų šaltinio ar tikrosios nuosavybės turėtojo slėpimas, ir trečias, iš pažiūros teisėtos kilmės nusikalstamu būdu įgytoms pajamoms suteikimas. Visi šie trys elementai taip pat gali būti matomi išskiriant pagrindines pinigų plovimo stadijas – padėjimas (įkėlimas), kilmės slėpimas (sluoksniavimas) ir integracija²⁰. Literatūroje pripažįstama, kad pinigų plovimas yra sudėtingas ir tęstinis procesas, susidedantis iš tam tikrų etapų (stadijų). Išskiriami trys pagrindiniai (fundamentalūs) pinigų plovimo etapai:

1. Įkėlimas arba padėjimas (angl. *placement*);
2. Sluoksniavimas arba turto kilmės slėpimas (angl. *layering*);
3. Integracija (angl. *integration*)²¹.

Pirmojoje, įkėlimo arba padėjimo, **stadijoje** nusikalstamu būdu įgyti pinigai perkeliama į teisėtą apyvartą. Neretai pinigai indėlių forma padedami į bankus, kitas finansų įstaigas, taip pat pinigai yra įliejami į tam tikrų kompanijų, dažniausiai užsiimančių tokiu verslu, kuris reikalauja didelės grynujų pinigų apyvartos (barai, lošimo namai, restoranai), apyvartines lėšas, t.y. nusikalstamu būdu įgyti pinigai yra „sumaišomi“ su pinigais, uždirbtais teisėtai. Atkreiptinas dėmesys, kad asmenims, plaunantiems pinigus, ši stadija yra pati rizikingiausia, nes čia egzistuoja didžiausia tikimybė, jog finansų įstaigai ar atsakingoms institucijoms kils įtarimų dėl pinigų kilmės. Šioje stadijoje yra lengviausia pastebėti ar įtarti, jog vykdomas pinigų plovimas, kadangi nusikalstamu būdu įgyti pinigai nėra labai „nutolę“ nuo jų kilmės šaltinio, be to, šiandien dauguma valstybių, įskaitant ir Lietuvą, yra ėmęsi labai griežtų pinigų plovimo prevencijos priemonių (klientų identifikavimas bankuose ir kitose finansų įstaigose, informacijos apie finansines operacijas, sandorių sudarymą teikimas su pinigų plovimu kovojančioms valstybės institucijoms ir pan.)²².

Antrosios, sluoksniavimo arba turto kilmės slėpimo, **stadijos** tikslas yra paslėpti nusikalstamu būdu įgytų pinigų ar turto nusikalstamą kilmę. Dažniausiai yra atliekama daug sudėtingų finansinių operacijų, sudaromi sandoriai, steigiami juridiniai asmenys, prisidengiama verslu. Plovėjai šioje stadijoje stengiasi kuo labiau supainioti pinigų srautus, perkelti pinigus iš vieno banko į kitą, iš vienos sąskaitos į kelias sąskaitas, esančias skirtinguose bankuose, skirtingose valstybėse, pakeisti pinigų valiutą, įsigyti turto (nekilnojamojo turto, mašinų, laivų, brangakmenių ir pan.). Ši stadija vadinama

²⁰ *Cit. op.* 9, p. 83-84.

²¹ *Cit. op.* 8, p. 355-356, *Cit. op.* 9, p. 83-84, *Cit. op.* 10, p. 12-13, taip pat HowStuffWorks, Inc. [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-02-24]. Prieiga per internetą: <<http://money.howstuffworks.com/money-laundering.htm>>

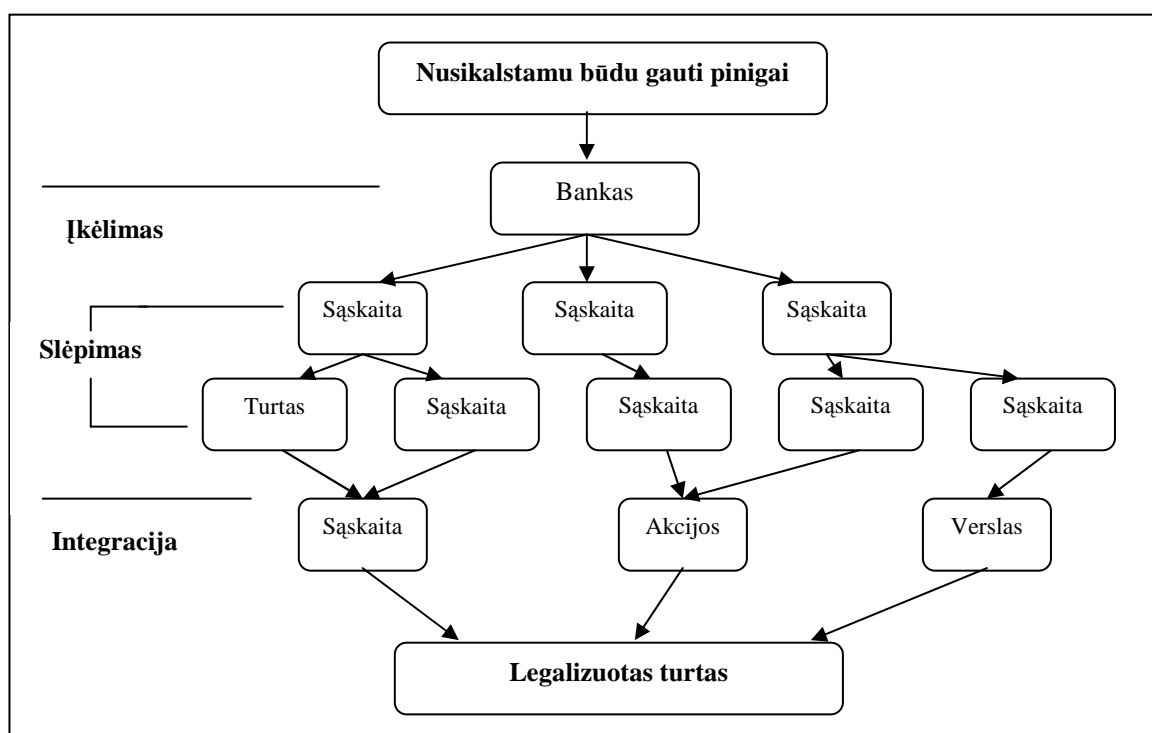
²² Plačiau apie tokias pinigų plovimo prevencijos priemones Lietuvoje kalbama šio darbo II dalyje analizuojant pinigų plovimo objektyviosios pusės požymius.

sluoksniavimo stadija todėl, kad operacijos ir sandoriai atliekami sluoksniavimo principu, t.y. pinigų plovimas yra atliekamas tokia seka, kai atlikus vieną operaciją, iš karto seka kita, po jos dar kita ir t.t. Tokiais veiksmais yra siekiama suklaidinti inspektorius, kad būtų kuo sunkiau nustatyti vietą, per kurią į sistemą pakliuvo pinigai, t.y. atitolinti lėšas nuo jų nusikalstamo šaltinio, sudaryti kuo daugiau tarpinių grandžių keičiant lėšų formą ir priklausomybę. Ši pinigų plovimo stadija yra sudėtingiausia, sunkiausiai ištiriama, nes dažniausiai yra neapsiribojama vienos valstybės sienomis ir pinigai plaunami tarptautiniu mastu.

Paskutinėje, t.y. integracijos, **stadijoje** pinigai ar turtas yra investuojami į tam tikrą verslą, perkami vertybiniai popieriai ir pan. Šios stadijos esmė, kad pinigams ar turtui yra suteikiama iš pažiūros teisėta kilmė.

Pinigų plovimo proceso skirstymas į tris etapus atitinka daugumą jau klasikinėmis tapusių pinigų plovimo schemų. Tiesa, nebūtinai kiekviena pinigų plovimo schema turi turėti šiuos tris etapus, o jei juos ir turės, tai nebūtinai jie bus aiškiai matomi ir išskiriami²³.

Geriau suprasti pinigų plovimo mechanizmą padeda žemiau pateikta schema:

1.3. Pinigų plovimo būdai

Egzistuoja daug įvairiausių pinigų plovimo būdų, vieni iš jų valstybėms yra žinomi, kiti dar tik atrandami. Kiekviena iš aukščiau aptartų pinigų plovimo stadijų turi jai

²³ Cit. op. 8, p. 356.

būdingiausias pinigų plovimo būdas. Galima išskirti tokius pagrindinius pinigų plovimo būdus: pinigų kontrabanda, smurfingas (angl. *smurfing*), valiutos keitimas, pasinaudojimas ofšorinių bankų teikiamomis paslaugomis, fiktyvių juridinių asmenų veikla, investavimas į legalų verslą, fiktyvių sandorių sudarymas ir kt.

Padėjimo arba įkėlimo stadijoje mažo nominalo banknotai keičiami į didelio nominalo banknotus, nusikalstamu būdu gauti pinigai yra padalijami dideliame žmonių skaičiui nedidelėmis sumomis ir padedami į vieną ar daugiau finansų įstaigų, pinigai išdėstomi pasinaudojant nesąžiningais finansų įstaigų darbuotojais, vykdoma pinigų kontrabanda, pinigai vietos valiuta keičiami į kitas valiutas arba kaip grynujų pinigų pakaitalas įsigyjama vekselių ar kelionės čekių užsienio valiuta, įsigyjami įvairūs finansų instrumentai, taip pat klastojami dokumentai.

Slėpimo arba sluoksniavimo stadijoje pinigų plovėjai savo lėšas dažnai perveda į tokios jurisdikcijos vietas, kurios nepasižymi griežta kova su pinigų plovimu ir ten yra didesnė tikimybė likti anonimiškiems, įkuriamos fiktyvios įmonės kaip priedangos pinigų plovėjams, įvairaus dydžio pinigų sumos pervedamos į finansų įstaigas naudojant skirtingas pavardes ar pavadinimus, naudojamos tarpininkų (bankininkų, advokatų, brokerių ir pan.) paslaugomis, fiktyviomis sutartimis, sąskaitomis.

Integracijos stadijoje yra perkamos akcijos kompanijų, kurios turi tam tikros veiklos istoriją, pinigai investuojami į draudimo polisus, įtraukiami į legalų verslą, sudaromi nekilnojamojo turto sandoriai.

Toliau šiame darbe yra pateikiami patys populiariausi ir dažniausiai praktikoje pasitaikantys pinigų plovimo būdai:

Pinigų kontrabanda

Pavyzdžiui, visoms nusikalstamoms veikoms, susijusioms su narkotikų prekyba, yra būdinga tai, kad atsiskaitymai vyksta tik didelėmis grynujų pinigų sumomis. Būtent dėl nurodytos priežasties nusikaltėliams yra svarbu pinigus išvežti iš jų kilmės šalies tam, kad paslėpti nusikalstamą jų kilmę. Dažniausiai pinigai yra gabenami į tas valstybes, kur pinigus perkelti į teisėtą apyvartą yra lengviau. Pinigų kontrabanda iš esmės nedaug skiriasi nuo narkotikų, ginklų kontrabandos. Paprastai pinigų kontrabanda užsiima tos pačios nusikalstamos grupuotės, pinigai gabenami tais pačiais maršrutais, kartu su legaliai vežamais kroviniais, naudojamos tų pačių kurjerių paslaugomis, slėptuvėmis. Pinigų kontrabandai būdinga tai, kad grynieji pinigai neteisėtai išvežami ir įvežami per valstybių sienas milžiniškais kiekiais, o tokie pervežimai atliekami periodiškai. Kai kada nusikaltėliai pinigus investuoja pirkdami brangakmenius, auksą, retus pašto ženklus ar kitus labai vertingus ir daug vietos neužimančius daiktus, nes tokį krovinį pervežti per sieną yra paprasčiau.

Grynųjų pinigų kontrabanda vis dėlto yra labai populiari, nes pinigus galima pervežti žymiai dažniau, didesnėmis sumomis, vežama tik pačiomis stambiausiomis, apyvartoje jau pabuvojusiomis valiutos kupiūromis²⁴.

Tuo tikslu, kovoje su pinigų plovimu dalyvauja ir Muitinės įstaigos, kurios atlieka į Lietuvos Respubliką iš trečiųjų šalių įvežamų ir iš Lietuvos Respublikos į trečiąsias šalis išvežamų grynųjų pinigų sumų kontrolę. Muitinės įstaigos privalo registruoti kiekvieną grynųjų pinigų įvežimo į Lietuvos Respubliką iš trečiųjų šalių ir išvežimo iš Lietuvos Respublikos į trečiąsias šalis atvejį, jeigu įvežamų arba išvežamų grynųjų pinigų vienkartinė suma viršija 10000 Lt ar ją atitinkančią sumą užsienio valiuta. Tais atvejais, kai asmuo įveža iš trečiųjų šalių į Lietuvos Respubliką ar išveža iš Lietuvos Respublikos į trečiąsias šalis grynųjų pinigų vienkartinę sumą, viršijančią 50000 Lt ar ją atitinkančią sumą užsienio valiuta, Muitinės įstaigos ne tik privalo registruoti tokius atvejus, bet ir per 7 darbo dienas apie tai pranešti FNTT²⁵.

Smurfingas (angl. smurfing)

Šio plovimo būdo esmė, kad pinigai tam tikromis nedidelėmis sumomis, kad neviršytų įstatymuose nustatytų sumų, apie kurias reikėtų pranešti kontroliuojančioms ir teisėsaugos institucijoms, yra padedami į bankus indėlių forma. Dažniausiai pinigai nedidelėmis sumomis yra padedami į skirtingų bankų sąskaitas, arba į vieną banką, bet skirtingų asmenų vardais, arba to paties asmens tam tikrais laikotarpiais²⁶. Kalbant apie šį plovimo būdą, reikėtų pabrėžti, jog čia ypatingai svarbi yra bankų veikla pinigų plovimo prevencijos srityje²⁷.

Ofšoriniai bankai

Teigiama, kad šiuo metu pasaulyje veikia keletas milijonų ofšorinių įmonių. Daugelis jų yra registruotos Karibų jūros baseino valstybėse, dar kita sparčiai auganti ofšorinių jurisdikcijų zona – Azijos ir Ramiojo vandenyno baseino valstybės. Ofšorinio verslo esmę sudaro ofšorinių įmonių kūrimas ir valdymas valstybėse arba tam tikrose valstybių teritorijose (ofšorinėse zonose), kur mokesčių tarifai itin maži, arba kur mokesčių tam tikroms verslo sritims nėra. Ofšoriniam verslui priklauso ofšorinių bankų, draudimo kompanijų, trestų (koncernų), holdingo įmonių veikla, taip pat ir įvairiausios ofšorinių struktūrų teikiamos finansinės paslaugos. Teisine prasme ofšorinė kompanija niekuo

²⁴ *Cit. op. 7, p. 22-23.*

²⁵ Apie būsimus pasikeitimus šioje srityje plačiau yra kalbama šio darbo III dalyje analizuojant Europos Sąjungos teisės aktus.

²⁶ *Cit. op. 21.*

²⁷ Plačiau apie finansinių operacijų stebėjimą ir kontrolę yra kalbama šio darbo II dalyje analizuojant pinigų plovimo sudėties objektyviosios pusės požymius.

nesiskiria nuo kitų, ji yra lygiateisis teisinių santykių subjektas ir gali dalyvauti sandoriuose lygiomis teisėmis su kitais fiziniais ir juridiniais asmenimis.

Šiuo metu egzistuoja daugiau kaip dešimt stambių centrų, kuriuose, finansų ekspertų nuomone, sąlygos įregistruoti ofšorinį banką yra ypač palankios – tai Kipras, Kaiman salos, Meno sala, Bahamos, Panama.

Nepaisant visų privalumų, kuriuos teikia ofšorinės jurisdikcijos, šiuo metu vis labiau yra pripažįstama, kad ofšorinėse jurisdikcijose yra palankiausios sąlygos plauti pinigus²⁸. Tokiose jurisdikcijose veikia griežti bako paslapties įstatymai, o tai reiškia, kad šiose teritorijose registruotos kompanijos išsaugo visišką verslo srities ir apimties, savininkų ir vadovų konfidencialumą. Ne visada tokių kompanijų steigėjais yra sąžiningi verslininkai, taip organizuojantys savo verslą, kad sumažintų mokėtinų mokesčių našą. Neretai į ofšorines zonas orientuojasi asmenys, norintys paslėpti nelegalių pajamų kilmės šaltinį ir legalizuoti pinigus, o ofšorinė kompanija dažnai tampa priemone tai padaryti. Siekiant išplauti pinigus, itin dažnai yra pasinaudojama ofšoriniuose bankuose atidarytomis sąskaitomis perveçant pinigus į tokias šalis, kuriose galioja griežti banko paslapties įstatymai, o tai leidžia pinigų siuntėjams išlikti anonimiškiems. Be to, didelės organizuotos grupuotės yra pajėgios ir pačios įsteigti bankus ofšorinėse zonose, kas reiškia, jog pinigų plovimas pasidaro dar paprastesnis.

Fiktyvių juridinių asmenų (angl. shell companies) veikla

Tai teisėtai verslo veiklą vykdančių subjektų veiklos imitavimas siekiant išplauti nusikalstamu būdu įgytus pinigus. Pinigų plovėjai įsteigia juridinius asmenis tik tam, kad kopijuodami teisėtus verslo organizavimo formas bei vykdomą veiklą šių juridinių asmenų pagalba galėtų plauti pinigus. Fiktyvių juridinių asmenų veikloje yra imituojamas paslaugų teikimas ar prekių pardavimas, išrašomos fiktyvios sąskaitos už neva suteiktas paslaugas, o vėliau visas „gautas pelnas“ atsispindi metinės finansinės atskaitomybės dokumentuose.

Investavimas (idėjimas) į legalų verslą

Šiam būdui yra būdinga tai, kad pinigų plovėjai nusikalstamu būdu įgytus pinigus ar turtą „sumaišo“ su rinkoje teisėtai veikiančios kompanijos pinigais ar turtu. Tam pasitelkiamos didelės kompanijos, kurios yra tvirtai įsitvirtinusios rinkoje, turi dideles pinigų apyvartas bei disponuoja dideliu turtu arba, pasirenkamos nors ir nedidelės kompanijos, tačiau kurių veiklai yra būdingi atsiskaitymai grynaisiais pinigais (pvz. barai, kazino, mašinų plovyklos, striptizo klubai), nes į tokių kompanijų apyvartą nesunku „įmaišyti“ nusikalstamu būdu gautus pinigus. Plaunant pinigus šiuo būdu galimi du keliai: pirma, „sumaišomi“ nusikalstamu būdu įgyti pinigai kartu su kompanijos teisėtai uždirbtomis pajamomis, o

²⁸ Cit. p. 7, p. 35-52.

finansinėse ataskaitose nurodomas didesnis pelnas nei buvo gautas iš tikrųjų, ir antra, nusikalstamu būdu įgyti pinigai yra slepiami kompanijai priklausančiose bankų sąskaitose tikintis, kad atsakingos institucijos nesulygins bankuose turimų pinigų balansų su kompanijos finansinėmis ataskaitomis²⁹.

Svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad pinigų plovimas yra vengimo mokėti mokesčius priešingybė, nes tie, kurie vengia mokėti mokesčius, ataskaitose nurodo ne visas įmonių pajamas ir taip moka mažesnius mokesčius nei priklauso pagal įstatymus. Tuo tarpu pinigų plovėjai įmonių ataskaitose nurodo daug didesnes bet kurių savo įmonių, kuriomis jie naudojami kaip priedanga, pajamas ir tokiu būdu moka daug didesnius mokesčius.

Apibendrinant reikėtų akcentuoti, kad asmenys, plaunantys nusikalstamu būdu įgytas lėšas, neapsiriboja vienu pinigų plovimo būdu ir vienu metu naudoja keletą skirtingų būdų, tačiau visais atvejais nusikalstamu būdu įgytų pinigų plovimo schema išlieka tokia pati:

1. slepiamas tiesioginis ryšys tarp kapitalo ir vykdomų nusikaltimų;
2. siekiant supainioti persekiotojus, maskuojami turto judėjimo keliai;
3. užtikrinamas turto prieinamumas pinigų plovėjams (susigrąžinimas)³⁰.

²⁹ *Cit. op.* 21.

³⁰ *Cit. op.* 7, p. 31-32.

II. Baudžiamoji atsakomybė už pinigų plovimą Lietuvos Respublikos teisės aktuose

2.1. Pinigų plovimo sudėties įtvirtinimas ir jos vieta Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse

Pinigų plovimas yra vienas iš sunkiausiai ištiriamų nusikaltimų, atsiradusių Lietuvoje įsitvirtinant rinkos ekonomikai. Pirmą kartą Lietuvoje apie pinigų plovimą imta garsiai kalbėti tik 1994 m. po plačiai nuskambėjusio skandalo dėl dar vienos „Tauro“ banko aferos. Keli šio banko pareigūnai su banko prezidentu Vilniaus mokesčių inspekcijoje deklaravo 28 milijonus JAV dolerių, neva uždirbtų Anglijoje verčiantis metalų prekyba. Pasak asmenų, deklaravusių tuos pinigus, sumokėjus visus mokesčius Anglijoje, šie pinigai į Lietuvą buvo parvežti maišuose. Nors visiems buvo akivaizdu, jog ši versija yra sukurta (jei pinigai legaliai uždirbti, tai kam rizikuoti juos vežant grynaisiais, juk galima pervesti per banką), tačiau ši situacija taip ir nebuvo iki galo išaiškinta³¹.

Kaip jau minėta, baudžiamoji atsakomybė už neteisėtas finansines operacijas pirmą kartą buvo nustatyta 1993 m. sausio 28 d. Lietuvos Respublikos Seimo priimtame įstatyme Nr. I-57. Šiuo įstatymu anksčiau galiojęs BK buvo papildytas 162-5 str. „Neteisėtos finansinės operacijos“, kuris numatė, kad *finansinių operacijų su nusikalstamu būdu įgytomis lėšomis vykdymas, taip pat tokių lėšų naudojimas komercinei, ūkinei veiklai - baudžiamas <..>*. Šis straipsnis galiojo iki 1994 m. liepos 19 d., kai Lietuvos Respublikos Seimas priėmė įstatymą Nr. I-551³², kuriuo buvo keičiama BK struktūra ir priimti nauji skirsniai (16 skirsnis „Finansiniai nusikaltimai“), o BK 326 str. pavadintas „Neteisėtos finansinės operacijos“ taip pat numatė, kad *finansinių operacijų su nusikalstamu būdu įgytomis lėšomis vykdymas, taip pat tokių lėšų naudojimas komercinei, ūkinei veiklai - baudžiamas <..>*. 1997 m. birželio 19 d. buvo priimtas Lietuvos Respublikos pinigų plovimo prevencijos įstatymas³³, numatęs, kad *pinigų plovimas - veika, kuria siekiama įteisinti arba nuslėpti nusikalstamu būdu įgytų pinigų kilmę*. 1997 m. birželio 26 d. įstatymu³⁴ buvo pakeista BK 326 str. redakcija, o straipsnis buvo pavadintas „Pinigų plovimas“. Tokį pakeitimą lėmė siekimas nacionalinės teisės aktus suderinti su tarptautinės teisės aktu nuostatomis, visų pirma, su Lietuvos Respublikos Seimo 1994 m. gruodžio 22 d. ratifikuota Europos Tarybos 1990 m. konvencija „Dėl pinigų išplovimo ir nusikalstamu būdu įgytų

³¹ Vaškelaitis, V. Atsiskaitymai ir nešvarių pinigų plovimo prevencija (3). *Kaip plaunami pinigai Lietuvoje ir kaip su tuo kovoti*. Apskaitos ir mokesčių apžvalga, 1999, Nr. 3, p. 114-119.

³² Valstybės žinios, 1994, Nr. 60-1182.

³³ Valstybės žinios, 1997, Nr. 64-1502.

³⁴ Valstybės žinios, 1997, Nr. 65-1534.

pajamų paieškos, arešto ir konfiskavimo“ (Strasbūro konvencija). BK 326 str. 1 d. numatė, kad *operacijų nusikalstamu būdu įgytais pinigais atlikimas arba nusikalstamu būdu įgytų pinigų naudojimas komercinei, ūkinei veiklai, jei taip naudojant siekiama nuslėpti arba įteisinti tokius pinigus (pinigų plovimas), baudžiamas <..>*. Kaip matyti, pinigų plovimo sudėtis buvo papildyta nauju požymiu, nurodant, kad draudžiami veiksmai turi būti atliekami turint tikslą nuslėpti arba įteisinti nusikalstamu būdu įgytus pinigus.

Naujajame BK pinigų plovimo sąvokos vėl buvo atsisakyta. Atsakomybė už pinigų plovimą buvo numatyta XXXII skyriaus „Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai finansų sistemai“ 216 str. „Nusikalstamu būdu įgytų pinigų ar turto legalizavimas“³⁵. Kartu su šiuo straipsniu, BK XXXII skyriuje yra 12 straipsnių, kuriuose įtvirtintos įvairios nusikalstamų veikų finansų sistemai sudėtys. Dauguma šio skyriaus nusikalstamų veikų yra laikomos nusikaltimais (BK 213 str., 214 str., 215 str., 216 str., 217 str., 218 str., 222 str., 223 str., 224 str.), tik Mokesčių nesumokėjimas (BK 219 str.), Neteisingų duomenų apie pajamas, pelną ar turtą pateikimas (BK 220 str.) ir Deklaracijos, ataskaitos ar kito dokumento nepateikimas (BK 221 str.), priklausomai nuo nusikalstamos veikos sukeltų padarinių, yra laikomi nusikaltimais ar baudžiamaisiais nusižengimais.

Visas BK XXXII skyriuje numatytas nusikalstamas veikas galima išskirti į dvi pagrindines grupes:

1. Nusikalstamos veikos *susijusios su mokesčių administravimu*, pvz., Mokesčių nesumokėjimas (BK 219 str.), Neteisingų duomenų apie pajamas, pelną ar turtą pateikimas (BK 220 str.), Deklaracijos, ataskaitos ar kito dokumento nepateikimas (BK 221 str.), Apgaulingas ir aplaidus apskaitos tvarkymas (BK 222, 223 str.);
2. Nusikalstamos veikos *susijusios su pinigų, mokėjimo instrumentų, skirtų atsiskaityti ne grynais pinigais, vertybinių popierių, pašto ženklų, važiavimo ir kitokių bilietų banderolių ar kitų oficialių žymėjimo ženklų neteisėta gamyba, klastojimu ir apyvarta*, pvz., Netikrų pinigų ar vertybinių popierių pagaminimas, laikymas arba realizavimas (BK 213 str.), Neteisėto mokėjimo instrumento ar jo duomenų panaudojimas (BK 215 str.), Prekyba vertybiniais popieriais pasinaudojant viešai neatskleista informacija (BK 217 str.) bei kitos šio BK skyriaus nusikalstamos veikos. Ši nusikalstamų veikų grupė yra

³⁵ **216 straipsnis. Nusikalstamu būdu įgytų pinigų ar turto legalizavimas.**

1. Tas, kas siekdamas nuslėpti ar įteisinti savo paties ar kito asmens pinigus ar turtą, žinodamas, kad jie įgyti nusikalstamu būdu, atliko su tuo turtu ar pinigais ar jų dalimi susijusias finansines operacijas, sudarė sandorius ar naudojo juos ūkinėje, komercinėje veikloje ar melagingai nurodė, kad tai gauta iš teisėtos veiklos, baudžiamas laisvės atėmimu iki septynerių metų.

2. Už šiame straipsnyje numatytas veikas atsako ir juridinis asmuo.

plačiausia iš nusikalstamų veikų finansams, kuriai priklauso ir Nusikalstamu būdu įgytų pinigų ar turto legalizavimas (BK 216 str.).

2.2. Pinigų plovimo sudėtis

2.2.1. Objektas ir dalykas

Nusikalstamų finansinių grupuočių sukaupti pinigai ir turtas niekur nedingsta ir, nors jie yra „nešvarūs“, tačiau savo vertės nepraranda. Tinkamai paslėpus šių pinigų ar turto kilmę, jie yra legalizuojami ir naudojami verslui, jo plėtrai, investicijoms ir pan. Tai labai neigiamai veikia valstybę – žlugdo ekonomikos politiką, sutrikdo kainų, gamybos ir vartojimo proporcijas, didina infliaciją, griaua visuomenės pasitikėjimą finansų sistema. Nusikalstamu būdu įgytų pinigų ar turto legalizavimo pagrindiniu, tiesioginiu objektu yra *šalies finansų ir kredito sistema*. Literatūroje galima rasti nuomonę, kad pinigų plovimo objektu yra šalies ekonominė bei finansų ir kredito sistema³⁶. Autorės manymu, tokia nuomonė nėra visiškai teisinga, nes šalies finansų ir kredito sistema yra sudėtinė šalies ekonomikos dalis, todėl būtų tiksliausia pinigų plovimo objektu laikyti tik šalies finansų ir kredito sistemą.

Pinigų plovimas deformuoja kapitalo ir prekybos srautus, iškreipia investicijas – srautai, kuriais plaukia išplauti pinigai, skiriasi nuo legalių pinigų srautų. Išplautų pinigų srautai dažnai apibūdinami kaip „sterilios“ investicijos, t.y. produktyvus verslas paverčiamas verslu be pridėtinės vertės. Privatizuojami šalies objektai gali tapti nusikalstamu būdu įgytų pajamų integracijos priemonėmis. „Nešvarūs“ pinigai iškraipo kainas ir konkurencijos pagrindus. Jeigu išplauti pinigai investuojami į kurias nors pramonės šakas ar prekybos įmones, tai kitos tos paties sektoriaus įmonės neturi finansinių galimybių konkuruoti, jos arba žlunga, arba priverstos veikti pagal analogišką scenarijų³⁷. Todėl kaip *papildomus* šio nusikaltimo *objektus* galima įvardinti *visuomenės saugumą* bei *viešąją tvarką*, kadangi legalizuotų pajamų pagrindu lengviau įsigyti įvairų turtą, investuoti jį į verslą, be to, legalizuotos pajamos dažnai vėl panaudojamos kitų nusikaltimų darymui³⁸, netgi tokių pavojingų kaip terorizmo finansavimas³⁹.

³⁶ Abramavičius A., Čepas A. ir kt. *Baudžiamoji teisė. Specialioji dalis*. Vilnius: Eugrimas, 2001. 2 knyga, psl. 471.

³⁷ *Cit. op.* 8, p. 366.

³⁸ *Cit. op.* 36, p. 471.

³⁹ Šiandien šiai problemai tarptautinėje bendruomenėje yra skiriamas ypatingas dėmesys. Po 2001 m. rugsėjo 11 d. įvykių JAV, manoma, kad pinigų plovimas ir terorizmo finansavimas yra labai susiję nusikaltimai, nes dažniausiai teroristų nusikalstama veikla yra finansuojama būtent iš nusikalstamu būdu įgytų lėšų. Plačiau apie tarptautinius instrumentus, skyrusius dėmesio šiai problemai yra kalbama darbo III dalyje.

Reikia atkreipti dėmesį, kad bankai yra pagrindiniai pinigų plovimo operacijų vykdytojai, nes jų siūlomos paslaugos ir instrumentai padeda paslėpti nusikalstamu būdu įgytų pinigų šaltinius. Bankuose akumuliuojamos milžiniškos grynujų ir negrynujų pinigų sumos. Kartu didžiuliai kiekiai per bankus vykdomų operacijų veikia tarsi apsauginis skydas, dengiantis neteisėtas finansines operacijas nuo kontroliuojančių institucijų. Pinigų plovimas yra nepaprastai pavojingas bankams, įtrauktiems į šias operacijas, nes bankas gali prarasti finansinį stabilumą, patirti didelių nuostolių ir netgi bankrotuoti, prarasti klientų ir valdžios pasitikėjimą, o banko darbuotojų įtraukimas į nusikalstamą veiklą verčia juos daryti nepagrįstus sprendimus ir palengvina nusikalstamos veikos skverbimąsi į kitas sritis⁴⁰.

Nusikalstamu būdu įgytų pinigų ar turto legalizavimo **dalyku** yra *nusikalstamu būdu įgyti pinigai ar turtas*. BK neapibrėžia pinigų ar turto sąvokų. Pinigų sąvoką pateikia Lietuvos Respublikos civilinio kodekso⁴¹ (toliau – CK) 1.100 str. ir Lietuvos Respublikos pinigų plovimo prevencijos įstatymo (toliau – PPPĮ) 2 str. 6 d. – tai Lietuvos banko išleidžiami banknotai, monetos ir lėšos sąskaitose, kitų valstybių išleidžiami banko bilietai, valstybės išdo bilietai, monetos ir lėšos sąskaitose, esantys teisėta atsiskaitymo priemonė. PPPĮ 2 str. 10 d. pateikia ir turto sąvoką – tai daiktai, pinigai ir vertybiniai popieriai, kitas turtas bei turtinės teisės, intelektinės veiklos rezultatai, informacija, veiksmai ir veiksmų rezultatai, taip pat kitos turtinės ir neturtinės vertybės. Kaip matyti, teisės aktuose apibrėžta turto sąvoka yra labai plati, o pinigai patenka į turto sąvoką ir yra sudėtine turto dalimi.

Reikia pažymėti, kad anksčiau galiojusiame BK pinigų plovimo dalyku buvo tik pinigai, įgyti nusikalstamu būdu, o tai neatitiko tarptautinių teisės aktų privalomų nuostatų. Priėmus naująjį BK, ši problema buvo išspręsta, tik dėl preciziško tikslumo pinigų plovimo dalyku reikėtų laikyti turtą, nes, kaip jau minėta, pinigai yra turto sudėtinė dalis. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad tarptautiniuose teisės aktuose pinigų plovimo dalykui apibrėžti taip pat yra vartojama turto sąvoka⁴².

Nusikalstamu būdu įgyto turto legalizavimo dalyku yra ne bet koks turtas. Šio nusikaltimo dalyku negali būti toks turtas, kuris tiesiog pats savaime negali būti legalizuojamas, pvz. ribotos apyvartos daiktai ar daiktai išimti iš apyvartos.

Analizuojant pinigų plovimo dalyko specifiką, reikia pažymėti, kad turtas pinigų plovimo dalyku yra tik tuomet, kai jis yra įgytas nusikalstamu būdu. Šios nusikalstamos veikos kvalifikavimui jokios reikšmės neturi tai, iš kokios nusikalstamos veikos turtas yra gautas, svarbiausia, kad ta veika, iš kurios yra gautas turtas, būtų nusikalstama, t.y. už jos

⁴⁰ *Cit. op.* 8, p. 367.

⁴¹ Valstybės žinios, 2000, Nr. 74-2262.

⁴² Apie tai, kaip tarptautiniuose teisės aktuose yra reglamentuojami kai kurie pinigų plovimo požymiai, plačiau kalbama šio darbo III dalyje.

padarymą turi būti numatyta baudžiamoji atsakomybė. Požymis „nusikalstamu būdu“ reiškia, kad Lietuvoje traukiant asmenis baudžiamojon atsakomybėn už pinigų plovimą, pakanka nustatyti, kad turtas buvo įgytas padarant veikas, kurios yra uždraustos baudžiamojo įstatymo. Dalyko apibrėžimas per požymį „nusikalstamu būdu“ visiškai atitinka visų konvencijų, kitų tarptautinių teisės aktų privalomąsias nuostatas. Pažymėtina, kad valstybės, įtvirtindamos pinigų plovimo sudėtis nacionaliniuose teisės aktuose, tam tikra prasme gali rinktis, nustatydamas, iš kokių nusikalstamų veikų gautos pajamos yra laikomos pinigų plovimo dalyku, t.y. jos gali įvardinti predikacinių nusikaltimų sąrašą. Pavyzdžiui, vadovaujantis Finansinių veiksmų darbo grupės (toliau – FATF) 1 (pirmąja) rekomendacija, kuri skirta pinigų plovimo kriminalizavimui, valstybės turėtų predikaciniams nusikaltimams priskirti kiek įmanoma daugiau sunkių nusikaltimų⁴³. Pagal šią rekomendaciją predikaciniai nusikaltimai gali būti:

1. apibrėžiami nurodant, kad jais yra laikomos visos pagal valstybės nacionalinius teisės aktus nusikalstamos veikos, numatytos baudžiamajame įstatyme;
2. apibrėžiami nurodant, kad jais yra laikomi visi pagal valstybės nacionalinius aktus sunkių nusikaltimų kategorijai priskiriami nusikaltimai;
3. apibrėžiami pasirenkant laisvės atėmimo bausmės trukmę (maksimali laisvės atėmimo bausmės trukmė turi būti ne trumpesnė nei 1 metai, arba, minimali laisvės atėmimo bausmės trukmė turi būti ne trumpesnė nei 6 mėnesiai), t.y. predikaciniais nusikaltimais bus laikomi visi nusikaltimai, kurie tenkins šią sąlygą;
4. apibrėžiami sąrašo principu juos konkrečiai įvardijant⁴⁴;
5. apibrėžiant juos pasirenkant keletą iš aukščiau nurodytų būdų.

Taigi, Lietuva, įtvirtindama pinigų plovimo sudėtį BK, pasirinko paprasčiausią ir universaliausią būdą apibrėždama predikacinius nusikaltimus.

Pagal BK 10 str., nusikalstamos veikos yra skirstomos į nusikaltimus ir baudžiamuosius nusižengimus, todėl traukiant asmenį baudžiamojon atsakomybėn už pinigų plovimą, visiškai nesvarbu, ar turtas buvo gautas padarius nusikaltimą, ar baudžiamąjį

⁴³ The 40 Recommendations of the FATF on Money Laundering (MF). *Recommendation 1* [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-03-21]. Prieiga per internetą:

<http://www.fatf-gafi.org/document/28/0,2340,en_32250379_32236930_33658140_1_1_1_1,00.html#r1>

⁴⁴ 40 rekomendacijų išaiškinime nurodyta, kad predikaciniais nusikaltimais turėtų būti laikomi bent jau: 1) dalyvavimas organizuotoje grupėje ir turto prievartavimas; 2) terorizmas, įskaitant ir teroristų finansavimą; 3) prekyba žmonėmis ir migrantų kontrabanda; 4) seksualinis išnaudojimas, įskaitant ir vaikų seksualinį išnaudojimą; 5) neteisėta prekyba narkotikais ir psichotropinėmis medžiagomis; 6) neteisėta ginklų prekyba; 7) neteisėta prekyba pavogtais ir kitais daiktais; 8) korupcija; 9) sukčiavimas; 10) pinigų klastojimas; 11) gaminių klastojimas ir autorinių teisių pažeidimas; 12) nusikaltimai aplinkai; 13) žmogžudystė, sunkus kūno sužalojimas; 14) pagrobimas, neteisėtas laisvės apribojimas ir pagrobimas įkaitu; 15) plėšimas ar vagystė; 16) kontrabanda; kt. Žr. Key Topics, 40 Recommendations Glossary [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-03-22]. Prieiga per internetą:<http://www.fatf-gafi.org/glossary/0,2586,en_32250379_32236889_35433764_1_1_1_1,00.html>

nusižengimą, svarbiausia, kad turtą kaltininkas gauna kaip nusikalstamos veikos rezultata. Vadinasi, dėl aukščiau nurodytų priežasčių pinigų plovimo dalyku negali būti turtas, kuris yra gautas padarius kitokį teisės pažeidimą (administracinį, drausminį ar civilinį)⁴⁵.

Daugiausiai diskusijų dėl dalyko kelia tai, ar požymis „nusikalstamu būdu“ reiškia, jog asmuo už predikatinio nusikaltimo padarymą turi būti patrauktas baudžiamojon atsakomybėn, t.y. apkaltinamuoju nuosprendžiu yra konstatuota, kad predikatinis nusikaltimas buvo padarytas. Lietuvos Respublikos Konstitucijos 31 str. 1 d. numato, kad asmuo laikomas nekaltu, kol jo kaltumas neįrodytas įstatymo nustatyta tvarka ir pripažintas įsiteisėjusiu teismo nuosprendžiu⁴⁶. Nekaltumo prezumpcija lyg ir suponuoja nuomonę, jog tam, kad nuteisti asmenį už pinigų plovimą, visų pirmiausia turi būti priimtas ir įsiteisėjęs apkaltinamasis nuosprendis dėl predikatinio nusikaltimo. Kalbant apie pinigų plovimą, nekaltumo prezumpcija neturėtų būti suabsoliutinama ir papildomai reikalaujama apkaltinamojo nuosprendžio už predikatinį nusikaltimą. Jeigu vadovautumėmės tokia logika, tai tam tikrais atvejais patraukti asmenis baudžiamojon atsakomybėn už pinigų plovimą būtų tiesiog neįmanoma. Tačiau, traukiant baudžiamojon atsakomybėn už pinigų plovimą, turi būti neginčytini įrodymai, kad asmuo, žinojo, jog turtas yra įgytas nusikalstamu būdu ir siekė tokį turtą legalizuoti arba jį paslėpti. Čia ypatingai yra svarbus kaltininko santykis su pačia veika. Iš visų baudžiamojame byloje surinktų įrodymų turi būti akivaizdu, kad kaltininkas suvokė, jog turtas yra gautas iš nusikalstamos veikos ir siekė jį legalizuoti ar paslėpti.

Kadangi teismų praktikos dėl pinigų plovimo Lietuvoje beveik nėra (Lietuvos Aukščiausiajame Teisme buvo išnagrinėta tik viena tokia byla), todėl ir teismų praktika šiuo klausimu nėra suformuota. 1998 m. birželio 29 d. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas konsultacijoje Nr. B3-86 atsakydamas į klausimą, ar galima inkriminuoti BK 281 straipsnį⁴⁷, jeigu nėra teismo nuosprendžio, patvirtinančio, kad tikrai buvo padaryti nusikaltimai, numatyti šiame straipsnyje, atsakė, jog *jeigu nusikalstamu būdu gauto turto įgijimas neabejotinai įrodytas byloje surinktais įrodymais, toks teismo nuosprendis byloje nebūtinai*. Be to, tokios pozicijos laikomasi ir tarptautinėje bendruomenėje. 2005 m. gegužės 3 d. priimtoje Europos Tarybos konvencijoje dėl nusikalstamu būdu įgytų pajamų plovimo, paieškos, arešto bei konfiskavimo ir dėl terorizmo finansavimo⁴⁸ numatyta, kad valstybės,

⁴⁵ *Cit. op.* 6, p. 203.

⁴⁶ Valstybės žinios, 1992, Nr. 33-1014.

⁴⁷ Anksčiau galiojusio BK 281 str. buvo numatyta baudžiamoji atsakomybė už nusikalstamu būdu gauto turto įgijimą arba realizavimą.

⁴⁸ Council of Europe. MONEYVAL Committee [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-03-21]. Prieiga per internetą: <http://www.coe.int/t/e/legal_affairs/legal_co-operation/combating_economic_crime/5_money_laundering/instruments/Strasbourg%20Convention%20revised.pdf>. Lietuva prie šios konvencijos nėra prisijungusi. Plačiau apie šią konvenciją yra kalbama darbo III dalyje.

šios konvencijos šalys, privalo užtikrinti, jog predikatinio nusikaltimo apkaltinamasis nuosprendis nebūtų būtina sąlyga tam, kad patraukti asmenį baudžiamojon atsakomybèn už pinigų plovimą (konvencijos 9 str. 5 d.).

Vienintelėje, 2006 m. spalio 4 d. baudžiamojoje byloje Nr. 2K-515/2006, kurioje A.S. nuteistas pagal BK 216 str. 1 d., 202 str. 1 d., 300 str. 1 d., Lietuvos Aukščiausiasis Teismas taip pat nieko nepasisakė dėl dalyko. Šioje byloje kaltinamasis baudžiamojon atsakomybèn buvo traukimas kartu ir už predikatinį nusikaltimą, ir už pinigų plovimą. A.S. buvo nuteistas už tai, kad pažeisdamas Lietuvos Respublikos teisės aktų reikalavimus dėl gyventojų veiklos, taip pat neturėdamas Suomijos koncerno „Nokia OYJ“ leidimo prekiauti „Nokia“ mobiliųjų telefonų, kurie yra pramoninės nuosavybės objektai ir kuriems taikomas patentų teisės normos, detalėmis, versliškai ir stambiu mastu neteisėtai, t.y. norminių aktų nustatyta tvarka neįregistravęs individualios veiklos, netvarkydamas buhalterinės apskaitos bei nemokėdamas privalomų mokesčių, taip pat negavęs pramoninės nuosavybės objekto savininko leidimo, vertėsi ūkine-komercine veikla. A.S. taip pat nuteistas už tai, kad legalizavo nusikalstamu būdu įgytus pinigus tikslu nusišlepti lėšas, gaunamas iš neteisėtos ūkinės-komercinės veiklos, pasireiškusios mobiliųjų telefonų detalių prekyba neįregistravus individualios veiklos, netvarkant buhalterinės apskaitos, nemokant pajamų mokesčio, prekiaujant be pramoninės nuosavybės savininko leidimo „Nokia“ mobiliųjų telefonų detalėmis: jis pasinaudodamas kitų asmenų paslaugomis, šių asmenų vardu bankuose atidarė sąskaitas, į kurias turėjo būti gaunami jam skirti pinigai už neteisėtu būdu realizuotas prekes. Į šias sąskaitas buvo gauta įvairiais laikotarpiais iš viso buvo gauta 634 877,25 JAV dolerių, kas sudaro 1 788 689,75 Lt. Tęsdamas nusikalstamą veiką, A.S., vienasmeniškai ir pilnai tvarkydamas kitų asmenų vardu atidarytas sąskaitas, siekdamas nusišlepti gautus iš nusikalstamos veiklos pinigus, atliko su jais finansines operacijas, t.y. dalį jų pervedė į Estijos gyventojų sąskaitas, po to šie asmenys už atskirą užmokestį išgrynino ir perdavė jam pinigus, kurie buvo naudojami komercinėje veikloje; apmokėjo automobilio BMW įsigijimą, pervesdamas pinigus į įmonės bei V.T. sąskaitas, esančias Vokietijos Federacinėje Respublikoje; dalį pinigų, pasinaudodamas kitų asmenų paslaugomis, išsiėmė grynaisiais pinigais Vilniuje.

Šios paminėtos veikos buvo kvalifikuotos ir pagal BK 216 str. 1 d., kadangi A.S. komercinė veikla parduodant mobiliųjų telefonų detales pripažinta nusikalstama pagal BK 202 str. 1 d. (Neteisėtas vertimasis ūkine, komercine, finansine ar profesine veikla), o pajamos gautos iš tokios veiklos, laikomis nusikalstamu būdu įgytomis pajamomis. Teismas šioje byloje dėl pinigų plovimo pasisakė tik tiek, kad nusikalstamu būdu įgytų pinigų ar turto

legalizavimo sampratoje išskirtini du pagrindiniai momentai, apibūdinantys šios nusikalstamos veikos esmę:

- 1) legalizuojant pinigus yra naudojamos pajamos, kurių šaltinis nusikaltimas (gautos nusikalstamu būdu);
- 2) šiomis pajamomis yra disponuojama arba jomis atliekamos finansinės operacijos tam, kad jos būtų įteisintos, kaip gautos iš legalių šaltinių.

2.2.2. Objektinio pusė

Požymius, kurie leidžia fiksuoti pinigų plovimo veikas teisėsaugos institucijų praktikoje, sąlyginai būtų galima suskirstyti į dvi grupes:

1. ūkinės ir finansinės veiklos bei buhalterinės apskaitos neatitikimai, įrašų neatitikimas pirminiuose, suvestiniuose ir ataskaitiniuose buhalteriniuose dokumentuose, materialus ir intelektualus dokumentų klastojimas, dokumentų sunaikinimas ir pan. Šie požymiai aptinkami įmonių dokumentuose ir savaime atitinka tam tikro ekonominio nusikaltimo požymius;
2. Įtartinos finansinės operacijos, piniginiai sandoriai, viršijantys nustatytą identifikuoti būtiną sumą, fiktyvūs sandoriai, neteisėtos importo ir eksporto procedūros, pinigų pervedimai ofšorinėms kompanijoms ir pan. Šios operacijos ir sandoriai atliekami siekiant paslėpti arba legalizuoti nusikalstamu būdu įgytus pinigus⁴⁹.

Pagal savo konstrukciją, nusikalstamu būdu įgytų pinigų ar turto legalizavimo sudėtis yra formali. Šios nusikalstamos veikos objektyvioji pusė pasireiškia alternatyvių veikų padarymu. Baudžiamojon atsakomybėn pagal BK 216 str. asmuo yra traukiamas tada, kai jis, siekdamas nuslėpti ar įteisinti savo paties ar kito asmens pinigus ar turtą, padaro bent vieną iš nurodytų veikų:

1. atlieka finansines operacijas su nusikalstamu būdu įgytais pinigais ar turtu;
2. sudaro sandorius su nusikalstamu būdu įgytais pinigais ar turtu;
3. naudoja nusikalstamu būdu įgytus pinigus ar turtą ūkinėje, komercinėje veikloje;
4. melagingai nurodo, kad nusikalstamu būdu gauti pinigai ar turtas yra gauti iš teisėtos veiklos.

Finansinių operacijų su nusikalstamu būdu įgytais pinigais ar turtu atlikimas.

PPPĮ 2 str. 5 d. numato, kad operacijos pinigais – tai pinigų padėjimas ar priėmimas, paėmimas ar išdavimas, keitimas, taip pat pinigų skolinimas, dovanojimas bei kitoks pinigų

⁴⁹ Cit. op. 7, p. 63.

mokėjimas ar gavimas civilinių sandorių ar kitu pagrindu, išskyrus įmokas valstybių ir savivaldybių institucijoms, kitoms biudžetinėms įstaigoms, Lietuvos bankui bei valstybės ar savivaldybių fondams, užsienio valstybių diplomatinėms atstovybėms ar konsulinėms įstaigoms ar atsiskaitymą su šiais subjektais. Kad asmuo būtų traukiamas baudžiamojon atsakomybėn už pinigų plovimą, tokios finansinės operacijos turi būti atliekamos su nusikalstamu būdu įgytais pinigais.

Sandorių su nusikalstamu būdu įgytais pinigais ar turtu sudarymas.

CK 1.63 str. 1 d. numato, kad sandoriais laikomi asmenų veiksmai, kuriais siekiama sukurti, pakeisti arba panaikinti civilines teises ir pareigas. Tai gali būti bet kokie su nusikalstamu būdu įgytais pinigais ar turtu atliekami veiksmai (pirkimas – pardavimas, dovanojimas, nuoma, panauda ir pan.), kurių pagrindu šalys įgyja tam tikras teises ir/ar prisiima atitinkamas pareigas, gauna tam tikrą materialinę ar kitokią naudą.

Kaip jau buvo minėta, pinigų plovimo pirmojoje (įkėlimo ar padėjimo) stadijoje pinigų plovėjai nusikalstamu būdu įgytus pinigus perkelia į teisėtą apyvartą – padeda juos į finansų įstaigas, atlieka įvairias operacijas, kad užmaskuoti jų neteisėtą kilmę ir, kad ši stadija yra pati rizikingiausia, nes čia egzistuoja didžiausia tikimybė, jog finansų įstaigai ar atsakingoms institucijoms kils įtarimų dėl pinigų kilmės. Kaip ir kitose valstybėse, Lietuvoje finansinėms operacijoms ir sandorių sudarymams yra skiriamas labai didelis dėmesys, kadangi pirmojoje pinigų plovimo stadijoje yra lengviausia pastebėti ar įtarti, jog vykdomas pinigų plovimas. Viena iš svarbiausių pinigų plovimo prevencijos priemonių, numatyta PPPĮ 9 str., reglamentuojančiame operacijų su pinigais įtartinumą. Finansų įstaigos⁵⁰ ir kiti subjektai⁵¹, išskyrus advokatus ir advokatų padėjėjus, nustatę, kad jų klientas atlieka *įtartiną*

⁵⁰ PPPĮ 2 str. 2 d. numatyta, kad **finansų įstaigos** – Lietuvos Respublikos finansų įstaigų įstatyme apibrėžtos kredito įstaigos ir finansų įmonės.

LR finansų įstaigų įstatymo 2 str. 7 d. apibrėžia, kad *finansų įmonė* – Lietuvos Respublikos įmonė arba užsienio valstybės įmonės padalinys, kuris veikia Lietuvoje įstatymų, reglamentuojančių finansinių paslaugų teikimą ir finansų įstaigų veiklą, nustatyta tvarka ir verčiasi vienos arba daugiau šiame įstatyme numatytų finansinių paslaugų teikimu (pvz. finansinė nuoma (lizingas), pinigų pervedimas, mokėjimo kortelių ir kitų mokėjimo priemonių išleidimas ir (arba) operacijų su jomis atlikimas, finansinių laidavimų ir finansinių garantijų teikimas, pinigų tvarkymas, valiutos keitimas (grynaisiais pinigais), atsiskaitymų tarp kredito įstaigų įskaitymas (kliringas), piniginių lėšų saugojimas ir administravimas ir pan.).

LR finansų įstaigų įstatymo 2 str. 23 d. numato, kad *kredito įstaiga* – Lietuvos Respublikos įmonė ar įstaiga arba užsienio valstybės įmonės padalinys, veikiantis Lietuvoje, kurie turi licenciją verstis ir verčiasi indėlių ir kitų grąžintinų lėšų priėmimu iš neprofesionalių rinkos dalyvių bei jų skolinimu, taip pat turintys teisę verstis dalies ar visų kitų šio įstatymo 3 straipsnio 1 dalyje numatytų paslaugų teikimu ir prisiimančios su tuo susijusią riziką bei atsakomybę

⁵¹ PPPĮ 2 str. 3 d. nurodyta, kad **kiti subjektai**:

1. auditoriai;
2. draudimo įmonės ir draudimo brokerių įmonės;
3. investicinės kintamojo kapitalo įmonės;
4. valdymo įmonės;
5. buhalterinės apskaitos ir mokesčių konsultavimo paslaugas teikiančios įmonės;
6. notarai ir teisę atlikti notarinius veiksmus turintys asmenys;

operaciją su pinigais, privalo tą operaciją sustabdyti ir ne vėliau kaip per 3 (tris) darbo valandas apie ją pranešti Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybai, nepaisant operacijos su pinigais sumos. Kriterijus, kuriais vadovaujantis operacija su pinigais ar sandoris laikomi *įtartinais*, nustato 2002 m. rugsėjo 6 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 1411 “Dėl kriterijų, kuriais vadovaujantis operacija su pinigais ar sandoris laikomi įtartinais, sąrašo patvirtinimo”⁵². Šis nutarimas pateikia 25 įtartinų operacijų kriterijus, tokius kaip kliento operacijos neatitinka įmonės registruotos veiklos ar įprasto bendradarbiavimo su finansų įstaiga ar kitu subjektu; klientas turi daugiau kaip keturias skirtingos valiutos sąskaitas, o jo veikla nepagrindžia tokio įvairios valiutos poreikio; du fiziniai asmenys ar daugiau įneša grynuosius pinigus į tą pačią sąskaitą, o pinigai vėliau pervedami į Lietuvos ar užsienio valstybių kredito įstaigose esančias fizinių ir juridinių asmenų sąskaitas (savo ar kitų); visą avansą, kitą įmoką (ar didžiąją jų dalį) kliento vardu sumoka akivaizdžiai nesusijusi trečioji šalis; klientas ar turto savininkas prašo jam priklausančią sumą sumokėti akivaizdžiai nesusijusiai trečiajai šaliai; fizinis asmuo nuolat vykdo sandorius turtu, kurio vertė viršija 50000 litų, bei kt. Reikia pažymėti, kad tai tik kriterijai į kuriuos turėtų orientuotis pinigų plovimo prevencijos priemonės įgyvendinantys subjektai. Galimos situacijos, kai operacija su pinigais ar sandoris atitiks net kelis kriterijus, tačiau tokie veiksmai nebus laikomi pinigų plovimu, be to, operacija su pinigais ar sandoris, net ir neatitinkantys kurio nors iš Vyriausybės nutarime nurodytų kriterijų, gali būti pripažinti įtartinais, jei sukelia pagrįstą abejonių, jog gali būti plaunami pinigai.

2004 m. lapkričio 15 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 1441 buvo patvirtintos „Įtartinų operacijų su pinigais sustabdymo ir informacijos pateikimo Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybai prie Vidaus reikalų ministerijos taisyklės“⁵³. Šios taisyklės reglamentuoja finansų įstaigų ir kitų subjektų, išskyrus advokatus ar advokatų padėjėjus, kliento atliekamų įtartinų operacijų su pinigais sustabdymą ir informacijos apie šias operacijas, taip pat Lietuvos advokatų tarybos informacijos apie sandorius, kurie, kaip įtariama, gali būti susiję su pinigų plovimu, pateikimą Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybai (toliau – FNTT). Finansų įstaigos ir kiti subjektai, nustatę, kad kliento atliekama

-
7. advokatai ir advokatų padėjėjai, kai veikia kliento vardu ar jam atstovauja finansiniuose arba nekilnojamųjų daiktų sandoriuose arba teikia pagalbą planuojant ar sudarant savo klientų sandorius, susijusius su nekilnojamųjų daiktų, įmonių arba teisių pirkimu ar pardavimu, kliento pinigų, vertybinių popierių arba kito turto valdymu, banko, taupomųjų arba vertybinių popierių sąskaitų atidarymu ir tvarkymu, įmonių steigimu, jų veiklos organizavimu, valdymu, steigimo įnašų tvarkymu;
 8. asmenys, kurie verčiasi ūkine komercine veikla, susijusia su prekyba nekilnojamaisiais daiktais, brangakmeniais, tauriaisiais metalais, meno kūriniais, antikvariniais daiktais ar kitu turtu, kurio vertė viršija 50000 Lt ar ją atitinkančią sumą užsienio valiuta, jeigu atsiskaitoma grynaisiais pinigais;
 9. azartinius lošimus organizuojančios bendrovės;
 10. pašto paslaugų teikėjai, kurie teikia vidaus ir tarptautinio pašto perlaidų paslaugas.

⁵² Valstybės žinios, 2002, Nr. 89-3802.

⁵³ Valstybės žinios, 2004, Nr. 167-6127.

operacija su pinigais atitinka aukščiau nurodytus kriterijus, iš karto sustabdo šią operaciją, nepaisydami operacijos su pinigais sumos, ir perduoda šiose taisyklėse nustatytos apimties informaciją FNNT.

Pažymėtina, kad PPPĮ 13 str. taip pat numato atvejus, kai finansų įstaigos ir kiti subjektai, visada, net ir nesant aukščiau numatytų kriterijų, kai operacija su pinigais ar sandoris laikomi įtartinais, per 7 darbo dienas nuo operacijos su pinigais atlikimo ar sandorio sudarymo dienos, informuoja FNNT:

1. *Finansų įstaigos*, atliekančios operaciją su pinigais, privalo pranešti, kai kliento vienkartinės operacijos su pinigais arba kelių tarpusavyje susijusių operacijų suma⁵⁴ viršija 50000 Lt arba ją atitinkančia užsienio valiuta;
2. *Kredito įstaigos* praneša apie vienkartinį grynųjų pinigų keitimą iš vienos valiutos į kitą, jeigu keičiamųjų grynųjų pinigų suma viršija 20000 Lt ar ją atitinkančią sumą užsienio valiuta;
3. *Draudimo įmonės ir draudimo brokerių įmonės* praneša apie gautas draudimo įmokas, jeigu nuo kalendorinių metų pradžios arba nuo anksčiau pateikto pranešimo iš kliento gautų draudimo įmokų suma pagal vieną ar daugiau draudimo sutarčių viršija 10000 Lt ar ją atitinkančią sumą užsienio valiuta;
4. *Notarai ir asmenys, turintys teisę atlikti notarinius veiksmus*, privalo pranešti, jeigu pagal sandorį gaunama ar mokama pinigų suma viršija 50000 Lt ar ją atitinkančią sumą užsienio valiuta;
5. *Kiti subjektai*, išskyrus notarų ir advokatus ar advokatų padėjėjus, praneša apie vienkartinį atsiskaitymą grynaisiais pinigais, jeigu gaunamų ar mokamų grynųjų pinigų suma viršija 50000 Lt ar ją atitinkančią sumą užsienio valiuta.

Finansų įstaiga gali neteikti FNNT tokios informacijos, jeigu kliento veiklai būdingos didelės nuolatinės ir reguliarios operacijos su pinigais, atitinkančios Vyriausybės nustatytus kriterijus. Atkreiptinas dėmesys, kad jokios išimtyse informacijos pateikimui FNNT netaikomos tada, kai finansų įstaigos klientas yra užsienio valstybės įmonė, jos filialas ar atstovybė arba jis verčiasi teisinių paslaugų teikimu, advokato praktika, notaro veikla; loterijų, azartinių lošimų organizavimu ir vykdymu; veikla, susijusia su juodaisiais,

⁵⁴ 1997 m. gruodžio 3 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo Nr. 1331 "Dėl kliento tapatybės bei kelių tarpusavyje susijusių operacijų su pinigais nustatymo, taip pat informacijos apie operacijas su pinigais ar sandorius pateikimo ir į Lietuvos Respubliką įvežamų bei iš Lietuvos Respublikos išvežamų grynųjų pinigų sumų kontrolės tvarkos" 3 punktas numato, kad **kelios operacijos su pinigais laikomos susijusiomis tarpusavyje**, kai klientas per 7 kalendorines dienas atlieka grynųjų pinigų įnešimo ar išėmimo operacijas, kurių suma (įnešimui ir išėmimui skaičiuojama atskirai) viršija 50000 Lt ar ją atitinkančią sumą užsienio valiuta, arba klientas atlieka kelias grynųjų pinigų įnešimo ar išėmimo operacijas, kurios susijusios sutartimi ar kitu mokėjimo pagrindu ir suma viršija 50000 Lt ar ją atitinkančią sumą užsienio valiuta, bei klientas atlieka kitas operacijas su grynaisiais pinigais, kurios finansų įstaigos ar kito subjekto turimais duomenimis yra susijusios ir suma viršija 50000 Lt ar ją atitinkančią sumą užsienio valiuta.

spalvotaisiais arba tauriausiais (retaisiais) metalais, brangakmeniais, juvelyriniais dirbiniais, meno kūriniais; prekyba transporto priemonėmis; prekyba nekilnojamuoju turtu; audito veikla; asmens sveikatos priežiūra; aukcionų organizavimu ir vykdymu; turizmo ar kelionių organizavimu; didmenine prekyba alkoholiniais gėrimais ir kitais alkoholio produktais, tabako gaminiais; prekyba naftos produktais; farmacine veikla.

Kaip matyti, Lietuvoje yra pakankamai griežtai kontroliuojamas tiek pinigų judėjimas per finansų įstaigas, tiek asmenų sudaromi sandoriai. Be to, finansų įstaigoms, institucijoms, jų tarnautojams ar darbuotojams, draudžiama pranešti klientui ar kitiems asmenims, kad informacija apie jų atliekamas operacijas su pinigais arba sudaromus sandorius, arba dėl jų atliekamą tyrimą pateikta FNTT (PPPĮ 16 str.). Dėl tokios griežtos pinigų judėjimo ir sandorių sudarymo kontrolės, praktikoje neretai kyla problemų ne tik dėl didelių informacijos srautų⁵⁵, bet ir dėl perduodamos FNTT informacijos dubliavimosi, kadangi būna taip, kad informaciją apie tą patį sandorį FNTT pateikia net keli subjektai (pvz., asmenys pas notarą pasirašo pirkimo – pardavimo sutartį, kurios kaina yra 200.000 Lt. Notaras apie tokį sandorį informuoja FNTT. Atsiskaitymui vykstant per banką, apie tokios sumos pervedimą informaciją FNTT pateiks tiek bankas, iš kurio tokia suma bus pervesta, tiek bankas, į kurį tokia suma bus pervesta. Vadinasi, FNTT apie vieną ir tą patį paprastą sandorį informaciją gaus iš trijų subjektų). Šiandien yra galvojama, kaip šią problemą išspręsti, tačiau kol kas optimalaus sprendimo nerandama. Panaikinus pareigą tam tikriems subjektams pranešti nustatytos formos ir apimties informaciją FNTT, pinigų plovėjams būtų suteikiama galimybė išvengti valstybinės kontrolės jų finansinių operacijų ir/ar sudaromų sandorių atžvilgiu. Negana to, ateityje subjektams, kurie privalo stebėti finansines operacijas, sandorius ir pateikti tam tikrą informaciją FNTT, bus nustatoma papildomai įpareigojimų, kuriuos įtvirtino trečioji pinigų plovimo direktyva⁵⁶.

Nusikalstamu būdu įgytų pinigų ar turto naudojimas ūkinėje, komercinėje veikloje.

Tai bet koks nusikalstamu būdu įgytų pinigų ar turto naudojimas ūkinėje, komercinėje veikloje. Asmuo, įgijęs nusikalstamu būdu pinigus ar turtą, šiuos pinigus ar turtą gali naudoti investuodamas į konkrečią komercinę veiklą (pvz. įsteigiama uždaroji akcinė bendrovė, kurios akcijos yra apmokamos nusikalstamu būdu įgytais pinigais, įsigyjama vertybinių popierių ir pan.). Be to, nusikalstamu būdu gautus pinigus kaltininkas gali naudoti šalia teisėtai gaunamų pajamų (pvz. sudarant fiktyvius sandorius, apskaitant

⁵⁵ Pavyzdžiui, FNTT (anksčiau buvusios Mokesčių policijos) 2000 metų veiklos ataskaitoje nurodoma, kad 2000 metais pinigų plovimo prevencijos skyrius gavo virš **335 tūkst. pranešimų** apie atliktas operacijas pinigais, iš jų 50 - apie įtartinas operacijas pinigais. Žr. Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyba [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-03-18]. Prieiga per internetą: <<http://www.fntt.lt/uploads/docs/atask2000.pdf> >

⁵⁶ 2005 m. spalio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2005/60/EB dėl finansų sistemos apsaugos nuo jos panaudojimo pinigų plovimui ir teroristų finansavimui (OJ L 309, 2005 11 25, p. 15).

juridinio asmens finansiniuose dokumentuose neteisėtai gautus pinigus kaip gautus iš teisėtos juridinio asmens veiklos, dirbtinai padidinant paslaugų pardavimo apimtį, uždirbtą pelną ir pan.). Tokiu atveju, nusikalstamu būdu įgyti pinigai ar turtas yra legalizuojami ir tampa fizinio ir/ar juridinio asmens teisėtai įgyto turto sudėtimi.

Melagingas nurodymas, kad nusikalstamu būdu gauti pinigai ar turtas yra gauti iš teisėtos veiklos.

Tai tikrovės neatitinkantis asmens pranešimas ar patvirtinimas, jog nusikalstamu būdu gauti pinigai ar turtas yra gauti iš teisėtos veiklos (pvz. pajamų ar turto deklaracijoje yra nurodoma kitokia turto kilmė). Ši objektyviosios pusės požymių įstatymų leidėjas turėtų sukonkretinti, nes šiuo metu nėra aišku, ne tik kokia forma melagingas nurodymas apie teisėtą pajamų kilmę turėtų būti išreikštas, be ir kokiam asmeniui. Manytina, kad toks melagingas nurodymas turėtų sukelti teises pasekmes tuomet, kai jis yra nurodytas *oficialiame dokumente*, kuris pateikiamas valstybės ar savivaldybės institucijoms, įstaigoms, organizacijoms. Čia reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad dokumento suklastojimas ar disponavimas suklastotu dokumentu atitinka savarankišką nusikalstamos veikos sudėtį, įtvirtintą BK 300 str. Autorės nuomone, tokius atvejus, kai dokumentuose melagingai nurodomi duomenys apie tai, kad pinigai ar turtas yra gauti iš teisėtos veiklos, reikėtų kvalifikuoti tik pagal BK 216 str., nes BK 300 str. ir BK 216 str. konkuruoja kaip bendroji ir specialioji norma. Vadovaujantis normų konkurencijos taisyklėmis, esant bendrosios ir specialiosios normos konkurencijai taikoma specialioji norma⁵⁷, t.y. BK 216 str.

Reikėtų nepamiršti, kad pagal BK 216 str. 1 d. vien aukščiau išvardintų veikų atlikimo fakto tam, kad tokių veikų atlikimą pripažintume nusikalstamu būdu įgytų pajamų plovimu, nepakanka, nes atlikdamas tokias veikas kaltininkas turi siekti nusikalstamu būdu įgytą turtą nuslėpti ar įteisinti. Objektyviosios pusės požymiai iš esmės yra aprašyti labai abstrakčiai, o praktikoje neretai nutinka taip, kad veikoje atsispindi visi keturi objektyviosios pusės požymiai.

Nusikalstamu būdu įgytų pinigų ar turto legalizavimas pagal LR BK 11 str. yra priskiriamas prie sunkių nusikaltimų, todėl asmuo yra traukiamas baudžiamojon atsakomybėn ne tik už pasikėsinimą (BK 22 str.), bet ir už rengimąsi legalizuoti „nešvarius“ pinigus ar turtą (BK 21 str.).

2.2.3. Subjektas

Pinigų plovimo subjektus galima suskirstyti į tokias pagrindines grupes:

⁵⁷ *Cit. op.* 36, p. 332; taip pat Pavilionis V., Bieliūnas E. *Nusikaltimų kvalifikavimas esant jų daugumai ir baudžiamosios teisės normų konkurencijai*. Vilnius, 1984, p. 12-13.

1. juridinių asmenų vadovai, savininkai;
2. organizuotų nusikalstamų grupuočių atstovai;
3. asmenys, padedantys vykdyti nusikaltimą: finansų įstaigų darbuotojai, tam tikrų profesijų atstovai (buhalteriai, advokatai, notarai).

Literatūroje yra pateikiamas ir kitoks grupavimas:

1. asmenys, plaunantys nuosavas lėšas;
2. samdomi pinigų plovėjai, t.y. vykdančios užsakymus.

Pasak teisėsaugos, dauguma asmenų, plaunančių nusikalstamu būdu įgytus pinigus ar susijusių su kitais finansiniais nusikaltimais, yra labai protingi ir išsilavinę. Daugelis jų turi ne tik vidurinį, bet ir aukštąjį išsilavinimą. Paprastai jie dalyvauja ūkinėje, komercinėje ir finansinėje veikloje, užima aukštas pareigas (vadovai), gerai išmano kredito ir finansų įstaigų sistemą, struktūrą, kompetenciją, žino visas jų veiklos spragas. Įvertintini ir specialistai, kurie nusikaltėliams parduoda intelektualias paslaugas, už kurias pastarieji gauna milžiniškus honorarus. Pinigų plovime gali aktyviai dalyvauti ir buhalteriai, finansininkai, notarai bei advokatai. Advokatai naudojami advokato teise į profesinę paslaptį, kuri leidžia klientui išlikti nežinomam⁵⁸.

BK 216 str. pinigų plovimo subjektui specialių požymių nenumato, todėl už nusikalstamu būdu įgytų pinigų ar turto legalizavimą baudžiamojon atsakomybėn traukiamas asmuo privalo turėti *bendruosius subjekto požymius* – būti reikiamo amžiaus (16 m.) ir pakaltinamas. Už pinigų plovimą baudžiamoji atsakomybė numatyta ir juridiniam asmeniui (BK 216 str. 2 d.).

Baudžiamoji atsakomybė už nusikalstamu būdu įgytų pinigų ar turto legalizavimą kyla tiek už savo paties, tiek ir už kitų asmenų nusikalstamu būdu įgytų pinigų ar turto legalizavimą, pvz., asmuo bus traukiamas baudžiamojon atsakomybėn pagal BK 216 str., jei jis, žinodamas, kad tam tikri pinigai ar turtas, yra gauti iš nusikalstamos veikos, nors pats ir nebus padaręs predikatinio nusikaltimo, tačiau turėdamas tikslą tuos pinigus ar turtą padėti kaltininkui legalizuoti ar nuslėpti, naudos savo komercinėje veikloje ar atliks kitokius draudžiamus veiksmus.

Legalizuojant nusikalstamu būdu įgytą turtą paprastai dalyvauja keletas asmenų arba organizuota grupė, kurie veikia bendrai, dažnai konsultuodamiesi su tam tikros srities specialistais, pvz., juristais, buhalteriais, bankininkais ir pan. Specialistai dažniausiai būna susiję su pinigų plovėjais kaip bendrininkai ir atlieka pagalbinį vaidmenį pinigų plovimo procese. Be to, šis procesas yra planuojamas nusikaltimas ir prasideda nuo „nešvarių“ pinigų įgijimo. Toliau seka pinigų transportavimo, slėpimo, legalizavimo būdų ir mechanizmų

⁵⁸ *Cit. op. 7, p. 55-56.*

numatymas ir pasirinkimas atsižvelgiant į esamą situaciją ir aplinką⁵⁹. Jei pinigų plovimas atliekamas asmenims bendrininkaujant, tai kelių asmenų bendrai veikiant padarytos veikos, priklausomai nuo bendrininkavimo formos ir bendrininkų vaidmens (rūšies), papildomai kvalifikuojamos pagal BK 24 – 26 str. (bendrininkavimas ir bendrininkų rūšys, bendrininkavimo formos, bendrininkų baudžiamoji atsakomybė). Jei pinigų plovimas atliekamas nusikalstamo susivienijimo, tai veikos kvalifikuojamos pagal BK 216 str. ir BK 249 str. (Nusikalstamas susivienijimas), be papildomos nuorodos į BK 24 – 26 str.

2.2.4. Subjektyvioji pusė

Pinigų plovimas yra tyčinė veika. Pinigų plovimas yra atliekamas veikiant tik *tiesiogine tyčia*, t.y. asmuo suvokia, kad plauna pinigus (intelektualus tyčios elementas) ir to siekia (valinis tyčios elementas) (BK 15 str. 2 d. 1 p.). Analizuojant nusikalstamu būdu įgytų pinigų ar turto legalizavimo subjektyviają pusę, svarbu pažymėti, kad kaltininkas atlikdamas su nusikalstamu būdu įgytais pinigais ar turtu ar jų dalimi susijusias finansines operacijas, sudarydamas sandorius, naudodamas juos ūkinėje, komercinėje veikloje, melagingai nurodydamas, kad tai gauta iš teisėtos veiklos, turi ne tik *žinoti, kad pinigai ar turtas yra įgyti nusikalstamu būdu*, bet ir *siekti specialaus tikslo* – nuslėpti ar įteisinti savo paties ar kito asmens neteisėtai įgytus pinigus ar turtą. Taigi, tikslas yra būtinas nusikalstamu būdu įgytų pinigų ar turto legalizavimo sudėties požymis, o nesant šio nusikalstamos veikos sudėties požymio, asmuo traukiamas baudžiamojon atsakomybėn pagal BK 189 str. už nusikalstamu būdu gauto turto įgijimą arba realizavimą. Reikia pastebėti, kad subjektyvioji pinigų plovimo pusė BK yra suformuluota labai sudėtingai, nes nustatant kaltę nepagrįstai yra apsunkinamas įrodinėjimas, kadangi turi būti įrodyta, jog asmuo žinojo, kad turtas įgytas nusikalstamu būdu, ir siekė tokį turtą nuslėpti ar įteisinti. Autorės nuomone, norma yra perteklinė, nes siekiant nuslėpti ar įteisinti savo paties ar kito asmens neteisėtai įgytą turtą, tiesiog neįmanoma nežinoti, kad jis įgytas nusikalstamu būdu. Be to, beveik visuose tarptautiniuose teisės aktuose, taip pat ir FATF 2 (antrojoje) rekomendacijoje, yra nurodoma, kad „tikslas“ ir „žinojimas“ gali būti numanomi iš objektyvių aplinkybių⁶⁰.

Iki BK 216 str. 1 d. pakeitimo, kuris buvo padarytas 2004 m. sausio 29 d. įstatymu Nr. IX-1992⁶¹, pinigų plovimo sudėties subjektyvioji pusė buvo žymiai siauresnė, o kartu ir aiškesnė. Palyginimui pateikiamos abiejų redakcijų BK 216 str. 1 d. formuluotės:

⁵⁹ *Cit. op. 7, p. 22.*

⁶⁰ The 40 Recommendations of the FATF on Money Laundering (MF). Recommendation 2 [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-03-22]. Prieiga per internetą: <http://www.fatf-gafi.org/document/28/0,2340,en_32250379_32236930_33658140_1_1_1_1,00.html#r2>

⁶¹ Valstybės žinios, 2004, Nr. 25-760.

<i>BK 216 str. redakcija, galiojusi nuo 2003 m. gegužės 1 d. iki 2004 m. vasario 14 d.:</i>	<i>BK 216 str. redakcija, galiojanti nuo 2004 m. vasario 14 d.:</i>
Tas, kas <u>siekdamas nuslėpti ar įteisinti</u> savo paties ar kito asmens nusikalstamu būdu įgytus pinigus ar turtą atliko su tuo turtu ar pinigais ar jų dalimi susijusias finansines operacijas, sudarė sandorius ar naudojo juos ūkinėje, komercinėje veikloje ar melagingai nurodė, kad tai gauta iš teisėtos veiklos, baudžiamas laisvės atėmimu iki septynerių metų.	Tas, kas <u>siekdamas nuslėpti ar įteisinti</u> savo paties ar kito asmens pinigus ar turtą, <u>žinodamas, kad jie įgyti nusikalstamu būdu</u> , atliko su tuo turtu ar pinigais ar jų dalimi susijusias finansines operacijas, sudarė sandorius ar naudojo juos ūkinėje, komercinėje veikloje ar melagingai nurodė, kad tai gauta iš teisėtos veiklos, baudžiamas laisvės atėmimu iki septynerių metų.

2.3. Lietuvos Respublikos pinigų plovimo prevencijos įstatymo, kitų poįstatyminių teisės aktų, skirtų pinigų plovimo prevencijai, santykis su BK

Reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad PPPĮ, kurio paskirtis – nustatyti pinigų plovimo prevencijos priemones bei institucijas, atsakingas už pinigų plovimo priemonių įgyvendinimą, 2 str. 7 d. numato, jog *pinigų plovimas yra*:

1. turto teisinės padėties pakeitimas arba turto perdavimas, žinant, kad šis turtas yra įgytas nusikalstamu būdu, siekiant nuslėpti arba užmaskuoti neteisėtą turto kilmę arba siekiant padėti bet kokiam nusikalstamoje veikloje dalyvaujančiam asmeniui išvengti teisinių šios veikos pasekmių;
2. turto tikrosios kilmės, šaltinio, vietos, judėjimo, nuosavybės teisių ar su nuosavybe susijusių teisių nuslėpimas arba užmaskavimas, žinant, kad šis turtas yra įgytas nusikalstamu būdu;
3. turto įgijimas, valdymas ar naudojimas, įgijimo (perdavimo) metu žinant, kad šis turtas įgytas nusikalstamu būdu;
4. rengimasis, pasikėsinimas padaryti, bendrininkavimas darant bet kurią iš aukščiau nurodytų veikų.

PPPĮ sąvokos „nusikalstamu būdu įgytų pinigų ar turto legalizavimas“ visiškai nevartoja. Be to, PPPĮ skirtingai nei BK apibrėžia, kokios veikos, atliekamos tyčia, yra laikomos pinigų plovimu. Kaip jau minėta, pripažįstama, kad baudžiamoji atsakomybė už pinigų plovimą yra numatyta BK 216 str., t.y. pinigų plovimo, kaip nusikaltimo, sudėtis yra įtvirtinta BK 216 str. Taigi, kyla neaiškumų dėl BK 216 str. ir PPPĮ 2 str. 7 d. numatytų pinigų plovimo požymių, nes du teisės aktai skirtingai apibūdina pinigų plovimą kaip nusikalstamą veiką. Iš pirmo žvilgsnio gali atrodyti, kad PPPĮ, pateikdamas tokią plačią pinigų plovimo sąvoką, lyg ir detalizuoja, paaiškina BK 216 str. numatytus pinigų plovimo

požymius, tačiau, autorės manymu, PPPĮ pateiktą pinigų plovimo sąvoką, reikia aiškinti atsižvelgiant į žemiau nurodytas aplinkybes.

Visų pirma, BK yra vientisas baudžiamasis įstatymas, sistematizuotas, aukščiausią teisinę galią turintis teisės aktas, kuris nustato, kokios pavojingos veikos yra nusikalstamos, ir jas uždraudžia, nustato teises tokių veikų padarymo pasekmes, baudžiamosios atsakomybės pagrindus ir sąlygas⁶², todėl joks teisės aktas, įskaitant ir PPPĮ, negali papildomai kriminalizuoti veikų.

Antra, baudžiamosios teisės doktrina įvardija objektyviusius (objektą ir objektyviąją pusę) bei subjektyviusius (subjektą ir subjektyviąją pusę) nusikalstamos veikos sudėties elementus. Kiekvieną iš elementų apibūdina tam tikri požymiai. Visi nusikalstamos veikos sudėties požymiai turi būti tiesiogiai arba netiesiogiai įtvirtinti įstatyme. Visų nusikalstamos veikos sudėties požymių apibūdinimui panaudojamos tiek BK Specialiosios, tiek Bendrosios dalies normos⁶³. Nusikalstamos veikos objektyviosios pusės požymiai yra išdėstyti BK Specialiosios dalies straipsniuose, tačiau kai kurios sudėties požymių savybės gali būti aptartos ir kituose teisės aktuose (blanketinės teisės normos)⁶⁴. Analizuojant BK 216 str. 1 d. įtvirtintus pinigų plovimo objektyviosios pusės požymius akivaizdu, kad šio straipsnio dispozicija nėra blanketinio pobūdžio, kadangi aiškiai, be jokių nuorodų, yra įvardijama, kokios veikos yra laikomos nusikalstamu būdu įgytų pinigų ar turto legalizavimu. Lyginant PPPĮ 2 str. 7 d. numatytas pinigų plovimo veikas su BK 216 str. 1 d., matyti, kad kai kurios iš numatytųjų PPPĮ, pagal BK nėra laikomos nusikalstamu būdu įgytų pajamų ar turto legalizavimu, pvz., jei kaltininkas, žinodamas, kad turtas yra įgytas nusikalstamu būdu, valdytų ar naudotų jį, baudžiamojon atsakomybėn pagal BK 216 str. už nusikalstamu būdu įgytų pinigų ar turto legalizavimą negalėtų būti traukiamas, nes tam, kad patraukti asmenį baudžiamojon atsakomybėn pagal BK 216 str., reikia ir dar vieno būtino požymio – tikslo nuslėpti ar įteisinti savo paties ar kito asmens pinigus ar turtą. Turto įgijimas, valdymas ar naudojimas, įgijimo (perdavimo) metu žinant, kad šis turtas įgytas nusikalstamu būdu, pagal BK nėra laikomas nusikalstamu būdu įgytų pinigų ar turto legalizavimu, o už tokias veikas asmuo gali būti traukiamas baudžiamojon atsakomybėn pagal BK 189 str. (Nusikalstamu būdu gauto turto įgijimas arba realizavimas).

Trečia, skiriasi BK bei PPPĮ paskirtis. BK bendriausia prasme yra skirtas baudžiamosios teisės priemonėmis ginti žmogaus ir piliečio teises bei laisves, visuomenės ir valstybės interesus nuo nusikalstamų veikų (BK 1 str. 1 d.), o PPPĮ paskirtis yra žymiai

⁶² Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Pirmoji knyga. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004, p. 16.

⁶³ *Ibid.* p. 26.

⁶⁴ *Ibid.* p. 27.

siauresnė – nustatyti pinigų plovimo prevencijos priemonės bei institucijas, atsakingas už pinigų plovimo prevencijos priemonių įgyvendinimą. PPPĮ nenumato, kokios veikos yra nusikalstamos, nenustato baudžiamosios atsakomybės pagrindų bei sąlygų ir negali to numatyti, todėl šiuo įstatymu reikėtų vadovautis tik kaip vienu iš šaltinių aiškinantis pinigų plovimo požymius.

Nepaisant to, PPPĮ nepraranda savo ypatingos svarbos pinigų plovimo prevencijos srityje. Kaip jau minėta, šio įstatymo pagrindu yra priimta visa eilė poįstatyminių teisės aktų, skirtų išaiškinti pinigų plovimą:

1. 1997 m. gruodžio 3 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 1331 „Dėl kliento tapatybės bei kelių tarpusavyje susijusių operacijų su pinigais nustatymo, taip pat informacijos apie operacijas su pinigais ar sandorius pateikimo ir į Lietuvos Respubliką įvežamų bei iš Lietuvos Respublikos išvežamų grynujų pinigų sumų kontrolės tvarkos“⁶⁵;
2. 2002 m. rugsėjo 6 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 1409 „Dėl kliento atliekamų operacijų su pinigais ir sandorių registro tvarkymo taisyklių“⁶⁶;
3. 2002 m. rugsėjo 6 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 1411 „Dėl kriterijų, kuriais vadovaujantis operacija su pinigais ar sandoriais laikomi įtartinais, sąrašo patvirtinimo“⁶⁷;
4. 2004 m. lapkričio 15 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 1441 „Dėl įtartinų operacijų su pinigais sustabdymo ir informacijos pateikimo finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybai prie Vidaus reikalų ministerijos taisyklių patvirtinimo“⁶⁸;
5. Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybos direktoriaus įsakymai dėl nurodymų, kuriais siekiama užkirsti kelią pinigų plovimui, patvirtinimo⁶⁹;
6. Lietuvos banko valdybos, Lietuvos Respublikos Vertybinių popierių komisijos, Valstybinės lošimų priežiūros komisijos ir Lietuvos Respublikos draudimo

⁶⁵ Valstybės žinios, 1997, Nr. 112-2840.

⁶⁶ Valstybės žinios, 2002, Nr. 89-3800.

⁶⁷ Valstybės žinios, 2002, Nr. 89-3802.

⁶⁸ Valstybės žinios, 2004, Nr. 167-6127.

⁶⁹ Finansinės nuomos (lizingo) davėjams; Auditoriams ir buhalterinės apskaitos ar mokesčių konsultavimo paslaugas teikiančioms įmonėms; Notarams ir teisę atlikti notarinius veiksmus turintiems asmenims; Pašto paslaugų teikėjams, teikiantiems vidaus ir tarptautinio pašto paslaugas.

priežiūros komisijos nutarimai dėl nurodymų, kuriais siekiama užkirsti kelią pinigų plovimui patvirtinimo⁷⁰.

Svarbiausi iš šių paminėtų poįstatyminių teisės aktų yra Vyriausybės nutarimai, kurie ne tik detalizuoja PPPĮ, bet ir yra visų kitų nurodytų poįstatyminių teisės aktų pagrindas. FNTT direktoriaus įsakymai, Lietuvos banko valdybos, Lietuvos Respublikos Vertybinių popierių komisijos, Valstybinės lošimų priežiūros komisijos ir Lietuvos Respublikos draudimo priežiūros komisijos nutarimai iš esmės atkartoja visas nuostatas, kurios yra išdėstytos minėtuose Vyriausybės nutarimuose. Tik efektyvi pinigų plovimo prevencija padeda ne tik išaiškinti pinigų plovimą, bet ir užkirsti kelią tolimesniam šio nusikaltimo vystymuisi. Todėl, siekiant aiškumo apibrėžiant pinigų plovimą, nustatant šios nusikalstamos veikos požymius ir įtvirtinant juos teisės aktuose, atsakomybės už pinigų plovimą reglamentavimas turėtų būti vienodas. Pasirenkant pinigų plovimo sąvoką PPPĮ iš esmės buvo atkartotos tarptautinių teisės aktų nuostatos, numatančios, kokios veikos pagal šalių nacionalinius teisės aktus turėtų būti laikomos pinigų plovimu.

2.4. Pinigų plovimo santykis su kitomis panašiomis nusikalstamomis veikomis bei atribojimas nuo šių veikų

2.4.1. BK 189 str. ir 216 str. santykis

BK 189 str. numatyta baudžiamoji atsakomybė už nusikalstamu būdu gauto turto įgijimą arba realizavimą. Pagal BK 189 str. baudžiamojon atsakomybėn yra traukiamas tas, kuris įgijo, naudojosi arba realizavo turtą žinodamas, kad tas turtas gautas nusikalstamu būdu. BK 189 str. ir 216 str. numatytos nusikalstamos veikos yra labai panašios, o viena kitos atžvilgiu, galėtų būti vertinamos kaip bendroji ir specialioji normos.

BK 189 str. yra įtvirtintas kitame BK skyriuje – XXVIII skyriuje „Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai nuosavybei, turtinėms teisėms ir turtinimas interesams“. Pagrindinis tiesioginis BK 189 str. numatytos nusikalstamos veikos objektas – nuosavybė, o šios nusikalstamos veikos dalyku, kaip ir nusikalstamu būdu įgytų pinigų ar turto legalizavimo, yra nusikalstamu būdu įgytas turtas.

BK 189 str. numatytos nusikalstamos veikos objektyvioji pusė pasireiškia alternatyvių veikų padarymu – nusikalstamu būdu gauto turto *įgijimu* (turto gavimas bet kokiais būdais, pvz. perkant, dovanojant, mainant ir pan.), kuris gali būti tiek atlygintinas,

⁷⁰ Kredito įstaigoms; Finansų maklerio įmonėms, investicinėms kintamojo kapitalo bendrovėms, valdymo įmonėms ir depozitoriumams; Azartinius lošimus organizuojančioms bendrovėms; Draudimo įmonėms ir draudimo brokerių įmonėms.

tiek neatlygintinas; *naudojimu* (disponavimas tuo turtu savo nuožiūra); *realizavimu* (atlygintinas ar neatlygintinas tokio turto perleidimas tretiesiems asmenims). Tokių veiksmų atlikimui nėra būdingas joks tikslas ar kitos aplinkybės, turinčios reikšmės asmens patraukimui baudžiamojon atsakomybėn pagal šį straipsnį.

Tiek BK 189 str., tiek 216 str. numatytos nusikalstamos veikos yra tyčinės. Kaip jau buvo minėta, plaunant pinigus, kaltininkas, žino, jog pinigai ar turtas yra įgyti nusikalstamu būdu ir atlieka su jais ar jų dalimi susijusias finansines operacijas, sudaro sandorius, naudoja juos ūkinėje, komercinėje veikloje, melagingai nurodo, kad tai gauta iš teisėtos veiklos, ir *siekia tikslo – nuslėpti ar įteisinti savo paties ar kito asmens neteisėtai įgytus pinigus ar turtą*. Taigi, tikslas yra būtinuoju pinigų plovimo sudėties požymiu. Būtent šis požymis – tikslas nuslėpti ar įteisinti savo paties ar kito asmens neteisėtai įgytus pinigus ar turtą – skiria BK 189 str. ir BK 216 str. numatytas nusikalstamas veikas. Jei asmuo, žinodamas, kad turtas yra įgytas nusikalstamu būdu, šį turtą naudos, tačiau neturės jokio tikslo jį slėpti ar legalizuoti, jis baudžiamojon atsakomybėn bus traukiamas ne pagal BK 216 str., o pagal 189 str. už nusikalstamu būdu gauto turto įgijimą arba realizavimą.

Atkreiptinas dėmesys, kad nusikalstamu būdu įgyto turto įgijimas, naudojimas arba realizavimas turtą žinant, kad tas turtas gautas nusikalstamu būdu, tarptautinėje bendruomenėje taip pat yra laikomas pinigų plovimu⁷¹. Tarptautiniai teisės aktai bet kokius veiksmus, atliekamus su nusikalstamu būdu įgytu turtu, žinant, kad tas turtas įgytas nusikalstamu būdu, laiko pinigų plovimu. Kaip jau šiame darbe minėta, pagal PPPĮ apibrėžtą pinigų plovimo sąvoką, turto įgijimas, valdymas ar naudojimas, įgijimo (perdavimo) metu žinant, kad šis turtas įgytas nusikalstamu būdu, taip pat laikomas pinigų plovimu.

2.4.2. BK 182 str. ir 216 str. santykis

BK 182 str. yra numatyta baudžiamoji atsakomybė už sukčiavimą. BK 182 str. nurodyta, kad „tas, kas apgaule savo ar kitų naudai įgijo svetimą turtą ar turtinę teisę, išvengė turtinės prievolės ar ją panaikino, baudžiamas <..>“. Iš pažiūros BK aprašytos pinigų plovimo ir sukčiavimo sudėtys atrodo visiškai skirtingos. Deja, bet praktikoje, ypač pradedant ikiteisminį tyrimą ir kvalifikuojant nusikalstamą veiką, atsitinka taip, kad veiksmai, kurie turėtų būti kvalifikuojami kaip sukčiavimas, yra kvalifikuojami kaip pinigų plovimas. Pavyzdžiui, FNTT Vilniaus apskrities skyriaus pareigūnai kartu su Vilniaus m. apylinkės prokuratūra atlikdami ikiteisminį tyrimą sulaukė šešis asmenis, kurie apgaulės būdu iš Jungtinių Amerikos Valstijų įmonių pagrobė daugiau nei 930 000 litų. Tyrimo metu buvo nustatyta, kad 2006 m. rugpjūčio–2007 m. sausio mėn. laikotarpiu organizuotos grupės

⁷¹ Plačiau apie tai kalbama šio darbo III dalyje.

nariai H. K., D. Š., K. G., S. R., A. J. ir A. M. suklastojo dviejų Lietuvos Respublikos piliečių pasus. Panaudojus suklastotus dokumentus buvo įsigytos dvi Lietuvoje įsteigtos uždarnosios bendrovės. Šių bendrovių vardu organizuotos grupės nariai atidarė sąskaitas trijuose Lietuvos bankuose. Organizautos grupės nariai, vykdydami nusikalstamą veiklą, faksu išsiųsdavo JAV bankams suklastotus užsienio įmonių prašymus pervesti pinigus už neva atliktus darbus iš užsienio įmonių bankinių sąskaitų į įsigytų bendrovių sąskaitas Lietuvos bankuose. FNTT Vilniaus apskrities skyriaus pareigūnai nustatė, kad JAV bankai į vieną Lietuvos banke esančių bendrovių sąskaitą pervedė 930 000 litų. Organizautos grupės nariai, panaudodami suklastotus Lietuvos piliečių pasus, iš vienos banke esančios uždarnosios akcinės bendrovės sąskaitos išgrynino 464 465 litus⁷². Nors iš pradžių, ikiteisminis tyrimas buvo pradėtas pagal BK 216 str., tačiau visiems organizuotos grupės nariams įtarimai buvo pareikšti pagal BK 182 str. 2 d. Aukščiau nurodyti veiksmai iš pradžių buvo kvalifikuoti kaip pinigų plovimas todėl, kad kai kurie iš jų – bendrovių įsigijimas, sąskaitų atidarymai, pinigų išgryninimai – atitinka pinigų plovimo objektyviosios pusės požymius. Įtariamųjų veikos vėliau teisingai kvalifikuotos kaip sukčiavimas, nes esminis požymis, skiriantis sukčiavimą nuo pinigų plovimo – *apgaulės panaudojimas tam, kad užvaldyti svetimą turtą*. Pateiktos situacijos atveju JAV bankams ir buvo siunčiami suklastoti kitų įmonių prašymai pervesti pinigus, šitaip siekiant apgauti bankus ir taip neteisėtai užvaldyti svetimą turtą. Plaunant pinigus kaltininkai atlieka įvairias finansines operacijas, sudaro sandorius, naudoja ūkinėje ar komercinėje veikloje „savo“ pinigus ar turtą, siekia juos arba nuslėpti, arba suteikti jiems teisėtą kilmę, o sukčiavimo atveju, visada apgaule yra užvaldomas kaltininkui svetimas turtas ir kaltininkas neturi jokio tikslo jį legalizuoti.

Kitas pavyzdys, FNTT Alytaus apskrities skyriaus pareigūnai nustatė, kad vilnietis K. J., norėdamas atidaryti sąskaitas bankuose, pateikdavo pamestą Kaune gyvenančio vyro pasą su įklijuota sava nuotrauka. Naudodamasis suklastotu dokumentu ir prisistatydavęs, kad yra Alytuje registruotos UAB „Finerta“ direktorius, kovo–balandžio mėnesiais iš bankų bankomatų paėmė daugiau nei 600 tūkstančius litų. Įtarimo, kad vyras pateikė suklastoto dokumento kopiją, niekam nekilo, nes apsimetėlis verslininkas, kaip ir reikalaujama, bankams pristatydavo neva savo vadovaujamos bendrovės įstatus ir antspaudą. Kai formalumai būdavo sutvarkyti, netrukus į atidarytas sąskaitas įplaukdavo nemažos pinigų sumos, kurios būdavo išgryninamos bankomatuose. Kaip tyrimo metu paaiškėjo, šiems veiksams atlikti tikslingai ir buvo įsigyta UAB „Finerta“, nes jau sekančią dieną po jos įsigijimo, viename iš bankų buvo atidaryta šios įmonės sąskaita ir į ją pervesta didelė pinigų

⁷² 2007 m. sausio 23 d. FNTT pranešimas [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-03-10]. Prieiga per internetą: <<http://www.fntt.lt/lt/news/view/?id=107>>

suma. Pareigūnai K. J. pareiškė įtarimus, padarius nusikalstamas veikas, numatytas BK 300 str. 2 d. (Dokumento suklastojimas ar suklastoto dokumento panaudojimas arba realizavimas), 302 str. 1 d. (Antspaudo, spaudo ar dokumento pagrobimas arba pagrobtojo panaudojimas) ir 216 str. 1 d. (Nusikalstamu būdu įgytų pinigų ar turto legalizavimas)⁷³. Autorės manymu⁷⁴, K. J. atlikti veiksmai buvo kvalifikuoti tinkamai, nes, nors tam tikri veiksmai yra panašūs į sukčiavimą – suklastoto dokumento bankui pateikimas, prisistatymas kitu asmeniu, siekiant apgauti bankus, tačiau K. J. siekė ne apgaule įgyti svetimą turtą, o pasinaudodamas įsigytos bendrovės sąskaitomis, pervesti į jas nusikalstamu būdu įgytus pinigus, o vėliau juos išgryninti. Įtariamasis UAB „Finerta“ įsigijo tik tam, kad jos vardu galėtų atidaryti sąskaitas bankuose, į kurias galėtų būti pervestos nusikalstamu būdu įgytos lėšos, tikrasis bendrovės savininkas liktų teisėsaugos institucijoms nežinomas, o šitaip būtų nuslėptos nusikalstamu būdu įgytos lėšos.

2.4.3. BK 199 str. ir 216 str. santykis

Šiame darbe jau kalbėta apie tai, kad vienas iš pinigų plovimo būdų yra valiutos kontrabanda, t.y. siekiant paslėpti neteisėtą pinigų kilmę ar juos legalizuoti, jie kontrabandos būdu yra gabenami į tas valstybes, kuriose juos integruoti į teisėtą apyvartą yra lengviau. Gabenimas, kaip vienas iš pinigų plovimo objektyviosios pusės požymių, nėra numatytas BK 216 str., todėl esant pinigų kontrabandai, tokie veiksmai bus visada kvalifikuojami pagal BK 199 str. (Kontrabanda). Pavyzdžiui, 2006 m. rugpjūčio 31 d. FNTT pranešime buvo nurodyta, kad pareigūnai baigė ikiteisminį tyrimą dėl Rusijos Federacijos Kaliningrado srities gyventojų A. T. kontrabanda gabentų 55 000 eurų. Ikiteisminis tyrimas buvo pradėtas tuomet, kai liepos 13 dieną, apie 18 val., FNTT Tauragės skyriaus pareigūnai kartu su Klaipėdos teritorinės muitinės Pažeidimų prevencijos skyriaus Mobiliosios grupės pareigūnais, tikrindami turimą informaciją, Panemunės pasienio kontrolės punkte sulaukė iš Rusijos Federacijos Kaliningrado srities į Lietuvą įvažiuojantį vilkiką „Mercedes Benz 1622“. Automobilį vairavęs 31-erių metų Rusijos pilietis A. T. pareigūnams teigė, kad deklaruojamų daiktų ir pinigų su savimi neturi. Nuodugnai patikrinus automobilio saloną, jo miegamojoje vietoje, čiužinio viduje, pareigūnai aptiko paslėptus 55 000 eurų. FNTT

⁷³ 2006 m. birželio 28 d. FNTT pranešimas [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-03-10]. Prieiga per internetą: <<http://www.fntt.lt/lt/news/view/?id=62>>; 2006 m. liepos 4 d. FNTT pranešimas [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-03-10]. Prieiga per internetą: <<http://www.fntt.lt/lt/news/view/?id=41>>; INFO.LT, 2006-06-29, „Pasinaudojus suklastotu asmens dokumentu per bankus galėjo būti legalizuojami nešvarūs pinigai“ [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-03-18]. Prieiga per internetą: <<http://www.info.lt/index.php?page=naujienos&view=naujiena&id=77093>>

⁷⁴ Atsižvelgiant į tai, kad autorei visos aplinkybės iki galo nėra žinomos.

Tauragės apskrities skyriaus pareigūnai Rusijos piliečiui pareiškė įtarimus pagal BK 199 str. 1 d. (kontrabanda)⁷⁵.

2.4.4. BK 220 str. ir 216 str. santykis

Viena iš veikų, kuriomis gali būti padaromas pinigų plovimas, yra melagingas nurodymas, kad nusikalstamu būdu įgytas turtas yra gautas iš teisėtos veiklos. BK 220 str. yra numatyta baudžiamoji atsakomybė už neteisingų duomenų apie pajamas, pelną ar turtą pateikimas. Pagal šį straipsnį, „tas, kas siekdamas išvengti mokesčių įrašė į deklaraciją arba nustatyta tvarka patvirtintą ataskaitą ar kitą dokumentą žinomai neteisingus duomenis apie pajamas, pelną, turtą ar jų naudojimą ir pateikė juos valstybės įgaliotai institucijai, baudžiamas <..>“. Kaip matyti, BK 220 str., taip pat kaip ir pinigų plovimo atveju, įgaliotai institucijai yra nurodomi tikrovės neatitinkantys duomenys, tačiau BK 216 str. ir BK 220 str. numatytos nusikalstamos veikos skiriasi savo tikslais, t.y. pinigų plovimo atveju yra siekiama nuslėpti nusikalstamu būdu įgytus pinigus ar turtą arba juos legalizuoti, o neteisingų duomenų apie pajamas, pelną ar turtą pateikimo atveju yra siekiama išvengti mokesčių mokėjimo. Jau buvo minėta, kad pinigų plovimas yra priešingybė nusikalstamoms veikoms, kuriomis siekiama išvengti mokesčių mokėjimo, todėl atribojant BK 216 str. ir 220 str. praktikoje problemų neturėtų kilti.

⁷⁵ 2006 m. rugpjūčio 31 d. FNTT pranešimas [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-03-10]. Prieiga per internetą: <<http://www.fntt.lt/lt/news/view/?id=71>>.

III. Baudžiamoji atsakomybė už pinigų plovimą tarptautiniuose teisės aktuose

3.1. Bendrosios pastabos

XX – XXI amžiaus sandūroje ypatingą pavojų visame pasaulyje pradėjo kelti organizuotas nusikalstamumas. Būtent organizuotos grupuotės gauna didžiausias pajamas iš tokių nusikaltimų kaip neteisėta narkotikų prekyba, prostitucija, kontrabanda ir pan. Pinigų plovimas yra neatskiriamas nuo organizuoto nusikalstamumo tarptautiniu lygiu. Teigiamas verslo organizavimo formos ir piliečių judėjimo laisves nusikalstamas pasaulis pritaikė savo tikslams.

Kaip rodo praktika, didžioji dauguma pinigų plovimo operacijų turi tarptautinį elementą. Taip yra todėl, kad internacionalizacija šiandien yra būdinga ne tik ekonomikai, bet ir visoms kitoms gyvenimo sritims. Viena iš ypatingų pinigų plovimo savybių yra ta, kad šis nusikaltimas yra tarptautinio pobūdžio, o kovai su pinigų plovimu yra priimtas ne vienas tarptautinis teisės aktas. Pinigų plovimo būdai ir metodai tobulėja kasdien, dauguma jų naudojami tarptautiniu mastu, todėl neužtenka vien atskirų valstybių įstatymų ir pastangų.

Pagrindinės organizacijos, kovojančios su pinigų plovimu, yra Jungtinės Tautos, 1989 m. įkurta Finansinių veiksmų darbo grupė (angl. *Financial Action Task Force – FATF*)⁷⁶, 1995 m. įkurta Finansinės žvalgybos padaliniai (angl. *Financial Intelligence Units – FIU*)⁷⁷ pradėjo dirbti kartu vienoje organizacijoje, žinomoje Egmont grupės pavadinimu. Tam tikra prasme prie kovos su pinigų plovimu yra prisidėjusi ir Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija (angl. *Organisation for Economic Co-operation and Development – OECD*)⁷⁸, kuri atlieka sektorinį monitoringą valstybių ekonomikos srityje ir siūlo valstybėms sprendimus bei priima tarptautinius instrumentus, kad valstybių valdymas ir ekonomika būtų kuo efektyvesni.

Jungtinės Tautos yra priėmusios ne vieną tarptautinę sutartį, kuriose didelis dėmesys buvo skiriamas ir pinigų plovimui. FATF veikla yra nukreipta išimtinai į pinigų plovimo prevenciją. FATF kasmetinėse savo ataskaitose apžvelgia pinigų plovimo prevencijos situaciją, nurodo priemones, kurių reikėtų imtis nacionaliniu ir tarptautiniu lygiu, be to, skelbia šalių, nebendradarbiaujančių su šia organizacija (taigi ir neįgyvendinančių pinigų

⁷⁶ FATF internetinis puslapis [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-03-23]. Prieiga per internetą: <http://www.fatf-gafi.org/pages/0,2987,en_32250379_32235720_1_1_1_1_1,00.html>

⁷⁷ Egmont internetinis puslapis [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-03-23]. Prieiga per internetą: <<http://www.egmontgroup.org/>>

⁷⁸ OECD internetinis puslapis [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-03-23]. Prieiga per internetą: <http://www.oecd.org/home/0,2605,en_2649_201185_1_1_1_1_1,00.html>

plovimo prevencijos priemonių) sąrašus⁷⁹. Labiausiai žinomi FATF dokumentai – 40 rekomendacijų, kurios turėjo didelę įtaką tarptautinių dokumentų priėmimui ir nacionaliniams atskirų valstybių įstatymams pinigų plovimo prevencijos srityje, ir 9 specialiosios rekomendacijos, skirtos kovai prieš teroristų finansavimą⁸⁰. Be to, visuotinai pripažįstama, kad FATF parengtos rekomendacijos yra tarptautiniai standartai, į kuriuos turėtų orientuotis visos valstybės, teisinėje literatūroje šios rekomendacijos dar įvardinamos kaip *soft law* arba *droit vert*⁸¹. Egmont grupės tikslas – finansinės žvalgybos informacijos mainų išplėtimas ir susisteminimas, ekspertizės ir personalo gebėjimų tobulinimas, geresnio bendradarbiavimo tarp FIU puoselėjimas kovojant su pinigų plovimu⁸².

3.2. Tarptautinės sutartys

Pirmoji sutartis, kuri tarptautiniu mastu ėmėsi reguliuoti kovos su narkotikų prekyba, o kartu ir pajamų, gautų iš šios prekybos, plovimu, aspektus buvo **1988 m.** gruodžio 19 d. Vienoje priimta **Jungtinių Tautų konvencija dėl kovos su neteisėta narkotinių priemonių ir psichotropinių medžiagų apyvarta** (Vienos konvencija). Vienos konvencijos tikslas - padėti šalims bendradarbiauti efektyviau sprendžiant įvairias problemas, susijusias su narkotinių priemonių ir psichotropinių medžiagų neteisėta apyvarta tarptautiniu mastu (konvencijos 2 str. 1 d.).

Viena iš priežasčių, kodėl ši konvencija buvo priimta, tai valstybių supratimas, jog neteisėta narkotikų apyvarta duoda didelius pelnus ir finansines lėšas, kurios leidžia transnacionalinėms nusikalstamos organizacijoms įsigauti į valstybinius mechanizmus, teisėtą prekybą, finansinę veiklą bei visų lygių visuomenę, ardyti jas, bei valstybių tvirtas pasiryžimas neleisti asmenims, užsiimantiems neteisėta apyvarta, gauti pajamų iš nusikalstamos veiklos ir tuo pašalinti pagrindinį motyvą, skatinantį tai daryti. Konvencijos 3 str., įpareigojančiame valstybes nusikaltimais laikyti šiame straipsnyje apibūdintus veiksmus, be kitų veiksmų numatyta, kad nusikaltimais pagal valstybių nacionalinius teisės aktus *turi būti* laikomi tokie tyčiniai veiksmai:

1. konvertavimas arba turto pervedimas, jeigu žinoma, kad šis turtas įgytas padarius bet kokį nusikaltimą arba nusikaltimus, numatytus konvencijoje arba dalyvaujant tokio nusikaltimo ar nusikaltimų daryme, siekiant nuslėpti arba slėpti neteisėtą turto įsigijimo šaltinį arba turint tikslą padėti bet kuriam

⁷⁹ Šį sąrašą galima rasti adresu <<http://www.bis.org/publ/bcbs95.pdf>>.

⁸⁰ 9 Special Recommendations (SR) on Terrorist Financing (TF) [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-03-23]. Prieiga per internetą:

<http://www.fatf-gafi.org/document/9/0,2340,en_32250379_32236920_34032073_1_1_1_1,00.html>

⁸¹ *Cit. op.* 9, p. 15-18.

⁸² *Cit. op.* 8, p. 372-374.

asmeniui, dalyvavusiam nusikaltime ar nusikaltimuose daryme, išvengti atsakomybės už savo veiksmus (3 str. b) i) punktas);

2. tikro šaltinio buvimo vietos, tvarkymo būdo, persiuntimo, tikrų teisių į turtą arba jo priklausomybę nuslėpimas arba slėpimas, jeigu žinoma, kad toks turtas įgytas padarius nusikaltimą ar nusikaltimus, numatytus konvencijoje, arba dalyvaujant minėtame nusikaltime arba nusikaltimuose (3 str. b) ii) punktas).

Atsižvelgiant į savos konstitucines nuostatas ir pagrindinius teisinės sistemos principus:

1. turto, jeigu jo įsigijimo metu buvo žinoma, kad šis turtas buvo gautas padarius nusikaltimą arba nusikaltimus, nurodytus konvencijoje, arba dalyvaujant tokiam nusikaltime arba nusikaltimuose, įsigijimas, valdymas arba naudojimas.

Pagal Vienos konvenciją, pinigų plovimo dalyku yra nusikalstamu būdu įgytas turtas. Remiantis Vienos konvencijos 1 str., pateikiančiu vartojamų sąvokų apibrėžimus, matyti, kad *turtas* Vienos konvencijoje suprantamas labai plačiai – turtu yra laikomas bet kurios rūšies materialus ar nematerialus, kilnojamas ar nekilnojamas turtas, taip pat juridiniai dokumentai arba aktai, liudijantys teisę į tokį turtą. Tačiau reikia atkreipti dėmesį, kad šioje konvencijoje pinigų plovimo dalyku yra laikomas tik toks turtas, kuris yra įgytas darant nusikalstamas veikas, numatytas pačioje konvencijoje, t.y. visi nusikaltimai, susiję išimtinai su neteisėta prekyba narkotikais.

Kalbant apie subjektyviąją pinigų plovimo sudėties, numatytos konvencijoje, pusę, reikia pastebėti, kad konvencijos 3 str. 3 d. numato, jog supratimas, ketinimas arba tikslas, kaip pinigų plovimo sudėties požymis, gali būti nustatytas remiantis objektyviomis faktinėmis bylos aplinkybėmis.

Nors visi aukščiau nurodyti veiksmai konvencijoje tiesiogiai nėra įvardinti kaip pinigų plovimas (Vienos konvencija tokio termino absoliučiai nevartoja), tačiau tai buvo pirmasis tarptautinis teisės aktas, numatęs pinigų plovimo požymius. Lietuva šią Konvenciją ratifikavo 1998 m. kovo 12 d. įstatymu⁸³.

1990 m. lapkričio 8 d. buvo priimta **Europos Tarybos konvencija dėl pinigų išplovimo ir nusikalstamu būdu įgytų pajamų paieškos, arešto bei konfiskavimo** (Strasbūro konvencija). Ši regioninė sutartis buvo pirmasis privalomo pobūdžio tarptautinis dokumentas, kuris buvo skirtas išimtinai pinigų plovimui. Pagrindinis Strasbūro konvencijos ir Vienos konvencijos skirtumas tas, kad Vienos konvencijoje pagrindinis dėmesys buvo skirtas narkotikų nusikaltimams ir, pagal šią konvenciją, pinigų plovimu buvo laikomi tokie

⁸³ Valstybės žinios, 1998, Nr. 38-996.

veiksmi, kai buvo plaunamos lėšos, gautos iš nelegalaus narkotikų verslo⁸⁴. Priešingai nei Vienos konvencijoje, Strasbūro konvencijoje numatyta, kad predikatiniais nusikaltimais yra laikomi tokie nusikaltimai, iš kurių gaunama nauda gali būti pinigų plovimo dalyku.

Strasbūro konvencijos 6 str. įpareigoja valstybes imtis visų būtinų įstatyminių ir kitų priemonių, kad pagal nacionalinius teisės aktus pinigų plovimu būtų laikomas tyčinis:

1. turto pakeitimas arba perdavimas, žinant, kad toks turtas yra nusikalstamu būdu įgytos pajamos, siekiant nuslėpti arba užmaskuoti neteisėtą turto kilmę arba padėti kuriam nors su predikatinium nusikaltimu susijusiam asmeniui išvengti teisinių jo veiklos pasekmių;
2. turto tikrosios kilmės, šaltinio, buvimo vietos, disponavimo juo, judėjimo, teisių į jį ar nuosavybės teisių į jį slėpimas arba užmaskavimas, žinant, kad toks turtas yra nusikalstamu būdu įgytos pajamos;

laikantis valstybės teisinės sistemos konstitucinių principų bei pagrindinių idėjų:

3. turto įgijimas, turėjimas ar naudojimas, jo gavimo metu žinant, kad tas turtas yra nusikalstamu būdu įgytos pajamos;
4. dalyvavimas, bendrininkavimas, slėpimas, pasikėsinimas, padėjimas, kurstymas, palengvinimas ar patarimas padaryti bet kurią iš aukščiau nurodytų nusikaltimų.

Pinigų plovimo dalykas, t.y. *nusikalstamu būdu įgytos pajamos*, pagal Strasbūro konvenciją traktuojamas labai plačiai – kaip iš nusikaltimų gauta ekonominė nauda, patenkanti į turto sąvoką (konvencijos 1 str. a) p.). Turtas pagal šią konvenciją suprantamas kaip bet kokios rūšies, materialus, nematerialus, kilnojamasis, nekilnojamasis turtas, taip pat dokumentai ar instrumentai, patvirtinantys teises į tokį turtą (konvencijos 1 str. b) p.).

Kaip ir Vienos konvencijoje, Strasbūro konvencija taip pat numato, kad apie žinojimą, ketinimą ar tikslą, kaip būtinuosius pinigų plovimo požymius, išvada gali būti daroma iš objektyvių, faktinių aplinkybių (konvencijos 6 str. 2 d. c) p.). Ne gana to, konvencija leidžia valstybėms kriminalizuoti ir tokius pinigų plovimo atvejus, kai atlikdamas aukščiau nurodytas veikas, kaltininkas:

1. turėjo numanyti, kad turtas yra gautas nusikalstamu būdu;
2. veikė siekdamas gauti pelno;
3. veikė siekdamas užtikrinti tolesnį nusikalstamų veiksmų vykdymą.

⁸⁴ *Cit. op.* 9, p. 23, taip pat Council of Europe. *Explanatory Report* [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-03-18]. Prieiga per internetą: <<http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Reports/Html/141.htm>>

Kaip matyti, pirmuoju atveju, Strasbūro konvencija leidžia valstybėms savo nacionaliniuose teisės aktuose numatyti, kad pinigų plovimas gali būti atliekamas ir neatsargiai. Antruoju atveju, konvencija leidžia kriminalizuoti ir tokias veikas, kai asmuo, kuris teisėtai prekiaavo su nusikaltėliu, nors žinojo, kad mokėjimai yra atliekami iš nusikalstamu būdu įgytų pajamų, tačiau tai jam nebuvo kliūtis palaikyti su nusikaltėliu verslo santykius⁸⁵.

Visos kitos Strasbūro konvencijos nuostatos yra skirtos tarptautiniam bendradarbiavimui. Strasbūro konvenciją su tam tikromis išlygomis Lietuva ratifikavo 1994 m. gruodžio 22 d. Seimo nutarimu⁸⁶, ir tai buvo pirmoji Lietuvos ratifikuota konvencija, įpareigojanti kriminalizuoti pinigų plovimą.

Autorė atkreipia dėmesį į tai, kad siekiant patobulinti, sukonkretinti kai kurias Strasbūro konvencijos nuostatas, papildyti šią konvenciją kitomis naujomis nuostatomis, 2005 m. gegužės 3 d. buvo priimta dar viena konvencija – Europos Tarybos konvencija dėl nusikalstamu būdu įgytų pajamų plovimo, paieškos, arešto bei konfiskavimo ir dėl terorizmo finansavimo⁸⁷. Ši konvencija iš tikrųjų yra labai artima Strasbūro konvencijai, daugelis nuostatų yra identiškos, tačiau, kadangi nebuvo jokio tarptautinio instrumento, kuris reglamentuotų kartu ir pinigų plovimą, ir teroristų finansavimą, atsižvelgiant į tai, kad nuo 1990 m., kai buvo priimta Strasbūro konvencija, pinigų plovimo mechanizmas tapo sudėtingesnis, o kovos su šiuo reiškiniu strategija taip pat ženkliai pakito, bei siekiant, kad konvencijos nuostatos atitiktų kitų tarptautinių instrumentų, ypač Jungtinių Tautų konvencijų, atnaujintų FATF rekomendacijų nuostatas, Europos Taryba nusprendė priimti naują konvenciją⁸⁸. Nuostatos, kurios buvo skirtos pinigų plovimo kriminalizavimui, iš esmės nepakito, pinigų plovimo dalyko apibrėžimas išliko taip pat toks pat kaip ir Strasbūro konvencijoje. Papildomai, neįskaitant pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos priemonių bei tarptautinio bendradarbiavimo, šioje konvencijoje yra numatyta, kad valstybės, kriminalizuodamos pinigų plovimą turi teisę pareikšti, jog predikatiniais nusikaltimais laikys ne visus nusikaltimus, o:

1. tik tokius nusikaltimus, už kuriuos laisvės atėmimo bausmės maksimali riba yra ne trumpesnė nei 1 (vieneri) metai arba minimali riba yra ne trumpesnė nei 6 (šeši) mėnesiai;

⁸⁵ *Cit. op.* 85.

⁸⁶ Valstybės žinios, 1995, Nr. 12-263.

⁸⁷ *Cit. op.* 48.

⁸⁸ Explanatory report [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-03-23]. Prieiga per internetą: <http://www.coe.int/t/e/legal_affairs/legal_co-operation/combating_economic_crime/5_money_laundering/instruments/Explanatory%20Report%20revised%20Stg%20Convention.pdf>

2. sąrašą specialių nusikaltimų;
3. sunkius nusikaltimus, kaip jie yra suprantami tokiais pagal valstybių nacionalinę teisę.

Kaip jau šiame darbe minėta, kita šios konvencijos naujovė, jog ji numato, kad valstybės turėtų užtikrinti, jog predikatinio nusikaltimo apkaltinamasis nuosprendis nebūtų būtina sąlyga traukti asmenis baudžiamojon atsakomybėn už pinigų plovimą (konvencijos 9 str. 5 d.). Lietuva kol kas šios konvencijos nėra ratifikavusi.

1997 m. lapkričio 21 d. OECD priėmė **konvenciją prieš užsienio valstybės tarnautojų kyšininkavimą tarptautiniuose verslo santykiuose**⁸⁹. Nors ši konvencija yra skirta daugiau korupcijai tarptautiniuose verslo santykiuose, tačiau jau 1997 m. OECD valstybės narės pritarė tam, kad užsienio valstybės tarnautojų kyšininkavimas turi būti laikomas predikatinio nusikaltimo lygiai tomis pačiomis sąlygomis kaip ir atskiros valstybės tarnautojų kyšininkavimas, nepaisant vietos, kurioje toks užsienio valstybės tarnautojo kyšininkavimas buvo įvykdytas (konvencijos 7 str.). Ši konvencija nepateikia veikų sąrašo, kurios turėtų būti kriminalizuotos kaip pinigų plovimas, o tik numato reikalavimą, kad užsienio valstybės tarnautojų kyšininkavimas tarptautiniuose verslo santykiuose būtų laikomas predikatinio nusikaltimu. Lietuva nėra OECD organizacijos narė, todėl nėra ir ratifikavusi šios konvencijos.

Sekanti konvencija, skirta paskatinti valstybių bendradarbiavimą siekiant užkirsti kelią tarptautiniam organizuotam nusikalstamumui ir veiksmingiau su juo kovoti, kurioje taip pat numatytas būtinas pinigų plovimo kriminalizavimas, buvo priimta Jungtinių Tautų **2000 m. gruodžio 13 d. – Jungtinių Tautų konvencija prieš tarptautinį organizuotą nusikalstamumą** (toliau – Palermo konvencija)⁹⁰. Konvencijos 6 str. „Nusikalstamu būdu įgytų pajamų plovimo kriminalizavimas“ 1 d. numatyta, kad kiekviena valstybė, šios Konvencijos Šalis, vadovaudamasi pagrindiniais savo vidaus teisės principais, priima teisės aktus ir kitas priemones, *būtinai* tam, kad būtų pripažįstama nusikaltimu toliau nurodyta tyčia padaryta veika:

1. turto pertvarkymas ar perdavimas žinant, kad tokį turtą sudaro nusikalstamu būdu įgytos pajamos, siekiant slėpti ar užmaskuoti šio turto nusikalstamą šaltinį arba padedant kuriam nors su predikatinio nusikaltimu susijusiam asmeniui išvengti teisinių jo veiklos pasekmių;

⁸⁹ OECD Convention on Combating Bribery of Foreign Public Officials in International Business Transactions [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-03-23]. Prieiga per internetą: <<http://www.oecd.org/dataoecd/4/18/38028044.pdf>>

⁹⁰ Valstybės žinios, 2002, Nr. 51-1933.

2. turto tikrojo pobūdžio, šaltinio, buvimo vietos, disponavimo būdo, judėjimo ar nuosavybės ar su juo susijusių teisių slėpimas ar užmaskavimas, jei žinoma, kad tokį turtą sudaro nusikalstamu būdu įgytos pajamos;

vadovaujantis pagrindiniais valstybės teisinės sistemos principais:

3. turto įsigijimas, valdymas ar naudojimasis juo, jei jo įsigijimo momentu žinoma, kad tokį turtą sudaro nusikalstamu būdu įgytos pajamos;
4. dalyvavimas, bendrininkavimas ar susitarimas, siekiant padaryti kurį nors nusikaltimą iš tų, kurie pripažįstami tokiais pagal šį straipsnį, pasikėsinimas jį padaryti ir pagalba jį darant, kurstymas padaryti nusikaltimą, taip pat sąlygų padaryti nusikaltimą sudarymas ir pagalba patarimais.

Pagal konvenciją, *nusikalstamu būdu įgytos pajamos* – bet kokios pajamos, tiesiogiai ar netiesiogiai įgytos ar gautos padarius nusikaltimą (konvencijos 2 str. (e) p.), o *turtas* šioje konvencijoje suprantamas lygiai taip pat plačiai kaip ir Vienos konvencijoje - visų rūšių turtas, tiek materialusis, tiek nematerialusis, kilnojamasis ar nekilnojamasis, daiktinis ar nedaiktinis, ir teisę į tokį turtą ar jo dalį patvirtinantys teisiniai dokumentai (konvencijos 2 str. (d) p.).

Kaip matyti iš konvencijos 6 str. 2 d., šia konvencija predikatinių nusikaltimų, iš kurių gaunamos pajamos gali būti plaunamos, sąrašas yra labai platus, nes konvencija įpareigoja valstybes siekti, kad konvencijos nuostatas dėl pinigų plovimo būtų taikomos pačiai didžiausiai predikatinių nusikaltimų grupei ir neriboja predikatinių nusikaltimų jokiais kriterijais. Be to, kaip ir kitos aukščiau nurodytos konvencijos, Palermo konvencija numato, kad žinojimas, ketinimas ar tikslas, kurie yra būtini pinigų plovimo požymiai, gali būti nustatyti atsižvelgiant į bylos objektyvias faktines aplinkybes (konvencijos 6 str. 2 d. f) p.).

Lietuva 2000 m. Jungtinių Tautų konvenciją prieš tarptautinį organizuotą nusikalstamumą ratifikavo 2002 m. kovo 19 d. įstatymu⁹¹.

Visai neseniai, valstybės, susirūpinusios dėl ryšių tarp korupcijos ir kitų nusikalstamumo formų, ypač organizuoto nusikalstamumo ir ekonominio nusikalstamumo, įskaitant pinigų plovimą, atsižvelgdamos į tai, kad korupciniai nusikaltimai nėra vietinis reiškinys bei sveikindamos Palermo konvencijos išgaliojimą 2003 m. rugsėjo 29 d., **2005 m. spalio 31 d.** Jungtinės Tautos priėmė dar vieną konvenciją, kurioje taip pat nemažai dėmesio skirta pinigų plovimui – **Jungtinių Tautų konvencija prieš korupciją**⁹². Viena iš šios konvencijos naujovių yra ta, kad ji nagrinėja ne tik pačias paprasčiausias korupcijos formas, tokias kaip kyšininkavimas, piktnaudžiavimas, bet ir nusikalstamas veikas, kurios skatina

⁹¹ Valstybės žinios, 2002, Nr. 51-1929.

⁹² Valstybės žinios, 2006, Nr.136-5145.

korupciją – trukdymą teisingumui, nusikalstamu būdu įgytų pajamų plovimą. Konvencija pripažįsta, kad tarp korupcijos ir nusikalstamu būdu įgytų pajamų plovimo yra specifinis ryšys. Nusikalstamu būdu įgytų pajamų plovimas nėra grynai korupcinis nusikaltimas, tiksliau būtų jį laikyti nusikaltimu, susijusiu su korupcija arba korupcinio pobūdžio nusikalstama veika, kai plaunamos pajamos yra gautos iš korupcijos. Konvencija numato, kad kiekviena valstybė, pagal savo vidaus teisės pagrindinius principus, priima reikiamus teisės aktus ir imasi visų kitų *būtinų* priemonių, kad baudžiamuoju nusikaltimu būtų laikomi tokie tyčiniai veiksmai:

1. turto pakeitimas ar perdavimas, žinant, kad toks turtas yra nusikalstamu būdu įgytos pajamos, siekiant nusišlopinti ar užmaskuoti neteisėtą turto kilmę arba padėti bet kuriam asmeniui, dalyvaujančiam darant pagrindinę nusikalstamą veiką, išvengti teisinių šios veikos pasekmių (konvencijos 23 str. 1 d. (a) (i) p.);
 2. turto tikrosios kilmės, šaltinio, vietos, disponavimo juo, judėjimo, nuosavybės teisių ar su nuosavybe susijusių teisių nusišlopimas arba užmaskavimas, žinant, kad šis turtas yra įgytas nusikalstamu būdu (konvencijos 23 str. 1 d. (a) (ii) p.);
- pagal esminius jos teisinės sistemos principus:
3. turto įgijimas, valdymas ar naudojimas, įgijimo (perdavimo) metu žinant, kad šis turtas yra įgytas nusikalstamu būdu (konvencijos 23 str. 1 d. (b) (i) p.);
 4. dalyvavimas darant bet kurią iš šiame straipsnyje nurodytų veikų, ryšių turėjimas ar bendrininkavimas su šias veikas darančiais nusikaltėliais, kėsiniavimas padaryti numatytas veikas, pagalbos teikimas, galimybių sudarymas tokioms veikoms padaryti ar konsultavimas dėl bet kurio iš šių nusikaltimų darymo (konvencijos 23 str. 1 d. (b) (ii) p.).

Konvencijos 23 str. 2 d. (a) punktas reikalauja, jog Valstybė Šalis, įgyvendindama konvencijos 23 str. 1 d., turi siekti, kad aukščiau išvardintos veikos būtų taikomos kuo didesniam predikacinių nusikaltimų skaičiui, t.y. apimtų kuo daugiau nusikalstamų veikų, kurias atliekant neteisėtai gaunamos pajamos gali būti išplautos, o tokiomis nusikalstamomis veikomis laikyti bent jau konvencijoje numatytas nusikalstamas veikas.

Pagal konvenciją, *nusikalstamu būdu įgytos pajamos* – tai bet koks turtas, gautas ar įgytas tiesiogiai ar netiesiogiai padarius nusikalstamą veiką (konvencijos 2 str. (e) p.), o *turtas* – tai bet koks turtas, daiktinis ar nedaiktinis, kilnojamasis ar nekilnojamasis, materialusis ir nematerialusis, ir bet kokie teisiniai dokumentai, patvirtinantys nuosavybės ar kitokias teises į šį turtą (konvencijos 2 str. (d) p.). Sąvoka *bet koks turtas* apima lėšas ir teisėtą teises į turtą.

2005 m. spalio 31 d. Jungtinių Tautų konvenciją prieš korupciją Lietuva ratifikavo 2006 m. gruodžio 5 d. įstatymu⁹³.

3.3. Europos Sąjungos teisės aktai

Kova su pinigų plovimu Europos Sąjungos (toliau – ES) mastu patenka į laisvės, saugumo ir teisingumo erdvės sritį (pirmasis ramstis). Tamperėje įvykusiame Europos Vadovų susitikime buvo pareikšta, kad „pinigų plovimas yra neatskiriamas nuo organizuoto nusikalstamumo“ ir buvo išreikštas pasiryžimas „išnaikinti jį visur, kur tik jis beegzistuoti“. Be to, trečiajame ramstyje yra numatytos priemonės, skirtos efektyviau kovoti su šiuo reiškiniu, abipusiškai pripažįstant baudžiamųjų bylų sprendimus dėl neteisėtai įgyto turto išaldymo. Po 2001 m. rugsėjo 11-osios kova su tokiais veiksmais atsidūrė ypatingo dėmesio centre, kadangi tapo aišku, jog tokias operacijas, kurios visada buvo siejamos su narkotikų pasauliu, taip pat naudoja teroristinės organizacijos. Dėl šios priežasties pinigų plovimas buvo įtrauktas į kovos su tarptautiniu terorizmu strategiją (Europos Sąjungos veiksmų planas dėl kovos su terorizmu)⁹⁴.

Reikia atkreipti dėmesį, kad tuo metu, kai tarptautinėje bendruomenėje buvo priimami teisės aktai, skirti kovai su pinigų plovimu, Europos Sąjunga taip pat ėmėsi ryžtingų priemonių bendrijos finansų sistemai apsaugoti ir priėmė ne vieną teisės aktą, kurie toliau ir aptariami.

ES veiksmai kovojant su pinigų plovimu, numatyti pirmajame Bendrijos ramstyje (ES kompetencijos sritis)

ES Tarybos direktyva dėl finansų sistemos apsaugos nuo jos panaudojimo pinigų plovimui (91/308/EEC)⁹⁵, priimta 1991 m. birželio 10 d. (toliau – pirmoji pinigų plovimo direktyva), yra pirmasis Europos Sąjungos teisės aktas, specialiai skirtas pinigų plovimo *prevencijai*. Vienos ir Strasbūro konvencijos yra tarptautinės baudžiamosios teisės konvencijos, kurios skirtos kovai su pinigų plovimu, o pirmoji pinigų plovimo direktyva atlieka daugiau apsauginę funkciją, ir yra skirta Bendrijos finansų sistemos apsaugai. Priimant šią direktyvą buvo atsižvelgta į tai, kad dėl nepakankamų Bendrijos veiksmų prieš pinigų plovimą valstybės narės, siekdamos apsaugoti savo finansų sistemas, gali imtis priemonių, prieštaraujančių bendros rinkos sukūrimui, taip pat, siekdami palengvinti savo

⁹³ Valstybės žinios, 2006, Nr. 136-5144.

⁹⁴ EPP-ED grupė [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-03-12]. Prieiga per internetą: <http://www.epp-ed.eu/Policies/pkeynotes/38money-laundering_lt.asp>

⁹⁵ OL L 166, 1991 06 28, p.77.

nusikalstamą veiklą, pinigų plovėjai gali pasinaudoti kapitalo judėjimo bei finansinių paslaugų teikimo laisve integruotoje finansų srityje, jeigu Bendrijos lygiu nebus priimtos tam tikros suderintos priemonės, be to, buvo vis labiau suvokiama, kad kova su pinigų plovimu yra viena efektyviausių priemonių priešintis organizuotam nusikalstamumui ir prekybos narkotikais augimui.

Šios direktyvos priėmimui didžiulę įtaką turėjo Vienos konvencija. Direktyvos 1 str. pateiktas pinigų plovimo apibrėžimas buvo toks pat kaip ir minėtose Vienos bei Strasbūro konvencijose. Direktyva taip pat akcentavo tai, kad veikla pripažįstama pinigų plovimu net ir tada, kai veiksmai, kuriais buvo įgytas turtas, skirtas pinigams plauti, buvo vykdomi kitos valstybės narės teritorijoje arba trečiosios valstybės teritorijoje. Turta, kuris yra pinigų plovimo dalyku, direktyva apibrėžė kaip visų rūšių materialų arba nematerialų, kilnojamąjį arba nekilnojamąjį turtą bei teisinius dokumentus arba priemones, įrodančius nuosavybės teisę į šį turtą arba su juo susijusias teises. Nusikalstama veikla arba predikatiniai nusikaltimai pagal pirmąją direktyvą buvo suprantama kaip *nusikaltimai, nurodyti Vienos konvencijoje* (nusikaltimai susiję su prekyba narkotikais), arba bet kokia kita nusikalstama veikla, kuri yra taip apibrėžiama kiekvienoje valstybėje narėje įgyvendinant šią direktyvą. Direktyvos 2 str. įpareigojo valstybes nares užtikrinti, kad pinigų plovimas, kaip jis apibrėžtas direktyvoje, būtų draudžiamas. Valstybės narės pirmąją pinigų plovimo direktyvą turėjo įgyvendinti iki 1993 m. sausio 1 d.

Kadangi pirmoji pinigų plovimo direktyva įpareigojo valstybes nares kovoti tik su pajamų, gautų iš nusikalstamos veiklos, susijusios su narkotikais, plovimu, o pastarųjų metų tendencija buvo daug platesnis pinigų plovimo apibrėžimas, suprantant pinigų plovimą ne tik kaip pajamų, gautų iš nusikalstamos veiklos, susijusios su narkotikais, legalizavimą, taip pat siekiant sugriežtinti pinigų plovimo prevencijos priemones, **2001 m. gruodžio 4 d. buvo priimta Europos ir Parlamento direktyva 2001/97/EB, iš dalies pakeičianti Tarybos direktyvą 91/308/EEB dėl finansų sistemos panaudojimo pinigų plovimui** (toliau – antroji pinigų plovimo direktyva)⁹⁶. Antrojoje pinigų plovimo direktyvoje pinigų plovimo apibrėžimas išliko toks pat, tačiau šios direktyvos 1 str. E) punkte buvo numatyta, kad nusikalstama veikla, iš kurios yra plaunami pinigai, tai bet koks dalyvavimas įvykdant sunkų nusikaltimą. Taigi, antroji pinigų plovimo direktyva išplėtė predikacinių nusikaltimų apibrėžimą, apibrėždama juos „sunkių nusikaltimų“ grupe. Sunkiais nusikaltimais pagal antrąją pinigų plovimo direktyvą yra laikomi tokie nusikaltimai:

1. bet kuris Vienos konvencijoje apibrėžtas nusikaltimas (nusikalstamos veikos, susijusios su narkotikais);

⁹⁶ OJ L 344, 2001 12 28, p. 76–82.

2. Bendro veiksmų plano 98/733/TVR 1 straipsnyje apibrėžtų nusikalstamų organizacijų veikla⁹⁷;
3. Europos bendrijų finansinių interesų apsaugos konvencijos 1 straipsnio 1 dalyje ir 2 straipsnyje apibrėžtas sukčiavimas⁹⁸;
4. korupcija;
5. nusikaltimas, iš kurio gali būti gaunamos didelės pajamos ir dėl kurio taikoma griežta bausmė įkalinant pagal valstybės narės baudžiamąją teisę.

Visi kiti pirmosios pinigų plovimo direktyvos pakeitimai, padaryti priimant antrąją pinigų plovimo direktyvą, yra skirti pinigų plovimo prevencijai, todėl plačiau šiame darbe nenagrinėjami. Antrąją pinigų plovimo direktyvą valstybės narės privalėjo įgyvendinti iki 2003 m. birželio 15 d.

Visgi ir antrosios pinigų plovimo direktyvos pinigų plovimo reguliavimui nepakako. Europos Sąjunga, atsižvelgdama į tai, kad pinigų plovimas yra vykdomas tarptautiniu mastu, o priemonės, kurių imamasi tik nacionaliniu ar netgi ES lygiu, neatsižvelgiant į tarptautinį koordinavimą bei bendradarbiavimą, turėtų labai ribotą poveikį, nutarė, kad priemonės, kurių imasi ES, turi atitikti ir kitus veiksmus, kurių imasi kiti tarptautiniai forumai. Šiuo tikslu buvo nuspręsta FATF parengtas 40 rekomendacijų ir 9 specialiąsias rekomendacijas perkelti į ES teisės aktus ir padaryti visoms valstybėms narėms šias rekomendacijas privalomas. Nors nemaža dalis FATF rekomendacijų nuostatų jau buvo perkelta 1990 m. į Strasbūro konvenciją, tačiau, kadangi buvo padaryta šių rekomendacijų pakeitimų, priimtose 9 specialiosios rekomendacijos, ES ryžosi perkelti visas FATF rekomendacijas į ES teisę ir taip kuo labiau priartinti ES teisinį pinigų plovimo reguliavimą prie tarptautinio. Taigi, **2005 m. spalio 26 d. Europos Parlamentas ir Taryba priėmė direktyvą 2005/60/EB dėl finansų sistemos apsaugos nuo jos panaudojimo pinigų plovimui ir teroristų finansavimui**⁹⁹ (toliau – trečioji pinigų plovimo direktyva). Be FATF rekomendacijų įtraukimo į direktyvos nuostatas, šia direktyva taip pat buvo dar labiau išplėsta pinigų plovimo sąvoka, tiksliau predikacinių nusikaltimų sąrašas, direktyvos 3 str. 5 p. nurodant, kad nusikalstama veikla, iš kurios yra plaunami pinigai, yra bet koks nusikalstamas dalyvavimas darant sunkų nusikaltimą, kuriais yra *bent jau*:

⁹⁷ OJ L 351, 1998 12 29, p. 0001-0003. “**Nusikalstama organizacija** yra struktūrą turintis susivienijimas, įkurtas per tam tikrą laikotarpį, susidedantis iš daugiau nei dviejų asmenų, kartu veikiančių vykdamas nusikaltimus, už kuriuos baudžiama laisvės atėmimu arba areštu, kurio didžiausia trukmė yra bent ketveri metai, arba sunkesne bausme, nepaisant to, ar tokie nusikaltimai yra jų darymo tikslas, ar jais siekiama gauti materialios naudos ir, tam tikrais atvejais, netinkamai įtakoti valstybės institucijų veiklą“.

⁹⁸ OJ L 316, 1995 11 27, p. 48; Valstybės žinios. 2004, Nr. 112-4178.

⁹⁹ OJ L 309, 2005 11 25, p. 0015–0036.

1. *veiksmai, apibrėžti pagrindų sprendimo 2002/475/TVR 1-4 straipsniuose*¹⁰⁰;
2. bet kokie nusikaltimai, apibrėžti Vienos konvencijoje (nusikaltimai, susiję su prekyba narkotikais);
3. nusikalstamų organizacijų veikla, kaip ji apibrėžta 1998 m. gruodžio 21 d. Tarybos bendrųjų veiksmų 98/733/TVR, prilyginančių dalyvavimą nusikalstamoje organizacijoje Europos Sąjungos valstybėse narėse baudžiamajam nusikaltimui, 1 straipsnyje;
4. sukčiavimas, bent jau sunkus, kaip jis apibrėžtas Konvencijos dėl Europos Bendrijų finansinių interesų apsaugos 1 straipsnio 1 dalyje ir 2 straipsnyje;
5. korupcija;
6. *visi nusikaltimai, už kuriuos numatyta ilgesnė kaip vienerių metų maksimali laisvės atėmimo ar įkalinimo bausmė, arba visi nusikaltimai, už kuriuos numatyta ilgesnė kaip šešių mėnesių minimali laisvės atėmimo ar įkalinimo bausmė (valstybėse, kurių teisės sistemose nusikaltimams yra nustatoma minimali riba).*

Kaip matyti, predikacinių nusikaltimų sąrašas buvo praplėstas įtraukiant teroristinius nusikaltimus, o taip pat ir kitus nusikaltimus, apibrėžiant juos laisvės atėmimo ar įkalinimo bausmės trukme. Pasirinkus laisvės atėmimo bausmės trukmės kriterijų apibūdinant sunkius nusikaltimus pagal trečiąją pinigų plovimo direktyvą, predikacinių nusikaltimų sąrašas buvo žymiai išplėstas. Be to, tai tik minimalūs direktyvos reikalavimai, nes kiekviena valstybė narė turi teisę savo nacionaliniuose teisės aktuose palikti galioti ir griežtesnes nuostatas (direktyvos 5 str.). Kaip ir pirmose dviejose direktyvose, šioje direktyvoje numatyta, kad žinojimas, ketinimas arba tikslas, kaip vienas iš pinigų plovimo požymių, gali būti numanomas iš objektyvių faktinių aplinkybių.

Trečiąja pinigų plovimo direktyva taip pat buvo praplėsta pinigų plovimo dalyko, t.y. *turto sąvoka*. Direktyvos 3 str. 3 p. numato, kad turtas – bet koks fizinis arba ne fizinis, kilnojamasis arba nekilnojamasis, materialus arba nematerialus, ir bet kokios formos, *įskaitant elektronines ir skaitmenines*, turtas, teisiniai dokumentai arba priemonės, įrodantys nuosavybės teisę į šį turtą arba su juo susijusias teises.

Kiti pakeitimai, kurie itin svarbūs pinigų plovimo prevencijai, yra tai, kad šia direktyva buvo išplėsta asmenų ir įstaigų grupė, kuriems taikoma ši direktyva, apimant patikos ar bendrovių paslaugų teikėjus; žymiai išplėsti išsamios informacijos, susijusios su kruopščiu klientų tikrinimu ir tapatybės nustatymu, įskaitant tikrojo pinigų savininko

¹⁰⁰ OL L 164, 2002 06 22, p. 3. Pagrindų sprendimo 1 straipsnyje numatyti teroristiniai nusikaltimai, 2 straipsnyje – su teroristine grupe susiję nusikaltimai, 3 straipsnyje – su teroristine veikla susiję nusikaltimai, 4 straipsnis apibrėžia kurstyją, bendrininkavimą ir kėsinimąsi.

nustatymą, reikalavimai; įtrauktos nuostatos dėl darbuotojų, pranešančių apie pinigų plovimą apsaugos; numatytas ES teisės normų taikymas už ES ribų esančiuose asmenų, kuriems taikoma ši direktyva, filialuose ir pavaldžiose įmonėse; aiškiai uždrausta kredito ir finansų įstaigoms turėti anonimines sąskaitas, anonimines banko atsiskaitymo knygeles ar sąskaitas fiktyviais pavadinimais ir kt. Reikia atkreipti dėmesį, kad atsižvelgiant į tai, jog pirmąją pinigų plovimo direktyvą būtų reikėję iš esmės pakeisti, tik dėl aiškumo ji buvo panaikinta.

Šiuo metu, atsižvelgiant į trečiosios pinigų plovimo direktyvos nuostatas, yra rengiamas PPPĮ projektas, tačiau kol kas jis dar nėra perduotas Lietuvos Respublikos Seimui svarstyti. Pagal direktyvą, visos nuostatos, kurias valstybės narės turi įgyvendinti, privalo būti perkeltos į nacionalinius teisės aktus ir įsigalioji ne vėliau kaip iki 2007 m. gruodžio 15 d. (direktyvos 45 str.).

Dar vienas teisės aktas, kuris buvo priimtas pirmajame ramstyje – **2005 m. spalio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1889/2005 dėl grynujų pinigų, įvežamų į Bendriją ar išvežamų iš jos kontrolės**¹⁰¹. Šis reglamentas buvo priimtas todėl, kad nors ir priimant pinigų plovimo prevencijos direktyvas buvo sukurtas mechanizmas, kurio paskirtis užkirsti kelią pinigų plovimui stebint sandorius, vykdomus per kredito bei finansų įstaigas, ir tam tikra profesine veikla užsiimančius asmenis, tačiau išliko rizika, kad tokio mechanizmo panaudojimas paskatins grynujų pinigų gabenimo siekiant neteisėtų tikslų apimčių padidėjimą. Priimant šį reglamentą taip pat buvo atsižvelgta į tai, kad 2004 m. spalio 22 d. FATF rekomendacija ragina Vyriausybės imtis fizinio grynujų pinigų gabenimo sekimo priemonių, įskaitant deklaravimo sistemos taikymą ar kitokios prievolės atskleisti informaciją nustatymą. Todėl buvo nuspręsta, kad gryniesiems pinigams, kuriuos gabena bet kuris fizinis asmuo, atvykstantis į Bendriją ar išvykstantis iš jos, turėtų būti taikomas privalomo deklaravimo principas, o siekiant, kad institucijų veiksmai būtų nukreipti į reikšmingus grynujų pinigų gabenimo atvejus, tokia prievolė yra taikoma tik gabenant 10 000 Eurų ar daugiau. Prievolė deklaruoti grynuosius pinigus taikoma juos gabenančiam fiziniam asmeniui, neatsižvelgiant į tai, ar tas asmuo yra jų savininkas.

Gryniesi pinigai pagal reglamentą yra suprantami ne tik kaip monetos ir banknotai (atsiskaitymo priemonės), bet ir visos kitos piniginės priemonės (čekiai, kelionės čekiai, skoliniai įsipareigojimai, piniginės perlaidos) (reglamento 2 str. 2 p.).

Reglamentas taip pat įpareigoja valstybes nares nustatyti sankcijas, taikytinas tuo atveju, kai prievolė deklaruoti aukščiau nurodytą sumą nėra vykdoma. Deja, bet reglamentas neįvardina, kokio pobūdžio sankcijos tai turėtų būti, palikdamas tai nuspręsti pačioms valstybėms. Pagal reglamentą tokios sankcijos turi būti veiksmingos, proporcingos ir

¹⁰¹ OJ L 309, 2005 11 25, p. 9.

atgrasančios (reglamento 9 str. 1 d.). Reglamentas tiesiogiai bus taikomas nuo 2007 m. birželio 15 d., o valstybės narės iki šios dienos turi informuoti Komisiją apie jų taikomas sankcijas, kai prievolė deklaruoti grynuosius pinigus yra nevykdoma.

Lietuvoje jau šiuo metu yra parengtas 2006 m. gruodžio 12 d. PPPĮ pakeitimo įstatymo projektas Nr. XP-1923¹⁰², kuris įgyvendins minėto reglamento nuostatas. Projekte nėra nurodoma, kokios sankcijos bus taikomos už grynujų pinigų nedeklaravimą, tačiau galima teigti, kad pagal savo esmę, už tokios pareigos nevykdymą bus taikoma baudžiamoji atsakomybė už kontrabandą pagal BK 199 str.

Traukimas baudžiamojon atsakomybėn už pinigų plovimą trečiajame ramstyje (valstybių narių kompetencijos sritis)

Europos Sąjungos Taryba, atsižvelgdama į valstybių įsipareigojimą laikytis 1990 m. Europos Tarybos konvencijos dėl pinigų išplovimo ir nusikalstamu būdu įgytų pajamų paieškos, arešto bei konfiskavimo principų, į pirmosios pinigų plovimo direktyvos nuostatas bei į FAFT 4 rekomendaciją¹⁰³, remiantis Europos Sąjungos sutarties K.3 straipsniu dėl pinigų plovimo, nusikaltimo priemonių ir nusikalstamu būdu įgytų pajamų nustatymo, paieškos, išaldymo, areštavimo ir konfiskavimo, 1998 m. gruodžio 3 d. priėmė Bendrųjų veiksmų aktą (98/699/TVR)¹⁰⁴. Atsižvelgiant į paminėtą bendrųjų veiksmų aktą, 2001 m. birželio 26 d. buvo priimtas Tarybos pagrindų sprendimas dėl pinigų plovimo, nusikaltimo priemonių ir nusikalstamu būdu įgytų pajamų nustatymo, paieškos, išaldymo, areštavimo ir konfiskavimo (2001/500/TVR)¹⁰⁵. Tiek bendrųjų veiksmų aktas, tiek pagrindų sprendimas yra iš esmės skirti valstybių narių bendradarbiavimui ir sankcijoms už pinigų plovimą. Pagrindų sprendimas reikalauja, kad valstybių narių nacionaliniuose įstatymuose už pinigų plovimą būtų numatyta ne trumpesnė nei 4 metų laisvės atėmimo bausmė, taip pat, kad kaip poveikio priemonė būtų taikomas konfiskavimas.

2005 m. vasario 24 d. buvo priimtas dar vienas Tarybos pagrindų sprendimas dėl nusikalstamu būdu įgytų lėšų, nusikaltimo priemonių ir turto konfiskavimo (2005/212/TVR)¹⁰⁶, kuris pagrindinį dėmesį skiria konfiskavimui.

¹⁰² Lietuvos Respublikos Seimo duomenų bazė [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-03-18]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=288844&p_query=&p_tr2=>

¹⁰³ 4 rekomendacija numato, kad valstybės privalo užtikrinti, jog bankų paslapties įstatymai nevaržytų FATF rekomendacijų taikymo.

¹⁰⁴ OJ L 333, 1998 09 12, p. 1.

¹⁰⁵ OL L 182, 2001 07 05, p. 1.

¹⁰⁶ OL L 68, 2005 3 15, p. 49-51.

Teisės aktai, priimti trečiajame ramstyje yra skirti ne pinigų plovimo kriminalizavimui, o daugiau sankcijoms už šios nusikalstamos veikos padarymą, poveikio priemonėms, todėl plačiau šiame darbe yra nenagrinėjami.

Apibendrinant visas aukščiau trumpai apibūdintas konvencijas, ES teisės aktus, galima pastebėti, kad praėjus beveik dvidešimčiai metų, pinigų plovimo samprata tarptautinėje bendruomenėje nepakito. Pasikeitė tik supratimas, kad pinigų plovimo dalyku gali būti ne tik turtas (plačiaja prasme), gautas iš nelegalaus narkotikų verslo, tačiau ir bet kokia nauda, kuri gaunama iš bet kokio nusikaltimo. Šiandien visuotinai pripažįstama, kad nusikalstamų veikų, iš kurių gautos pajamos yra pinigų plovimo dalyku, t.y. predikacinių nusikaltimų, ratas yra labai platus. Strasbūro konvencija predikacinių nusikaltimų neriboja jokiais kriterijais, Jungtinių Tautų konvencijos nustato minimalius reikalavimus valstybėms, įpareigodamos jas predikacinių nusikaltimais laikyti bent jau tas nusikalstamas veikas, kurios šiose konvencijose pagal valstybių nacionalinius teisės aktus turi būti laikomos nusikaltimais, o ES teisės aktai leidžia valstybėms narėms pačioms pasirinkti, koku būdu jos savo nacionaliniuose teisės aktuose apibrėš predikacinius nusikaltimus, kuriais bet koku atveju turėtų būti laikomi bent jau tie, kurie numatyti trečiojoje pinigų plovimo direktyvoje.

Vertinant, ar pinigų plovimo požymiai, numatyti BK, atitinka tarptautinių teisės aktų privalomas nuostatas, reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad pinigų plovimo dalykas pagal tarptautinius teisės aktus yra suprantamas labai plačiai – bendriausia prasme tai suprantama kaip bet kokia nauda, kuri yra gauta atliekant predikacinį nusikaltimą, ir, kuri patenka į turto sąvoką. Turtas šiame darbe aptartuose tarptautiniuose teisės aktuose yra apibrėžtas kaip bet koks *bet koks fizinis arba ne fizinis, kilnojamasis arba nekilnojamasis, materialus arba nematerialus, ir bet kokios formos, įskaitant elektronines ir skaitmenines* (trečioji pinigų plovimo direktyva turto sąvoką papildė ir šiais požymiais), *turtas, teisiniai dokumentai arba priemonės, įrodantys nuosavybės teisę į šį turtą arba su juo susijusias teises*. Kaip jau minėta, pagal BK pinigų plovimo dalyku yra nusikalstamu būdu įgytas turtas (pinigai patenka į turto sąvoką), kuris PPPĮ yra apibrėžiamas kaip daiktai, pinigai ir vertybiniai popieriai, kitas turtas bei turtinės teisės, intelektinės veiklos rezultatai, informacija, veiksmai ir veiksmų rezultatai, taip pat kitos turtinės ir neturtinės vertybės. PPPĮ pateikta turto sąvoka nėra iki galo aiški, nes turtu, pavyzdžiui, yra laikomi ir veiksmai, intelektinės veiklos rezultatai. Taip pat lieka neaišku, ar pagal Lietuvos teisės aktus turtu gali būti laikomi ir dokumentai. Autorės nuomone, turto sąvokos aiškinimas yra teismų praktikos dalykas, o tarptautiniuose teisės dokumentuose pateiktos turto sąvokos taip pat nereikėtų suabsoliutinti.

Tarptautiniuose teisės aktuose numatyti pinigų plovimo požymiai – *turto pakeitimas ar perdavimas*, siekiant nuslėpti ar užmaskuoti neteisėtą turto kilmę arba padėti bet kuriam asmeniui, dalyvaujančiam darant predikatinį nusikaltimą, išvengti teisinių šios veikos pasekmių, taip pat *turto tikrosios kilmės, šaltinio, vietos, disponavimo juo, judėjimo, nuosavybės teisių ar su nuosavybe susijusių teisių nuslėpimas arba užmaskavimas*, gali būti padaromi atliekant su tokiu turtu finansines operacijas, sudarant sandorius, naudojant tokį turtą ūkinėje, komercinėje veikloje ar melagingai nurodant, kad tai gauta iš teisėtos veiklos, kas atitinka BK 216 str. numatyto nusikalstamu būdu įgytų pinigų ar turto *legalizavimo objektyviosios pusės požymius*. Pagal tarptautinius teisės aktus, *turto igijimas, valdymas ar naudojimas, igijimo (perdavimo) metu žinant, kad šis turtas yra įgytas nusikalstamu būdu*, taip pat įvardinamas kaip pinigų plovimas. Deja, bet *Lietuvoje* tokių veikų atlikimas nėra laikomas pinigų plovimu, o už tokias veikas baudžiamoji atsakomybė yra numatyta BK 189 str. (Nusikalstamu būdu gauto turto igijimas arba realizavimas), tačiau jei tokios veikos – turto igijimas, valdymas ar naudojimas būtų atliekamos turint tikslą nuslėpti arba įteisinti savo paties ar kito asmens turtą, tokios veikos jau būtų kvalifikuojamos ne pagal BK 189 str., o pagal BK 216 str.¹⁰⁷ Autorės nuomone, tai, kad kai kurių aukščiau nurodytų veikų atlikimas pagal Lietuvos Respublikos įstatymus nėra laikomas pinigų plovimu, nereiškia, kad Lietuva netinkamai įgyvendina ratifikuotų konvencijų ir ES teisės aktų nuostatas. Svarbiausia, kad tokios veikos, kurios pagal tarptautinių teisės aktų privalomas nuostatas valstybių nacionaliniuose teisės aktuose turi būti laikomos nusikaltimais, būtų aplamai kriminalizuotos. Atsižvelgiant į tai, kad tarptautiniai teisės aktai, ypač konvencijos, yra lakoniškos ir skirtos dideliame valstybių skaičiui, natūralu, kad pagal atskirų valstybių teises sistemas tam tikros nusikalstamos veikos yra įvardijamos kitokiais terminais.

Visi aukščiau paminėti tarptautiniai teisės aktai taip pat numato, kad pagal valstybių nacionalinius teisės aktus *dalyvavimas plaunant pinigus, ryšių turėjimas ar bendrininkavimas* su pinigų plovėjais, *kėsanimasis padaryti draudžiamas veikas, pagalbos teikimas, galimybių sudarymas* tokioms veikoms padaryti ar *konsultavimas dėl pinigų plovimo*, taip pat turi būti laikomi nusikaltimais. Visi šie klausimai yra reglamentuoti BK Bendrosios dalies IV skyriuje „Nusikalstamos veikos stadijos ir formos“. Pažymėtina, kad Lietuvoje baudžiamojon atsakomybėn asmenys yra traukiami tiek už rengimąsi, tiek už pasikėsinimą plauti pinigus, tiek už pinigų plovimą bendrininkaujant, todėl tarptautinių teisės aktų reikalavimai dėl šių veikų yra įgyvendinti tinkamai.

Kalbant apie subjektyvius pinigų plovimo požymius, pažymėtina, kad tarptautiniai teisės aktai, kaip ir Lietuvos teisės aktai, pinigų plovimo subjektui specialių

¹⁰⁷ Cit. op. 6, p. 204-205.

požymių nenumato. Sudėtingiau yra su pinigų plovimo subjektyviosios pusės požymiais. Visi tarptautiniai teisės aktai numato, kad pinigų plovimas yra tyčinis nusikaltimas, tik 1990 m. ir 2005 m. Strasbūro konvencijos leidžia valstybėms papildomai numatyti, kad pinigų plovimas gali būti padarytas ir neatsargia kaltės forma. Lietuvoje pinigų plovimas gali būti padaromas veikiant tik tiesiogine tyčia. Pagal tarptautinius teisės aktus, turto pakeitimas ar perdavimas turi būti atliekamas, *žinant, kad toks turtas yra nusikalstamu būdu įgytos pajamos, siekiant nuslėpti ar užmaskuoti neteisėtą turto kilmę* arba *padėti bet kuriam asmeniui*, dalyvaujančiam darant predikatinį nusikaltimą, *išvengti teisinių šios veikos pasekmių*, o turto tikrosios kilmės, šaltinio, vietos, disponavimo juo, judėjimo, nuosavybės teisių ar su nuosavybe susijusių teisių nuslėpimas arba užmaskavimas atliekamas *žinant, kad šis turtas yra įgytas nusikalstamu būdu*, be to, yra numatyta, kad tikslas, ketinimas ir žinojimas, kaip būtini pinigų plovimo požymiai, gali būti nustatomi iš objektyvių, faktinių aplinkybių. Pagal BK, subjektyvioji pinigų plovimo sudėties pusė yra suformuluota taip, kad plaudamas pinigus kaltininkas turi *žinoti, kad pinigai ar turtas yra įgyti nusikalstamu būdu* ir *siekti specialaus tikslo* – nuslėpti ar įteisinti savo paties ar kito asmens neteisėtai įgytus pinigus ar turtą. Kaip matyti, Lietuvoje pinigų plovimo subjektyvioji pusė yra platesnė, nes žinojimas ir tikslas yra būtini visoms pinigų plovimo sudėties objektyviojoje pusėje numatytoms veikoms, kai tuo tarpu pagal tarptautinius teisės aktus, turto tikrosios kilmės, šaltinio, vietos, disponavimo juo, judėjimo, nuosavybės teisių ar su nuosavybe susijusių teisių nuslėpimas arba užmaskavimas turi būti atliekamas žinant, kad šis turtas yra įgytas nusikalstamu būdu, tačiau tikslas jau nėra būtinuoju požymiu, t.y. pakanka vien žinojimo. Taip pat, iš pirmo žvilgsnio atrodo, kad tarptautiniuose teisės aktuose tikslas, kaip būtinas pinigų plovimo sudėties požymis, yra formuluojamas plačiau – siekiama nuslėpti ar užmaskuoti neteisėtą turto kilmę arba padėti bet kuriam asmeniui, dalyvaujančiam darant predikatinį nusikaltimą, išvengti teisinių šios veikos pasekmių, nes pagal BK 216 str., tikslas, kaip būtinas pinigų plovimo subjektyviosios sudėties požymis, yra suformuluotas šiek tiek siauriau - *nuslėpti ar įteisinti savo paties ar kito asmens neteisėtai įgytus pinigus ar turtą*. Autorės nuomone, tai tik lingvistiniai formuluočių skirtumai, nes tikslai, numatyti tiek BK, tiek tarptautiniuose teisės aktuose, iš esmės reiškia tą patį, kadangi „kilmės užmaskavimas“ atitinka BK vartojamą sąvoką „įteisinimas“ (kuri autorės nuomone nėra tiksli, nes turtas iš tikrųjų nėra įteisinimas, jam tik suteikiama iš pažiūros teisėta kilmė), o siekiant nuslėpti ar įteisinti kito asmens neteisėtai įgytą turtą, tuo pačiu yra siekiama tokiam asmeniui, kuris padarė predikatinį nusikaltimą, išvengti tos veikos pasekmių.

Išvados

1. Pinigų plovimo arba nusikalstamu būdu įgyto turto legalizavimo sudėtis yra įtvirtinta BK 216 str. Pinigų plovimo sudėties požymiai įstatyme yra aprašyti bendrai, paprastai ir pakankamai aiškiai. Baudžiamajame įstatyme yra kriminalizuotos tokios veikos, kurios yra tipinės, apimančios praktiškai visus pinigų plovimo būdus ir mechanizmus – finansinių operacijų su nusikalstamu būdu įgytu turtu atlikimas, sandorių su tokiu turtu sudarymas, tokio turto naudojimas ūkinėje, komercinėje veikloje bei melagingas nurodymas, kad toks turtas yra gautas iš teisėtos veiklos.
2. Įstatymų leidėjas, įtvirtindamas pinigų plovimo sudėtį BK, pasirinko iš tiesų universaliausią ir paprasčiausią būdą, apibrėždamas predikacinius nusikaltimus. Lietuvoje traukiant asmenis už pinigų plovimą visiškai jokios reikšmės neturi tai, iš kokios nusikalstamos veikos turtas buvo gautas, svarbiausia, kad tokia veika yra uždrausta baudžiamojo įstatymo.
3. Pinigų plovimo dalykas, atsižvelgiant į tarptautinius teisės aktus, tarptautinius standartus – FATF rekomendacijas, turėtų būti aiškinamas pakankamai plačiai, kaip bet kokia nauda, gauta iš predikacinio nusikaltimo, patenkanti į turto sąvoką, kurią galutinai išaiškinti ir suformuluoti turėtų teismų praktika ir teisės doktrina.
4. Atsižvelgiant į tai, kad pinigų plovimas yra vienas iš sunkiausiai išaiškinamų nusikaltimų, svarbų vaidmenį aiškinantis ir fiksuojant pinigų plovimo požymius vaidina teisės aktai, skirti pinigų plovimo prevencijai, bei šių teisės aktų pagrindu įgyvendinamos pinigų plovimo prevencijos priemonės. Nors pagrindiniame teisės akte – PPPĮ, skirtame išimtinai pinigų plovimo prevencijai, pinigų plovimo sąvoka yra identiška tarptautiniuose teisės aktuose suformuluotai pinigų plovimo sąvokai, tačiau siekiant preciziško tikslumo, būtina suvienodinti BK 216 str. ir PPPĮ numatytus pinigų plovimo požymius, kadangi nusikalstamu būdu gauto turto įgijimas, naudojimas ir realizavimas, neturint tikslo tokį turtą nuslėpti ar įteisinti, pagal BK yra suprantamas ne kaip pinigų plovimas, o kaip atskira nusikalstama veika, už kurią baudžiamoji atsakomybė yra numatyta BK 189 str.
5. Vertinant, ar Lietuva tarptautinių teisės aktų, ypač konvencijų, kurias yra ratifikavusi, nuostatas, susijusias su pinigų plovimo kriminalizavimu, yra įgyvendinusi tinkamai, galima tvirtinti, kad iš esmės tarptautinių teisės aktų privalomosios nuostatos yra įgyvendintos tinkamai. Nors pinigų plovimo požymių žodinės formuluotės BK ir tarptautiniuose teisės aktuose skiriasi, tačiau logiškai aiškinant BK 216 str. numatytus požymius matyti, kad pinigų plovimas Lietuvoje yra suprantamas ir kriminalizuotas taip, kaip to reikalaujama tarptautinėje bendruomenėje.

Santrauka

Pinigų plovimo sudėties analizė

Pinigų plovimas – tai sudėtingas procesas, kurio esminis tikslas – iš pažiūros teisėtos kilmės nusikalstamu būdu įgytam turtui suteikimas arba turto kilmės nuslėpimas. Bet kokios pinigų plovimo operacijos pagrindinis tikslas yra dvilypis: pirmiausia, yra siekiama paslėpti nusikaltimus, iš kurių yra gaunamos pajamos, t.y. predikatiniai nusikaltimai, o kai tai pavyksta padaryti, nusikaltėliai siekia užsitikrinti, jog bus galima naudotis tomis pajamomis savo nuožiūra.

Lietuvoje baudžiamoji atsakomybė už nusikalstamu būdu įgytų pinigų ar turto legalizavimą arba dar kitaip vadinamą pinigų plovimą yra numatyta BK 216 straipsnyje. Šiame darbe yra nagrinėjami pinigų plovimo sudėties požymiai, analizuojamos problemos, kylančios nustatant ar vertinant vienus ar kitus pinigų plovimo požymius. Siekiant kuo išsamiau atskleisti ir paaiškinti pinigų plovimo požymius, darbe taip pat yra nagrinėjami tarptautiniai ir Europos Sąjungos teisės aktai, kuriuose valstybės įpareigojamos kriminalizuoti pinigų plovimą, numatyti griežtas pinigų plovimo prevencijos priemones, taip pat kiti tarptautiniai instrumentai, skirti kovai su pinigų plovimu. Galiausiai, autorė siekia nustatyti ir įvertinti, ar Lietuvos Respublikos teisės aktuose įtvirtinti pinigų plovimo sudėties požymiai atitinka tarptautinių teisės aktų, ypač Europos Sąjungos, privalomąsias nuostatas.

Summary

Analysis of elements of crime: money laundering

Money laundering – is a complicate process, the primary aim of which is provision of visually legitimate origin to the property acquired in criminal manner or suppression of property origin. Primary aim of any money laundering operation is dual: first, it is strived to conceal the crimes, from which the income comes, i.e. predicate crimes, and when it is succeeded to do that, criminals strive to ensure that it would be possible to use this income at their own discretion.

Criminal responsibility for legalization of money or property acquired in criminal manner, or otherwise called money laundering, in Lithuania is stipulated by an article BK 216. This research paper analyzes the features of money laundering contents; the problems that arise upon establishment or evaluation of one or the other money laundering features are analyzed. In order to unfold and explain thoroughly the features of money laundering the research paper also examines international and European legal acts, by which the states undertake to criminalize money laundering, stipulate strict prevention measures of money laundering, also other international instruments intended to fight money laundering. Eventually, the author seeks to establish and evaluate whether the features of money laundering contents consolidated in legal acts of the Republic of Lithuania correspond to the compulsory provisions of international legal acts, especially of the European Union.

Panaudotų šaltinių sąrašas

Tarptautiniai teisės aktai:

1. 1998 m. Jungtinių Tautų konvencija dėl kovos su neteisėta narkotinių priemonių ir psichotropinių medžiagų apyvarta (Valstybės žinios, 1998, Nr. 38-1004).
2. 2000 m. gruodžio 13 d. Jungtinių Tautų konvencija prieš tarptautinį organizuotą nusikalstamumą (Valstybės žinios, 2002, Nr. 51-1933).
3. 1997 m. lapkričio 21 d. OECD konvencija prieš užsienio valstybės tarnautojų kyšininkavimą tarptautiniuose verslo santykiuose (OECD Convention on Combating Bribery of Foreign Public Officials in International Business Transactions [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-03-23]. Prieiga per internetą: <<http://www.oecd.org/dataoecd/4/18/38028044.pdf>>).
4. 2003 m. Jungtinių Tautų konvencija prieš korupciją (Valstybės žinios, 2006, Nr.136-5145).
5. 1990 m. Europos konvencija dėl pinigų išplovimo ir nusikalstamu būdu įgytų paieškos, arešto bei konfiskavimo (Valstybės žinios, 1995, Nr. 12-263).
6. 2005 m. gegužės 3 d. Europos Tarybos konvencija dėl nusikalstamu būdu įgytų pajamų plovimo, paieškos, arešto bei konfiskavimo ir dėl terorizmo finansavimo (Council of Europe. MONEYVAL Committee [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-03-21]. Prieiga per internetą:<http://www.coe.int/t/e/legal_affairs/legal_co-operation/combating_economic_crime/5_money_laundering/instruments/Strasbourg%20Convention%20revised.pdf>).
7. The 40 Recommendations of the FATF on Money Laundering (MF) [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-03-21]. Prieiga per internetą: <http://www.fatf-gafi.org/document/28/0,2340,en_32250379_32236930_33658140_1_1_1_1,00.html#40_recs>
8. 9 Special Recommendations (SR) on Terrorist Financing (TF) [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-03-23]. Prieiga per internetą: <http://www.fatf-gafi.org/document/9/0,2340,en_32250379_32236920_34032073_1_1_1_1,00.html>
9. 2005 m. spalio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1889/2005 dėl grynųjų pinigų, įvežamų į Bendriją ar išvežamų iš jos, kontrolės (OJ L 309, 2005 11 25, p. 9).
10. 1991 m. birželio 10 d. Tarybos direktyva 91/308/EEB dėl finansų sistemos apsaugos nuo jos panaudojimo pinigų plovimui (OL L 166, 1991 06 28, p. 77).

11. 2001 m. gruodžio 4 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2001/97/EB iš dalies pakeičianti Tarybos direktyvą 91/308/EEB dėl finansų sistemos apsaugos nuo jos panaudojimo pinigų plovimui (OJ L 344, 2001 12 28, p. 76–82).
12. 2005 m. spalio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2005/60/EB dėl finansų sistemos apsaugos nuo jos panaudojimo pinigų plovimui ir teroristų finansavimui (OJ L 309, 2005 11 25, p. 0015–0036).
13. 1998 m. gruodžio 3 d. Bendrųjų veiksmų aktas 98/699/TVR, priimtas Tarybos remiantis Europos Sąjungos sutarties K.3 straipsniu dėl pinigų plovimo, nusikaltimo priemonių ir nusikalstamu būdu įgytų pajamų nustatymo, paieškos, išaldymo, areštavimo ir konfiskavimo (Official Journal L: 1998 12 09 Nr. 333-1).
14. 2001 m. birželio 26 d. Tarybos pagrindų sprendimas 2001/500/TVR dėl pinigų plovimo, nusikaltimo priemonių ir nusikalstamu būdu įgytų pajamų nustatymo, paieškos, išaldymo, areštavimo ir konfiskavimo (Official Journal L: 2001 07 05 Nr.182-1).
15. 2005 m. vasario 24 d. Tarybos pagrindų sprendimas 2005/212/TVR dėl nusikalstamu būdu įgytų lėšų, nusikaltimo priemonių ir turto konfiskavimo (OL L 68, 2005 3 15, p. 49-51).

Įstatymai ir kiti teisės aktai:

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija (Valstybės žinios, 1992, Nr. 33-1014).
2. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas (Valstybės žinios, 2000, Nr. 89-2741).
3. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (Valstybės žinios, 2000, Nr. 74-2262).
4. 1993 m. sausio 28 d. Lietuvos Respublikos įstatymas Nr. I-57 Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo, Baudžiamojo proceso ir Administracinių teisės pažeidimų kodeksų pakeitimo ir papildymo (Valstybės žinios, 1993, Nr. 5-90).
5. 1994 m. liepos 19 d. Lietuvos Respublikos įstatymas Nr. I-551 Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo, Pataisos darbų ir Baudžiamojo proceso kodeksų pakeitimo ir papildymo (Valstybės žinios, 1994, Nr. 60-1182).
6. Lietuvos Respublikos pinigų plovimo prevencijos įstatymas (Valstybės žinios, 1997, Nr. 64-1502).
7. 1997 m. birželio 26 d. Baudžiamojo kodekso 8(1), 35 ir 326 straipsnių pakeitimo įstatymas Nr. VIII-303 (Valstybės žinios, 1997, Nr. 65-1534).
8. 1998 metų Jungtinių Tautų Konvencijos dėl kovos su neteisėta narkotinių ir psichotropinių medžiagų apyvarta ratifikavimo įstatymas (Valstybės žinios, 1998, Nr. 38-996).

9. 2002 m. kovo 19 d. Dėl Jungtinių Tautų Organizacijos konvencijos prieš tarptautinį organizuotą nusikalstamumą ratifikavimo įstatymas Nr. IX-794 (Valstybės žinios, 2002, Nr. 51-1929).
10. 2004 m. sausio 29 d. Baudžiamojo kodekso 13, 162, 191, 196, 197, 203, 206, 216, 219, 221, 309 straipsnių pakeitimo ir papildymo bei Kodekso papildymo 198(1) ir 198(2) straipsniais įstatymas Nr. IX-1992 (Valstybės žinios, 2004, Nr. 25-760).
11. 2006 m. gruodžio 5 d. Dėl Jungtinių Tautų konvencijos prieš korupciją ratifikavimo įstatymas Nr. X-943 (Valstybės žinios, 2006, Nr. 136-5144).
12. 1994 m. gruodžio 22 d. Lietuvos Respublikos Seimo nutarimas Nr. I-727 Dėl Europos 1990 metų konvencijos dėl pinigų išplovimo ir nusikalstamu būdu įgytų pajamų paieškos, arešto bei konfiskavimo ratifikavimo (Valstybės žinios, 1995, Nr. 12-263).
13. 1997 m. gruodžio 3 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 1331 „Dėl kliento tapatybės bei kelių tarpusavyje susijusių operacijų su pinigais nustatymo, taip pat informacijos apie operacijas su pinigais ar sandorius pateikimo ir į Lietuvos Respubliką įvežamų bei iš Lietuvos Respublikos išvežamų grynųjų pinigų sumų kontrolės tvarkos“ (Valstybės žinios, 1997, Nr. 112-2840).
14. 2002 m. rugsėjo 6 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 1409 „Dėl kliento atliekamų operacijų su pinigais ir sandorių registro tvarkymo taisyklių“ (Valstybės žinios, 2002, Nr. 89-3800).
15. 2002 m. rugsėjo 6 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 1411 „Dėl kriterijų, kuriais vadovaujantis operacija su pinigais ar sandoriais laikomi įtartinais, sąrašo patvirtinimo“ (Valstybės žinios, 2002, Nr. 89-3802).
16. 2004 m. lapkričio 15 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 1441 „Dėl įtartinų operacijų su pinigais sustabdymo ir informacijos pateikimo finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybai prie Vidaus reikalų ministerijos taisyklių patvirtinimo“ (Valstybės žinios, 2004, Nr. 167-6127).
17. 2005 m. sausio 26 d. Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybos prie LR Vidaus reikalų ministerijos direktoriaus įsakymas Nr. 17V „Dėl finansinės nuomos (lizingo) davėjams skirtų nurodymų, kuriais siekiama užkirsti kelią pinigų plovimui, patvirtinimo“ (Valstybės žinios, 2005, Nr. 15-487).
18. 2005 m. birželio 14 d. Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybos prie LR Vidaus reikalų ministerijos direktoriaus įsakymas Nr. 50-V „Dėl auditoriams ir buhalterinės apskaitos ar mokesčių konsultavimo paslaugas teikiančioms įmonėms skirtų nurodymų, kuriais siekiama užkirsti kelią pinigų plovimui, patvirtinimo“ (Valstybės žinios, 2005, Nr. 76-2791).

19. 2005 m. birželio 23 d. Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybos prie LR Vidaus reikalų ministerijos direktoriaus įsakymas Nr. 53-V „Dėl notarams ir teisė atlikti notarinius veiksmus turintiems asmenims skirtų nurodymų, kuriais siekiama užkirsti kelią pinigų plovimui, patvirtinimo“ (Valstybės žinios, 2005, Nr. 83-3091).
20. 2005 m. rugpjūčio 19 d. Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybos prie LR Vidaus reikalų ministerijos direktoriaus įsakymas Nr. 66-V „Dėl pašto paslaugų teikėjams, teikiantiems vidaus ir tarptautinio pašto paslaugas, skirtų nurodymų, kuriais siekiama užkirsti kelią pinigų plovimui, patvirtinimo“ (Valstybės žinios, 2005, Nr. 104-3870).
21. 2005 m. kovo 15 d. Lietuvos Respublikos draudimo priežiūros komisijos nutarimas Nr. N-68 “Dėl draudimo įmonėms ir draudimo brokerių įmonėms skirtų nurodymų, kuriais siekiama užkirsti kelią pinigų plovimui, patvirtinimo“ (Valstybės žinios, 2005, Nr. 37-1221).
22. 2005 m. gegužės 12 d. Lietuvos Respublikos Vertybinių popierių komisijos nutarimas Nr. 1K-12 “Dėl finansų maklerio įmonėms, investicinėms kintamojo kapitalo bendrovėms, valdymo įmonėms ir depozitoriumams skirtų nurodymų, kuriais siekiama užkirsti kelią pinigų plovimui, patvirtinimo“ (Valstybės žinios, 2005, Nr. 65-2347).
23. 2005 m. rugsėjo 30 d. Valstybinės lošimų priežiūros komisijos nutarimas Nr. N-196 “Dėl azartinius lošimus organizuojančioms bendrovėms skirtų nurodymų, kuriais siekiama užkirsti kelią pinigų plovimui, patvirtinimo“ (Valstybės žinios, 2005, Nr. 119-4327).

Specialioji literatūra:

1. Abramavičius A., Mickevičius D., Švedas G. *Europos Sąjungos teisės aktų įgyvendinimas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2005.
2. Abramavičius A., Čepas A. ir kt. *Baudžiamoji teisė*. Specialioji dalis. 2 knyga. Vilnius: Eugrimas, 2001.
3. Bieliūnas E., Pavilionis V. *Nusikaltimų kvalifikavimas esant jų daugumai ir baudžiamosios teisės normų konkurencijai*. Vilnius, 1984.
4. Grockis R., Vaitekūnas E. *Nusikalstamu būdu įgytų pinigų ar turto legalizavimo tyrimas*. Metodinė priemonė prokuratūros darbuotojams. Vilnius: Lietuvos Respublikos Generalinė prokuratūra, 2002.
5. Gutauskas A. *Organizuotas nusikalstamumas Lietuvoje: faktinė padėtis ir teisėsaugos institucijų praktika*. Jurisprudencija, 2003, Nr. 49(41).

6. Guy Stessens. *Money Laundering. A new law enforcement model*. Cambridge university press, 2000.
7. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Pirmoji knyga. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004.
8. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Pirmoji knyga. Vilnius: Justitia, 2001.
9. Money Laundering, Asset Forfeiture & International Financial Crimes I. Wilmer Parker III. 1995.
10. Vaškelaitis V. Atsiskaitymai ir nešvarių pinigų plovimo prevencija (1). *Pinigų plovimas ir kovos su juo būdai – pasaulinė praktika*. Vilnius: Apskaitos ir mokesčių apžvalga, 1998 m., Nr. 12.
11. Vaškelaitis V. Atsiskaitymai ir nešvarių pinigų plovimo prevencija (3). *Kaip plaunami pinigai Lietuvoje ir kaip su tuo kovoti*. Vilnius: Apskaitos ir mokesčių apžvalga, 1999 m., Nr. 3.
12. Vaškelaitis V. *Pinigai: centriniai bankai ir jų funkcijos*. Vilnius, 2006.

Teismų praktika:

1. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2005 m. gruodžio 29 d. nutarimas Nr. 55 „Dėl teismų praktikos nusikalstamų veikų finansų sistemai baudžiamosiose bylose (BK 214, 215, 219, 220, 221, 222, 223 straipsniai) // Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 1997 m. gruodžio 22 d. nutarimo Nr. 13 naujoji redakcija.
2. 2006 m. spalio 4 d. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-515/2006 (kat. 1.2.18.3.; 1.2.17.4.; 1.2.29.1).

Kiti šaltiniai:

1. Lietuvos Respublikos Generalinės Prokuratūros 2002 m. veiklos ataskaita [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-03-18]. Prieiga per internetą: <<http://www.prokuraturos.lt/Apieprokuratura/Planavimodokumentaiataskaitos/tabid/171/Default.aspx>>
2. Baudžiamųjų bylų nagrinėjimo ataskaitos (I instancija), 2005 m. ir 2006 m. [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-03-18]. Prieigos per internetą: <<http://www.teismai.lt/teismai/ataskaitos/2005/audziamosios.xls>> ir <<http://www.teismai.lt/teismai/ataskaitos/2006/audziamosios.xls>>

3. Money Laundering FAQ. *How much money is laundered per year?* [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-03-19]. Prieiga per internetą: <http://www.fatf-gafi.org/document/29/0,2340,en_32250379_32235720_33659613_1_1_1_1,00.html>
4. SilkScreenCONSULTING [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-02-24]. Prieiga per internetą: <<http://www.laundryman.u-net.com/home.htm>>
5. Billy's Money Laundering Information Website [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-02-24]. Prieiga per internetą: <http://www.laundryman.u-net.com/page1_hist.html>
6. HowStuffWorks, Inc. [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-02-24]. Prieiga per internetą: <<http://money.howstuffworks.com/money-laundering.htm>>
7. Key Topics, 40 Recommendations Glossary [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-03-22]. Prieiga per internetą: <http://www.fatf-gafi.org/glossary/0,2586,en_32250379_32236889_35433764_1_1_1_1,00.html>
8. Mokesčių policijos 2000 metų veiklos ataskaita. Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyba [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-03-18]. Prieiga per internetą: <<http://www.fntt.lt/uploads/docs/atask2000.pdf>>
9. 2007 m. sausio 23 d. FNTT pranešimas [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-03-10]. Prieiga per internetą: <<http://www.fntt.lt/lt/news/view/?id=107>>
10. 2006 m. birželio 28 d. FNTT pranešimas [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-03-10]. Prieiga per internetą: <<http://www.fntt.lt/lt/news/view/?id=62>>
11. 2006 m. liepos 4 d. FNTT pranešimas [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-03-10]. Prieiga per internetą: <<http://www.fntt.lt/lt/news/view/?id=41>>
12. INFO.LT, 2006-06-29, „Pasinaudojus suklastotu asmens dokumentu per bankus galėjo būti legalizuojami nešvarūs pinigai“ [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-03-18]. Prieiga per internetą: <<http://www.info.lt/index.php?page=naujienos&view=naujiena&id=77093>>
13. 2006 m. rugpjūčio 31 d. FNTT pranešimas [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-03-10]. Prieiga per internetą: <<http://www.fntt.lt/lt/news/view/?id=71>>
14. FATF internetinis puslapis [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-03-23]. Prieiga per internetą: <http://www.fatf-gafi.org/pages/0,2987,en_32250379_32235720_1_1_1_1_1,00.html>
15. Egmont internetinis puslapis [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-03-23]. Prieiga per internetą: <<http://www.egmontgroup.org/>>
16. OECD internetinis puslapis [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-03-23]. Prieiga per internetą: <http://www.oecd.org/home/0,2605,en_2649_201185_1_1_1_1_1,00.html>
17. Council of Europe. *Explanatory Report* [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-03-18]. Prieiga per internetą: <<http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Reports/Html/141.htm>>

18. Explanatory report [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-03-23]. Prieiga per internetą: <http://www.coe.int/t/e/legal_affairs/legal_co-operation/combating_economic_crime/5_money_laundering/instruments/Explanatory%20Report%20revised%20Stg%20Convention.pdf>
19. EPP-ED grupė [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-03-12]. Prieiga per internetą: <http://www.epp-ed.eu/Policies/pkeynotes/38money-laundering_lt.asp>
20. 2006 m. gruodžio 12 d. PPPĮ pakeitimo įstatymo projektas Nr. XP-1923 (Lietuvos Respublikos Seimo duomenų bazė [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007-03-18]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=288844&p_query=&p_tr2=>>